

DEĞER



CEZA VE TEVKİFEVLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ YAYINIDIR

YIL: 7 ■ MAYIS 2021 ■ ISSN 2687-3656

AYLIK KÜLTÜR VE YAŞAM DERGİSİ

[f /cte.deger](https://www.facebook.com/cte.deger)

[t /CTEdeger](https://twitter.com/CTEdeger)

[cte.adalet.gov.tr](https://www.adalet.gov.tr)

“Emek çekilmiş
her şey,
değerlidir.”

Mimar SİNAN

06 DEĞER

Emek Kavramı
Üzerine

24 GEZİ

Gürcistan

36 KÜLTÜR ve
GELENEKLER

Kuş Evleri

40 DEĞERLİ
ŞAHİSİYETLER

Tapduk
Emre

19 MAYIS 1919

Milli Mücadele'nin İlk Adımı 102. Yılında

Mondoros Müzakeresi'nin ağır şartları altında ezilen Anadolu toprakları için kurtuluşa ilk adımın atıldığı Samsun, Milli Mücadele'deki rolünün ve Büyük Önder Atatürk'ün izlerini 102. yılında da gururla taşıyor.

1918

30 Ekim

Limni adasının Mondros Limanı'nda demirli Agamemnon zırhlısında **Mondros Mütarekesi** imzalandı

13 Kasım

Düşman gemileri Çanakkale Boğazı'ndan geçerek **İstanbul'a** demirledi

1919

17-18 Mart

Samsun ve çevresindeki Rumlar, Samsun'a asker çıkaran İngilizleri de arkalarına alarak, yaptıkları çete baskınlarıyla kargaşa çıkarıp bölgeyi İtilaf Devletlerinin işgaline açmak istedi

Karadeniz Bölgesi'nde Mart ve Nisan aylarında **Rum çeteleri-nin saldırıları artmaya** başladı

21 Nisan

Türk halkı, Rumlara karşı kendini savunmak için teşkilatlanmaya başlayınca İngilizler, Türklerin kargaşa çıkardığını iddia ederek, **Osmanlı hükümetine** bölgede asayişin sağlanması için **nota verdi**

Nota, "**Eğer siz asayişi sağlayamazsanız biz Samsun'a çıkıp bölgeyi işgal edeceğiz**" anlamı taşıyordu

15 Mayıs

İzmir işgal edildi

16 Mayıs

Notanın ardından **9. Ordu Müfettişi** olarak görevlendirilen **Mustafa Kemal**, zihnindeki kurtuluş mücadelesi planlarıyla, **Bandırma Vapuru** ile İstanbul'dan yola çıktı

19 Mayıs

Mustafa Kemal, 19 Mayıs'ta Samsun'a ayak bastı

Samsun'da 6 gün kalan Mustafa Kemal, 25 Mayıs'ta Havza'ya geçti

İngilizleri şüphelendir-memek için Atatürk, artan böbrek sancılarını ve Havza'nın kaplıcalarının kendisine iyi geleceğini belirterek kentten ayrıldı

İlk Müdafa-i Hukuk Cemiyeti, Havza'da kuruldu ve 28 Mayıs'ta ilk genelgele olan **Havza Genelgesi** yayımlandı





CEZA VE TEVKİFEVLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
YAYINIDIR.

SARIBA

Ceza ve Tevkifevleri
Genel Müdürlüğü Adına
Yunus ALKAÇ (Genel Müdür)

YAYIN KURULU

Serdar SEZER (Yayın Kurulu Başkanı)
(Genel Müdür Yardımcısı)
Barış ÖNER (Daire Başkanı)
Dilek ŞİRİN (Tetkik Hâkimi)
Hakan ERDEM (Yazı İşleri Müdürü ve Editör)

YAZARLAR

A. Gül AŞIK • Abdullah KAYA
Bahadır Ahmet ATILA • Celal CEYLAN
Duygu ÇANKAYA ÇADIRCIÖĞLU
Deniz ÖZYÖRÜK • Ejder TOPAL
Ferhat ÇELİKER • İpek KOÇ
Murat NAMDAR • Murtaza AYDIN
Muhsin KÜRT • Mehmet VARNALI
Mehmet GÖKCE • M. Recep KOLCU
Oktay FERİK • Ramazan SAĞIR
Sibel KARAGÜL BADAR • Suna ÖĞÜR
Şirin Ceren GÖMLEKSİZ • Yasin YILMAZ
Yaşar İNCİ

FOTOĞRAFLAR

Cesim ŞEKER • Hüseyin ÖZTÜRK
Hayri TURHAL

İLETİŞİM

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü
Hacı Bayram Mah. Agah Efendi Caddesi
No:70/1 Altındağ/ANKARA

Değer Dergisi Telefon: (0312) 507 05 67
Değer Dergisi Faks: (0312) 223 43 91
E-posta: ctedeger@gmail.com

GRAFİK TASARIM

BrainTürk Reklam Tanıtım Tasarım Ofisi

BASKI

Ankara Açık ÇİK Matbaası
İstanbul Yolu 15. km Hava Müzesi Karşısı
Şaşmaz / Ankara
Tel: (0312) 278 76 10 **Faks:** (0312) 278 25 68

MATBA-A-BASKI ŞEFİ

Serkan YILDIZ

YAYIN TÜRÜ

Yerel Süreli Yayın

BASIN TARİHİ

08/06/2021

Merhaba Değerli Okurlar,

Mayıs sayımızda alın terinin, kazancın ve yaşamanın temel değeri emek ile sizlerle. Sosyal yaşamın her alanında sarf ettiğimiz emek, hem bireysel hem de toplumsal olarak gelişmenin temel dayanağıdır.

Bir insan hayatta elde etmiş olduğu kazanımlardan en değerlisine çalışarak sahip olmaktadır. Hiçbir şey emek verilmeden ya da zahmet çekilmeden elde edilemez. Bu nedenle her insan kendisine birtakım hedefler belirlemeli ve bu hedefler doğrultusunda çalışmalıdır.

Emek, dünyanın en kutsal değerleri arasındadır. Çalışarak ve helalinden kazanarak yapılan her iş mutlaka başarıya ulaşacaktır. Kendi emeğimizle elde ettiğimiz kazanç, maddi ve manevi huzurun yaşanmasında önemli bir etken olacaktır. Çünkü çalışmak, emek sarf etmek; kendisine, ailesine ve insanlığa faydalı olmak insana mutluluk verecektir.

Alın teri emeğin göstergesidir. Bir çiftçinin tarlada gösterdiği çaba, maden ocaklarında çalışanların göze aldığı tehlike, bir öğrencinin sınava hazırlandığı zaman diliminde hep emeğin ve alın terinin izlerini görürüz. Bu nedenle alın teri insanın en görkemli süsüdür.

Başarıya ulaşma yolunda emek anahtar konumundadır. Çünkü çalışan ve çabalayan insan için başarı da kaçınılmaz olacaktır. Yüklendiği sorumlulukla bir aileyi geçindiren insan, topluma da emeği ve azmiyle hizmet etmeye devam edecektir.

Emeğin ve özverinin ürünü Değer dergisinde içinde bulunduğumuz mayıs ayında birçok önemli makaleyle sizlerle olacağız. Değer dergisi yayın kurulu ve yazarları olarak bizler de emek ve özveriyle makalelerimizi hazırlamaya devam ediyoruz. Özenle hazırlanan ve “emek” değerinin işlendiği mayıs sayımızda; 19 Mayıs Atatürk’ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı ile ilgili makalelere, Çiftçiler Gününe, Ülke gezilerinde Gürcistan’ın tarihi ve turistik yerlerine, Türk tarihinde bir gelenek olan Kuş evlerine ve daha birçok makaleye yer verdik.

Dolu dolu içeriğiyle Değer mayıs sayısı sizlerle. Keyifli okumalar dileriz...

İÇİNDEKİLER

01 EDITÖRÜN NOTU

"Alın teri emeğin göstergesidir. Bir çiftçinin tarlada gösterdiği çaba, maden ocaklarında çalışanların göze aldığı tehlike, bir öğrencinin sınava hazırlandığı zaman diliminde hep emeğin ve alın terinin izlerini görürüz..."

05 BAŞYAZI

"Ecdadımızın bizlere mirası olan bu güzel ülkemizi korumak ve daha da geliştirmek için vazifemiz, durmadan ve yılmadan çalışmaktır. Dergimizin bu sayısında emek ve dayanışmanın öneminden, birlikte başarmanın gücünden bahsettik..."

06 DEĞER

Emek Kavramı Üzerine

08 AİLE

Yeterli Ebeveynlik Ne Demek?

09 ÇOCUK

Hayal Gücü, Düşünce ve Masallar

10 İNSAN

Mitokondrisi Bende Kaldı

11 SAĞLIK

Koronavirüs Salgınına Karşı Milli Dayanışma

12 HAYATIN İÇİNDEN

Tamamlanmayan Yarımlar

13 BİLİM

Çernobil Faciası

14

ARAŞTIRMA

MUTASYON

"Virüs mutasyona uğradığında ve enfekte etme durumunda değişimler meydana gelir. Virüsün bir hücreye bağlanma, o hücreye girme ve hücrede çoğalma yeteneği etkilenebilir..."



16 SPOR

Mayıs Ayının Sesi

17 AYIN ÖNEMİ

14 Mayıs Dünya Çiftçiler Günü

18 TARİHTE BU AY

Mayıs



20 AYIN ÖNEMİ

Gençliğin Bayramı 19 Mayıs



24

GEZİ

GÜRCİSTAN



32 FOTO DEĞER

Van Kalesi

34 CANLILAR ALEMİ

Minyatür At MİDİLLİ



Siz neredesiniz Derginiz orada!

www.cte.adalet.gov.tr adresinden dergimizin arşivine ücretsiz ulaşabilir, indirebilir, okuyabilirsiniz.



36

KÜLTÜR VE
GELENEKLERKüçük Ama Sıcacık Bir
Mimari Geleneğimiz:

Kuş Evleri



40

DEĞERLİ
ŞAHSİYETLERXIII. Yüzyılda Yaşayan
Babai-Haydarî DervîşiTAPDUK
EMRE

"M. Fuad Köprülü'ye göre Tapduk Emre, Babai çevreleriyle yakın ilişki içerisinde bulunduğundan tıpkı şeyhi gibi bir Türkmen babası hüviyeti göstermektedir. Onun silsilesi, şeyhi Barak Baba vasıtasıyla Sarı Saltuk'a ulaşır. Barak Baba'nın bir Haydarî dervîşi olduğu bilinmektedir..."

44 PERSONELİMİZDEN
GELENLERÇerkezlerin
Unutmadığı Tarih:
21 Mayıs 1864

46 PSİKOLOJİ

Takıntılarla
Başa Çıkmanın
Yolları

50 EDEBİYAT

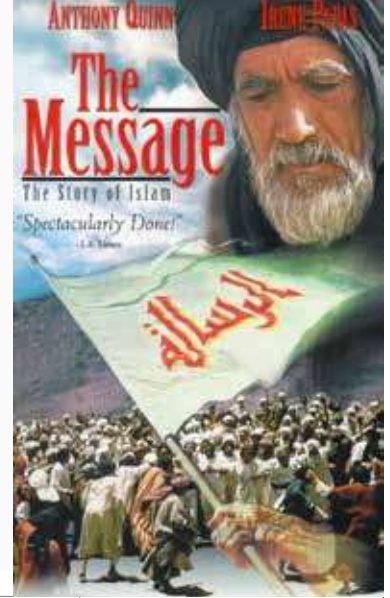
Dilin Kadar
Konuş

"Günlük hayatını 200-300 kelime ile idame ettirmeye çalışan birisi ile 1000 kelime ile idame ettirmeye çalışan kişilerin yaşam standardı muhakkak ki bir olmayacaktır..."

52 SINEMA

Çağrı

"Film, insana acizliğini, çaresizliğini hissettiren engin çöl görüntülerinin içinden adeta ab-ı hayat gibi fışkıran üç atının, tüm insanlığın kurtuluşu için çölü yarıp ilerlemesiyle açılır. Dönemin üç büyük gücüne Peygamber tarafından yazılan Allah'ın çağrısını iletmek için yola çıkmıştır bu üç ath..."



54 MÜZİK

90'lar Rock
Müzik

55 KİTAP TANITIMI

- İnsan Neyle Yaşar?
- Diriliş

56 TARİHİN
ARKA SOKAĞIErtuğrul
Fırkateyni

Ertuğrul Fırkateyni uzunca bir bekleyişin ardından yola çıkarak Japonya kara sularına girdi ve 7 Haziran 1890'da Yokohama limanına demirledi.

58 HİKAYE

ferZiOn

60 PERSONELİMİZDEN
GELENLEROsmanlı'da Bir
Padişah Divanı
Divan-ı Hümayun



Çektiğiniz fotoğrafların dergimizde yayınlanmasını ister misiniz ?



Değer dergisi eğitim, kültür ve yaşam alanı gibi birçok farklı konuda makale içeren tek dergi olarak 7. yılında kadrosunu güçlendiriyor.

Türkcell Dergiilik uygulamasında da yer alan Değer dergisi, her ay farklı bir insanlık değerini sayfalarına taşıyarak topluma karşı sorumluluk görevini yerine getiriyor. Siz de fotoğraflarınızla bu güçlü kadroda yer almak isterseniz, özgeçmiş ve referans fotoğraflarınızı ctedeger@gmail.com e-posta adresimize göndermeniz yeterli.





Merhaba Değerli Okurlar,

Kültür hazinemizin bizlere mirası olan değerlerimizi yaşatmayı hedefleyen dergimizin bu sayısında yine sizlerle birlikte olmaktan, birlikte düşünüp birlikte öğrenmekten duyduğum memnuniyeti ifade etmek istiyorum.

Mayıs ayı, kadim milletimizin şan ve şerefle dolu tarihine iz bırakan iki önemli olayı kutladığımız bir aydır. Milletimiz, yıkılmaz denen Bizans'ın taş surlarını bu ayda yıkmış; Peygamber Efendimizin hadis-i şerifinde övgü ile bahsettiği İstanbul, Fatih Sultan Mehmet Han ve kahraman ordusu tarafından fethedilmiştir.

Yine iflah olmaz bir hasta adam gözüyle bakılan devletimizin kurtuluş mücadelesinin ilk meşalesi bu ayda yakılmış; Mustafa Kemal Atatürk'ün Samsun'a çıkışıyla birlikte milli mücadele başlatılmıştır.

İstanbul'un fethi; her türlü engele rağmen hedefimizden şaşmadan yolumuza devam etmemiz, inancımızdan aldığımız güç ile ülkemizin ve milletimizin bekası için yılmadan çalışmamız, gücü elde ettiğimizde ise adalet ve hoşgöründen ayrılmamız gerektiğini bizlere öğütlemektedir.

Devletimizin kuruluş temellerinin atıldığı ve kurtuluş meşalesinin yakıldığı 19 Mayıs 1919 tarihi ise esaret zincirlerini kırmak için ihtiyaç duyduğumuz kudretin içimizde olduğunu, umudun tükendiği noktada asla vazgeçmeden imanımızdan aldığımız güçle mücadele etmememiz gerektiğini hatırlatmaktadır.

Necip milletimiz, tarih boyunca hep zorluklarla mücadele etmiş, imkânsızlıklar içinde bile dünyaya kalıcı miraslar bırakmıştır. Bu vesile ile milletimizin bekası için verdiği mücadele ile ömürlerini tüketen ve bize bu cennet vatanı miras bırakan ecdadımızı rahmetle ve minnetle anıyorum.

Ecdadımızın bizlere mirası olan bu güzel ülkemizi korumak ve daha da geliştirmek için vazifemiz, durmadan ve yılmadan çalışmaktır. Dergimizin bu sayısında emek ve dayanışmanın öneminden, birlikte başarmanın gücünden bahsettik. Necip milletimiz; emeği sevgi ile yoğuran bir kültüre, yorulmak nedir bilmeyen bir azme sahiptir.

Yeşil buğday filizlerini altın sarısı başaklara dönüştüren emektir. Kurak ovaları yeşil ormanlara dönüştüren emektir. Emekte sevgi, rahmet ve bereket vardır.

Her meslek mensubu, bir ürünü ortaya koyarken ciddi bir emek sarf eder; ancak emeğin en zahmetlisi insanı yoğurmak, insanı şekillendirmektir. İşte biz, ceza infaz kurumlarımızda ve denetimli serbestlik müdürlüklerimizde bu zorlu göreve talip olmuş kamu görevlileriyiz. Emeğin, fedakârlığın ve sabrın sembolü olan değerli personelimize üstün gayret ve çabaları için ne kadar teşekkür etsek azdır.

Bu güzel ayda, şanlı tarihimizin güzelliklerine ilave olarak mübarek Ramazan Bayramı'nı da idrak ettik. Dünyaya örnek olan birlik ve beraberlik duygularımızı perçinledik. Bu vesile ile Ramazan Bayramı'nızı tebrik ediyor, sağlıklı nice bayramlara erişmenizi temenni ediyorum.

Kıymetli Okurlar;

Sizleri dergimizin güzel bilgilerle dolu sayfalarında yolculuğa uğurlarken, İstanbul'un fethinin 568'inci yılını ve 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı'nızı kutluyorum.

Kurumlarımızda görev yapan fedakâr personelimiz başta olmak üzere, ülkemizin bekası ve muasır medeniyetler seviyesine çıkabilmesi için emek veren herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

Emek Kavramı Üzerine

Kıymetli Değer dergisi okurları, Dergimizin bu ayki değer konusu “**Emek**” ile sizlerle birlikte olacağız. Şüphesiz her işin, çalışmanın, gayretin içerisinde bir emek vardır. **Emek olmadan**, hiçbir işin başarıya ulaşması mümkün değildir. Gerek dinimiz gerek irfanımız ve töremiz bizlere her daim **emeği, alın terini yücelten** telkin ve tavsiyeler salık verir. Emek kavramının kutsallığı insanlık tarihi kadar eskidir. İnsan için en hayırlı kazanç, emek harcıyıp, **alın teri dökerek** edindiği kazançtır. Emek kavramı üzerinde mütalaa ederken referans alacağımız noktalar çok önemlidir. Zira hayata dair tasavvurlarımıza ruh veren kavramları anlamlandırırken ölçümüz, **milli ve manevi değerlerimiz** yani bu toprakların kıymet hükümleri olmalıdır.

Bizler emek kavramının kutsallığını, değerini kendi öz topraklarımızdan fıskıran ilim pınarlarından, fikir tarlalarımızı sulayan irfan kaynaklarından değil de dışarıdan ithal edilen bir takım zehirli cereyanlarla, yapay

kanallarla fıkretmeye, akletmeye, talim etmeye kalkarsak mefhumlarımızın içinin boşaldığı gerçeği ile karşı karşıya kaldığımızı görürüz. **Emek, emek!** diyerek **emekçinin, çalışanın alın terini sömüren** ithal ve kof fikirlerin, boş bir döngünün dümenine su taşıdığı geçmişten günümüze önümüzde duran acı bir gerçektir. Vicdanımızı dokuyan, bizi inşa ve ihya edip ruh meleke-lerimizi geliştiren asli kaynaklarımız nelerdir? Kur’an, sünnet değil midir? Türk töresi, Anadolu irfanı değil midir? Bu topraklarda hangi mesele milletimizin engin tecrübeleri ile işlenmemiş, üzerine kelam edilmemiş, tartışılmamış, münakaşa edilmemiş, hüküm verilmemiştir.

Aziz okurlar, **emek üretimin önemli unsurlarından biridir**. İnsan, tabiatı işleyerek bir değer haline getirir. Bunu ise iki şekilde yapar. Birincisi “**bedenî emek**”, ikincisi “**Zihnî Emek**”tir. Birtakım ideolojiler emeği tasnif ederken, kol-kas gücü ile yapılan emeği kutsamış, bir takım fikir hareketleri de zihni

emeği göklere çıkartırken değerini dikkate almamıştır. Bu meseleler asırlarca tartışılmış birinin yüceltilmesi değerinin küçümsemesi ile kördüğüm halini almıştır. Şimdi şu veya bu sebeple yaşanan bu çatışma ve sorunlara bizler medeniyet penceresimizden bakıp, bir kıymet hükmü vermeye çalışalım. Emeğin ne derece mühim bir mevkiye sahip olduğunu ve bu mevkiideki kıymetin tasnifi hususunda ne denli titiz ve hassas olunması gerektiğini biz yine yüce dinimiz **İslam’dan öğreniyoruz**. İslam, emeğin her türlüşünü, **gerek “beden emeğini” gerek “zihin emeğini” önemsemekte** ve onu en mümtaz yere koymaktadır. İslam dinine göre emek, **meşru ve iyi niyetle yapılmak kaydıyla övülmeye değer bir olgudur**. İslam, zihni emeği övüp, kol ve kas emeğini hor ve hakir görmez. Hepsinin maddi karşılığı aynı olmayabilir. Fakat emek bağlamında bakarsak her biri ayrı ayrı değerlidir ve kutsaldır. Necm Suresi 39. ayette Cenab-ı Allah mealen; “*Gerçekten insan için kendi sa’yinden (emeğinden)*

den, çalışmasından) başkası yoktur.” buyurmaktadır. Burada ayrıca ifade etmek gerekir ki, **tefekkür etmek, düşünmek, zihni emek göstermek** Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette yer almakta, Cenab-ı Allah tarafından övülmektedir. Fakat bunun yanında her zihni emeğin bir fizyolojik emeğe de bağlı olduğunu unutmamak gerekir.

Mimar elbette önemlidir fakat usta olmadan, işçi olmadan bir binayı dikmeye muktedir değildir. Şimdi şunu diyebilirsiniz, muhteşem Selimiye Cami'nin mimarı **Mimar Sinan'ın** adı ölümsüzleşerek yaşarken hangi işçinin adı bugüne ulaşmıştır? Evet, bu hususta haklısınız. Aklın, fikrin kol ve kas gücünden daha büyük olduğu tartışmaya bile açık değildir. Fakat farklı ideolojiler bunu çatışma kültürü içinde yorumlarken biz her birini barış ortamı içinde birbiriyle dayanışma ve yardımlaşma yoluyla yorumluyoruz. Onun için emeği tasnif ederek ve bu tasniften çatışma ortamları çıkartarak söylemler geliştirmek bizim kültürümüzde, tarihi tecrübemizde sabit değildir. Tekraren ifade etmek istiyorum Türk milleti ne sınıf çatışması ne de emek üzerinden bir tasnif çekişmesinin membaı olamaz. Tarihi serencamımızda bu tür bir ikilik vaki değildir. Bizim iklimimizde birliktelik vardır, **dayanışma vardır, yardımlaşma vardır**. Üniversitedeki akademisyen, fabrikadaki işçi, tarladaki çiftçi de kendi uzmanlık alanlarında emek

sarf etmekte, kimisi zihni kimisi bedeni olarak ihtiyaç duyulan emek gücünü temsil etmektedirler. Her birinin değeri kendi özelinde kıymetlidir. Mevcut sistemde her birine iş düşmekte, ihtiyaç duyulmaktadır.

Kıymetli okurlar, **örfümüz, ananemiz, töremiz** de tıpkı yüce dinimiz gibi her daim çalışmayı, emek sarf etmeyi tavsiye etmiştir. **Türk milleti** asırlardan günümüze kadar nice farklı coğrafyalarda devletler vücuda getirerek uzun yıllar hükümrân olmuş bir millettir. Bu uzun hakimiyet devreleri sadece at üstünde sefere çıkmakla, savaş kazanmakla, kıtalar fethetmekle olmamıştır. Bu muvaffakiyetin ardında **hem askeri hem de sivil emeğin** karşılığı vardır. **Zanaatkârlar, ustalar, esnaf ve eşraflar, tüccarlar, aydınlar, müderrisler, bürokratlar, ilim adamları** gibi her biri kendi alanında çalışan, gayret eden, milletin ve devletin aydınlık yarınlarına dair tasavvurları olan farklı kesim ve sınıflar yer almaktadır. Üstelik bu farklı sınıflar ya da tabakalar batıda olduğu gibi birbiri ile çekişme ve çatışma halinde değil, bilakis birbiriyle dayanışma halinde olarak hizmetlerini ifa ederek, **devlet ve millet adına katma değer üretmişlerdir**. Bugün de ihtiyacımız olan ideal ortam tam olarak budur.

Bu idealize ettiğimiz sistemde **İslam**, işçinin emeğinin ölçüsünü “*Alın teri kurumadan verilmelidir*” şeklinde ifade etmiştir. Sözün manası o günün ücretini mesaisi bitince vermek olarak algılandığı da batın manasında bu sözün tam olarak karşılığı “*İşçinin, emekçinin çalışmasının karşılığını bîhakkin vermek*” olarak tefsir edilmektedir. Elbette işverene yüklenen bu mükellefiyetin mukabilinde işçiye, emekçiye, çalışana da sorumluluk yüklenmiştir. O da kendisine verilen ücreti hak edecek çalışmayı ve özveriyi göstermeli, işiyle alakalı her hususta dikkat kesilmelidir. Bu karşılıklı mükellefiyetlerin çatısını ise hayatın her alanına kapsayan “**Ahlak**” kaplamaktadır. Çalışma hayatında gerek işveren gerekse de işçi ve yahut çalışan olsun ahlak prensipleriyle hareket ettikten sonra uyumsuzluk ve anlaşmazlık gibi çatışmaya kapı aralayacak sorunlar azalır, çalışma ortamında huzur ve mutluluk hâkim olur. Fakat aksi duyguların hâkim olduğu ortamlarda işçi ve işveren çekişmesi ortamı çalışılmaz hale getirmektedir.

Emek kavramı son birkaç asırdır birtakım ideolojiler tarafından oldukça tahrip edilmiş, içi boşaltılmış, farklı niyetlerin ve propagandaların maskesi olarak kullanılmıştır. Onun için bizler yitirilmiş her kavramda olduğu gibi emek kavramını da aşınmış, örselenmiş, kemikleşmiş ideolojik bir kitlenin tahakkümünden kurtararak yeniden hak ettiği mevkiye oturtmalıyız. Bunu yaparken ayaklarımızı topraklarımıza basmalı, kültür ve medeniyet birikimimizden istifade etmeliyiz. Binaenaleyh çeşitli ideolojilerin ve fikirlerin emek hakkındaki düşüncelerini de okumalı, onların kıymet hükümlerine de vakıf olmalıyız. Fakat bütün bu fikri emeğin sonunda “**Emek**” hakkında kıymet hükmümüzü verecek olursak, bunu da bize münhasır, orijinal, kültür ve medeniyetimize uygun, inanç ve töremize muvafık izahlarla ve cümlelerle yapmalıyız. Hepinizi saygıyla ve hürmetle selamlıyor, keyifli okumalar diliyorum.



Yeterli Ebeveynlik Ne Demek?

Bazen öyle olur ki farkında olmadan var oluşumuzu **çocuklarımızla** devam ettirmek isteriz. Bu ihtiyaçlarımızı bazen çocuğumuzla olan ilişkimizden bazen de hayatımızdaki **eşimizden** karşılamaya çalışırız. Bizi farkında olmadan etkisi altına olan bu duygular ile hareket etmeye başlayabiliriz. Yeteri kadar **sevilmediğimize** dair olan inancımız sebebi ile eş veya çevreden fazla talepkâr olabiliriz. Zamanında **karşılanmamış duygusal ya da fiziksel ihtiyaçlarımızın** faturası yetişkinlikte yakınlarımıza çıkabilir. İşte tam da bu noktada bazı anne babalar kendilerinin ulaşamadıkları hedeflere çocuklarının ilgi ve gelişimlerine bakmadan ulaşabilmesini isterler. **Başarılı olmak zorunluluğu ile yetişen bu çocuklar** böylece yaşından büyük bir **stresle** karşı karşıya kalmış olur. Sürekli en iyisini yapmalıyım hissi ile büyüyen bir çocuk doyumsuz bir birey haline gelebilir.

Çoğu anne babanın ya da bakım verenin tek gayesi şüphesiz ki **çocuklarının iyi birer yaşam** sürmesidir. Ancak ebeveynlik de öyle kitaplar da yazıldığı gibi olmaya-caktır, bazen **duygular** ile hareket edilerek tavizler verilecek, bazen de **mantığın** esiri olunacaktır. Ebeveynlik, bir canlının tüm yaşamsal kaygılarının üstlenildiği bir roldür. Bu nedenle ebeveynler **en iyi ebeveyn olmaya çalışırken** kendilerine hata yapma izni de verebilmelidirler. Zaten en iyi, en doğru, en güzel kavramlarının ya da başarı kavramının tam bir ölçütü var mıdır ki? Kişi kendi potansiyeli kadarını değil de genelde **toplumun istediği başarıyı yakalamaya çalışarak** kendini acımasızca eleştirir. Ebeveynler de bu döngü içerisinde sıkışıp kalmışlardır. Çalışmak zorunda olan ebeveynler **çocukları ile kaliteli zaman** geçiremedikleri, onların tüm ihtiyaçlarını karşılayamadıkları ve bazen en iyi okullara göndereme-



dikleri için kendilerini **'yetersiz ve kötü' ebeveynler** olarak görebiliyorlar. Oysa siz de okurken hissettiğiniz gibi bunlar **gerçekçi ve sağlıklı düşünceler değildir**. Mükemmel insan olmadığı gibi **mükemmel ebeveynlik** kavramı da değişen dünyaya rağmen yoktur ve insanlık devam ettiği sürece de olmayacaktır. Çünkü insan olma hali bizim olumsuz yanlarımızı da kapsar öyle ki onları sevmeye başladığımız zaman kendimizle barış imzalamış oluruz. Böylece **kendimizin yakasından düşmüş** oluruz. Sürekli en iyisini yapmaya çalışmak yerine geçenlerde duyduğum ve gerçekten

en sağlıklı olana işaret eden şu iki kelime gibi, **'yeterince iyi ebeveyn'** olmaya çalışsak yeterli.

Dengeli bir yaklaşım olarak kabul edilen **demokratik ebeveyn yaklaşımında** ise çocuğu destekleyici bir tutum vardır. Aile içerisinde duygu ve düşüncelerin ifade edildiği, **kor-ku kültürünün olmadığı**, kuralların ve gözetimin olduğu bir yapıdadır. Dengeli aile tutumunda ebeveynler kendi ihtiyaçlarının da farkındadırlar. O nedenle bazen durup nefes almaya çalışmalı, her şeyin insan için olduğunu unutmadan **elimizden gelenin en iyisini yaptığımızı bilerek** çocuklarımızın tekrar çocuk olmayacağını unutmadan **'çocukluklarını'** yaşamalarına izin de verebilmeliyiz.

Kaynaklar

1. An, R. ve Şahin-Seğer, Z. (2003). Farklı anne baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(45), 1-463.
2. Kuzgun, Y. (1972). Ana-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bölümü.

Hayal Gücü-Düşünce ve Masallar

“Bir varmış bir yokmuş, adı sanı bilinen zamanın birinde, dağlardan kopup gelen çağlayanların arasında şirin mi şirin küçük bir köy varmış. Her bahar geldiğinde bir başka güzel olurmuş buralar. Doğaya bin bir canlılık gelir, bir başka güzel akarmış dereler. Arılar, kadife kanatlı kelebekler çiçek çiçek gezer, daldan dala uçuşurmuş türkü gözlü kuşlar... Bir efsaneye göre güneş en güzel orada gülermiş çocuklara, oraya dökermiş ışığının en güzel renklerini. Yeryüzünün en güzel bitkileri, çiçekleri, hayvanları da oralymış. Gökyüzünde her gece yıldızların düğünü olur, her sabah bir sevincin şöleni başlarmış. ‘Düş mü, gerçek mi?’ pek ayırt edilemezmiş, etrafını çevreleyen dağlar öylesine görkemli dururmuş ki, doruklarında gökyüzü hep mavi ve engin bir denizi andırırmış...”

Kaç yaşında olursak olalım hepimizde büyük bir merak uyandıran; heyecanla, mutlulukla okuduğumuz, bizi alıp bambaşka dünyalara götüren, aslında içerisinde birçok mesaj barındıran **masalları** hangimiz sevmeyiz ki... Hayat koşulları, yaşam olayları, talihsizlikler, kişiden kişiye değişiklik gösterebilen birçok olay sebebiyle bazen bulunmak zorunda olduğumuz yer, aslında olmak istediğimiz yer olmayabilir sevgili okurlar. Böyle zamanlarda yardımımıza önemli destekçilerimizden biri olan **hayal gücümüz** koşar. Hayatımızda engeller olsa dahi hayal gücümüze engel olabilecek bir şey yoktur ve onun sayesinde gözlerimizi kapatınca olmak istediğimiz yerde buluveririz kendimizi. Aslında **masallar ve hikâyeler de hayal gücümüzün önemli kaynaklarını hatta temellerini oluşturur** diyebiliriz.

Hayal gücünü ve bunun yanında düşünceyi etkili kullanmanın yaşantımıza etkisi aslında düşündüğümüzden çok daha fazladır. Bu sebeple **çocuklarımızı** hayata hazırlarken hayal gücünü etkili kullanabileceği bir ortam yaratarak küçük yaştan itibaren okunan hikâyelerle, masallarla bu **gelişime katkı sağlamak** oldukça önemlidir sevgili anne-babalar. Şimdi gelip hep birlikte **masalların çocukların gelişimine nasıl katkı sağladığına** daha yakından bakalım:

- Masallarda kullanılan **ikilemeler** çocuğun ilgisini çekip dikkatini canlı tutarken, yapılan **betimlemeler**, okunan her cümleyle birlikte çocuğun zihninde canlılık kazanır ve böylelikle **hayal gücü, yaratıcılık** yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlar.
- Çocuklara **öğretilmek istenen** şeyleri anlatmanın en eğlenceli yollarından bir tanesi masallardır sevgili okurlar. Sevgi, saygı, başarı, sorumluluk... Masallar, çoğu kavramı içerisinde barındırır ve çocuklarımıza doğrudan bilgi aktarımı yapmak-tansa **dolaylı yoldan masallar, hikâyeler aracılığı ile** öğretilmek istenilen şeyin anlatılması daha kolay anlaşılmasına, **akılda daha fazla kalıcı** olmasına katkı sağlar.
- Masallar, hayal gücü gelişiminin yanında çocuğun **zihinsel, sosyal, duygusal gelişiminde** önemli bir yer tutar değerli anne-babalar.
- Masalların ve hikâyelerin bir diğer önemli özelliği de **çocukların kendisini ifade etmelerini, duygu düşüncelerini aktarmalarını** sağlamaktır. Böylece masalların hem kelime hazinesinin gelişimine hem de dil gelişimine önemli bir katkısı olduğunu söyleyebiliriz.
- Okunan ilgi çekici masallar ve hikâyeler sayesinde **çocuk, dinlemeyi, odaklanmayı** öğrenirken bu durum çocuğun dikkatinin gelişimi açısından oldukça faydalıdır.
- Tüm yazılarımda belirttiğim gibi aslında çocukluk dönemlerinin kişilik gelişiminde, alışkanlıkların kazanımında çok büyük etkilerinin olması sebebiyle bu konumuzda da çocuklarımıza erken yaşta hikâyeler, masallar okunarak bu alışkanlığın temellerini atmak, ileride **kitap okuma alışkanlığının** kazanımına da büyük katkı sağlayacaktır.



Alıntıdır

Okuduğum günden beri anne özlemime farklı yaklaşmamı sağlayan bu yazı, belki aynı özleme sahip nicelerinize bir teselli olur diye umarak, bu anneler gününde bir değişiklik yapıyor ve ilk kez sayfamda alıntı bir yazıya yer veriyorum. (Dr. Hande Özdinler'in yazısı, yayımlandığı dergiden aynen alıntılanmıştır)

Mitokondrisi Bende Kaldı

Annem vefat etti, onu yıkadık, pakladık, demir tabuta koyup Türkiye'ye uçakla getirdik. Oğlunun üstüne, eşinin yanına, toprağın içine sanki bir tohum eker gibi nazıkçe, dualarla bıraktık. Bir ömür bitti, annem gitti. Ama **annemin mitokondrisi bende kaldı**. Benim hücremde, benim her hücremde annemin mitokondrisi var. Her nefes alışımda, her kalp atışımda, her elimi uzatışımda, her düşüncemin başlangıcında, ne için enerji harcıyorsa bu vücudum işte orada annemin mitokondrisi var. Annem gitti belki ama mitokondrisi bende kaldı.

Enerji Santrali, Kaynağı Anne

İnsanın başlangıcı olan o ilk iki hücrenin yumurta olanı büyük ve zengindir. İçinde bir hücrenin yaşaması, çoğalması, değişmesi için gerekli olan her şeye ve bir ömür gerekli olacak enerjiyi üretecek mitokondriye de sahiptir. Mitokondri, **hücreye enerji veren, canlı olmasının temelini sağlayan organel**dir ve babadan değil, **anneden** gelir. Anne her çocuğuna **enerjisini** verir, enerji üretme mekanizmasını verir. Harcanan her enerji annenin çocuğuna verdiği mitokondriden gelir.

Dolayısıyla **anneler vefat edebilir ama anneler ölmez!** Biz farkında olmadan annelerimizi gizli bir şifre gibi her **hücremizin içinde taşıyoruz**. Annemiz vefat etse de bize **enerji vermeye** devam eder. Ben bunu yazarken ve siz bunu okurken annelerimizin bizlere miras bıraktıkları mitokondrinin ürettiği enerjiyi kullandık farkında mısınız?

En Karmaşık Yapı

Mitokondri hücre içindeki organellerin en karmaşık

ve ilginç olanlarından biri. Kendine has DNA'sı var, kendine özgü **kişiliği** var, kendisine has proteinleri var, çalışma mekanizması ve prensibi var. **Hem enerji üretir hem hücreyi ölümlerden korur**, bölünür, çoğalır, hücre içinde dolaşır, nerede enerji lazım oraya gider.

Hücre içinde sanki annemizmiş gibi çalışmaya biz ölünceye kadar devam eder. Ve **her kadın mitokondrisini çocuğuna armağan eder**, dolayısıyla **hayat enerjisi** anneden anneye geçer. Bu yüzden ki kim nerden gelmiş, **kim kimin atası** diye insanlık tarihi araştırması yapıldığında **erkeğe değil, kadına bakarlar**. Analarımızın mitokondri DNA'sına, o DNA'nın nerelere gittiğine, kimlerden kimlere geçtiğine bakarak yaşam enerjisinin haritasını çıkararak bilirler kimiz ve nereden geldik.

Ben bugün laboratuvarımda mikroskopumun başında annemi düşünüyorum. 15 Ağustos sabahı vefat etti annem, elimden bir su tanesi gibi kayıp gitti. Annem benim vefat etti ama ölmesi mümkün değil, çünkü mitokondrisi bende kaldı."



Koronavirüs Salgınına Karşı MİLLİ DAYANIŞMA



İnsanlık tarihi, tarih öncesi çağlardan başlayarak sırasıyla ilk çağ, orta çağ, yeni çağ, yakın çağ ve günümüz modern bilgi çağına kadar **birçok doğa olayı** ile karşılaşmıştır. Bunlar arasında; **seller, depremler, yangınlar, kuraklıklar, hayvan saldırıları** gibi olay ve olgular yer almıştır. Bu olay ve olgular toplumsal değişimlerde etkili olmuştur. Aynı şekilde **salgın ve bulaşıcı hastalıklardan** dolayı da sosyal, kültürel, ekonomik, politik ve daha birçok alanda toplumsal değişimler yaşanmıştır. Toplumsal değişimlere neden olan küresel salgınlara bakıldığında *Veba, Çiçek Kolera, İspanyol Gribi, Hong Kong Gribi, Frengi, Cüzzam, Ebola, AIDS* gibi hastalıklara ulaşılmaktadır. Son olarak Çin'in Wuhan eyaletinde 2019 yılında (SARS-Cov2), **Koronavirüs** (Covid-19) görülmüş ve 12 Mart 2020'de DSÖ tarafından **küresel pandemi** olarak ilan edilmiştir.

(Okumuş, 2020: 13-14)

Koronavirüs Çin'de ortaya çıktıktan kısa bir süre sonra küreselleşme ile birlikte bir köy haline gelen dünyanın birçok ülkesine **kolayca yayılmıştır**. Dünyanın başına musallat olan virüs dünyayı **birçok alanda etkilemiştir**. Dünya ülkeleri virüsün hızını kesmek amacıyla farklı önlemler almaya çalışmışlardır. İlk olarak temas yoluyla hız kazandığı düşünülen virüsün daha fazla bulaşmaması ve ölümlere neden olmaması adına **dünya genelinde virüse karşı mücadelede** başarılı bir süreç izlenmesi ve virüsün kısa sürede ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Koronavirüs bütün dünya ülkelerini sosyal, kültürel, ekonomik, eğitim, seyahat, turizm, sağlık, spor, sanat alanlarında oldukça etkilemiştir. Bu alanlarda hayat neredeyse durma noktasına gelmiştir. (Akaf vd, 2020: 393-397)

Avrupa'nın önde gelen ülkelerinden İtalya, Almanya, Hollanda, Fransa, İspanya, Norveç, Belçika, Avusturya ve İsveç'te virüsten dolayı binlerce can kaybı yaşanmıştır. Dünya ülkeleri arasında koronavirüs ile mücadelede başarılı performans sağlayan nadir ülkelerden bir tanesi olan ülkemizde ise ölümlerin artmaması adına zamanında önlemler alınmaya çalışılmıştır. Son teknolojiyle donatılmış modern hastanelerimiz, güçlü

bir alt yapıya sahip sağlık sistemimiz ve başarı, fedakâr sağlık çalışanlarımızla virüse karşı canla başla mücadele edilmiştir. (Dağcıoğlu-Keskin, 2019: 7-8)

Aynı şekilde koronavirüse yakalanan kişilerin ve ailelerin mağdur olmaması adına devlet büyüklerimizin desteğiyle vatandaşlarımızca sosyal hizmet alanında **Vefa Sosyal Destek Grupları** oluşturulmuştur. Gönüllü çalışan vefa destek grupları Türk milli kültürüne ve inancına yakışacak şekilde, oldukça güzel sosyal dayanışma örneklerini sergilemişlerdir. Yaşlılarımızın market ve ilaç gibi günlük ihtiyaçları karşılanmış, güvenli bir şekilde evlerinin kapısında kendilerine teslim edilmiştir. Bununla birlikte vatandaşlarımız Türk gelenek ve göreneklerinin verdiği sağduyuyla virüse karşı milli bir bilinçle hareket etmiş, toplu organizasyonlara kısa süreliğine ara vermiştir. Genel anlamda düğünler, cenaze törenleri, misafir ağırlama, asker uğurlama gibi konularda daha hassas davranılmıştır. (Bilge, 2020: 8)

Sağlık Bakanlığı tarafından vurgulanan **'Maske-Mesafe- Temizlik'** kurallarına oldukça dikkat edilmiş ve deyim yerindeyse Koronavirüse karşı milli bir şuur, milli bir tavır sergilenmiştir. Sağlık bakanlığımız tarafından **'Hayat Eve Sığar'** uygulamasına bütün vatandaşlarımızca destek verilmiş ve bu süreçte toplu alanlardan kaçınılarak aile bireyleri ile birlikte evde zaman geçirilmiştir. Anne ve babalar bu süreçte çocuklarına zaman ayırma fırsatını bulmuş, Türk milli gelenek ve göreneklerimizi, destanlarımızı, Türk halk oyunlarımızı çocuklarıyla paylaşma imkânına sahip olmuşlardır.

Tıp alanında dünyaca tanınmış akademisyenlerimizden, doktorlarımızdan **'Bilim Kurulu Üyeleri'** oluşturulmuştur. Koronavirüse karşı bilim insanlarımızca online çalışmalar yapılmış ve toplumsal anlamda virüse karşı alınacak önlemler tartışılarak vatandaşlarımız aydınlatılmıştır. **İnşallah hepimizin gayretiyle bu virüsten birlikte kurtulacağız. Sağlık ve mutluluk dolu günler sizlerle olsun.**

Kaynaklar

1. AKAT, Asaf Savaş, vd., Salgın Ekonomisi, Efil Yayınları, Ankara, 2020.
2. Asrın Küresel Salgını (Türkiye'nin Koronavirüsle Başarılı Mücadelesi), Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2021.
3. BİLGE, Mehmet, Türkiye'de Covid -19 Pandemi Sürecinde Dezavantajlı Bireylere Yönelik Uygulamaların İncelenmesi: Vefa Sosyal Destek Grubu Örneği (Derleme), Tıbbi Sosyal Sosyal Hizmet Dergisi, 2020 C.0, S.16.
4. DAĞCIOĞLU, Basri Furkan-KESKİN, Ahmet, Covid-19 Pandemi Sürecinde Türkiye, Avrupa ve Amerika Verilerinin Karşılaştırılması: Kesitsel Bir Çalışma, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı Dergisi, 2019, C. 19, S.1.
5. OKUMUŞ Ejder, Küresel Salgınlara Farklı Bakışlar, Eski Yeni Yayınları, Ankara, 2020.

Tamamlanmayan Yarımlar

Yarım kalmış ilişkiler, sürüncemede kalmış kitaplar veya sürekli ertelenen işler içimizde huzursuzluk, psikolojik baskı ve stres oluşturur.

Yarım kalmış işler, tıpkı bilgisayar-
da açık unutulmuş fazla program-
ların **bilgisayarı yavaşlattığı gibi**
beynimizi yorar. Beyin de yorulduk-
ça yavaşlar, yavaşladıkça hata ver-
meye başlar. Çağımız insanının en
önemli sorunlarından biri olan **stre-**
sin temelinde yarım kalmış işlerin
etkisi fazladır. **Yarım kalmış her şey**
daha fazla akılda kalır. Yarım kalan
bir aşkın unutulmaması da bizden
bahsedeceğim kavramla ilgili.

Yarım Kalmışlık Etkisi-Zeigarnik Nasıl Ortaya Çıktı?

Kalabalık bir akademisyen gru-
bunun, yemek yemek için gittiği
restoranda **garsonun siparişleri**
kaydetmeden eksiksiz şekilde
servis ettiğini fark etmeleri üzerine
bulunur. Akademisyenler restoran-
dan giderken içlerinden **bir psikolog**
restorana geri dönerek garsona

bunu **nasıl** yaptığını sorar. Garson
siparişleri aklında tuttuğunu fakat
teslim edip **işini tamamladıktan**
sonra aklından silerek restorandaki
tüm siparişleri yönetebildiğini söyler.
Her şeyi **geçici hafızaya** alarak, tes-
lim edilenlerin üzerine yeni sipariş-
leri yazarak bu işi yönettiğini anlatır.
Biraz evvel restoranda yemek yiyen
grubu da hatırlamadığını söyler.
Bu durum üzerine kafa yormaya ve
araştırma yapmaya devam eden
Psikolog Bluma Zeigarnik, yarım
kalmış işlerin beyni meşgul ettiğini,
işin bitmesi ile beynin kendini meş-
guliyetten kurtularak rahatladığını,
yaptığı çalışmalar ile ispatlayarak
"Zeigarnik Etkisi" kavramını bulur.

Yarım Kalmış İşler Neden Akılda Kalır?

Tamamlanmamış şeyler tamamlan-
mış şeylere göre daha fazla akılda

kalır. Çünkü **yaşanılan durumun**
tamamlanması sonucu bir rahatla-
ma ve doyum elde edilir. Tamam-
lanmayan her şey ise beyinde stres
oluşturur, bundan dolayı da akılda
kalmaya devam eder. Çok merak
edilen bir konu olan **yarım kalan**
bir ilişkiden sonra eski sevgili-
nin unutulmaması da bu etkiden
kaynaklanmaktadır. Bitirmedikimiz
kitapları da sonuna kadar okuduğu-
muz kitaplardan daha çok hatırlarız.

Sevdiğimiz **dizilerin en heyecanlı**
yerinde bitmesi de bölümü unut-
mamızı ve **yeni bölümü merakla**
beklememizi sağlıyor. Dilinize bir
şarkı dolandı ve mırıldanmaktan
vazgeçemiyor musunuz? **Şarkının**
sonunu söyleyin. Çünkü sonlandı-
rılmamış işler zihni meşgul eder ve
hatırlanmaya devam eder. **Bitirdiği-**
nizde ise rahatlırsınız. Yarımlarınızı
tamamlamanız dileğiyle...



Çernobil Faciası

Değerli Okurlar, dünya genelinde öyle **felaketler** yaşanmıştır ki etkisi uzun yıllar sürmüş ve bütün insanlığa zarar vermiştir. **26 Nisan 1986** tarihinde Sovyetler Birliği'ne bağlı Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin **Pripyat** şehri yakınlarındaki **Çernobil Nükleer Santralinde** gerçekleşen felaketlerden Çernobil Faciası da uzun yıllar etkisi devam eden bir olaydır.

Kaza, 1986 yılında sistem testleri sırasında başlamış, ani bir güç dalgalanması fark edilince acil durum butonuna basılmış ancak geç kalınmış. Güç çıkışının fazla oluşundan soğutma işlemleri gecikmiş, bu olay bir dizi tepkimelere sebebiyet vermiş ve nükleer **çekirdekte erime** meydana gelmiş. Erime sebebiyle çıkan **yangın** atmosfere yükselmiş, Pripyat şehri başta olmak üzere geniş bir coğrafyaya yüksek derecede **nükleer serpinti** bulutu yayılmıştı. Bu olaylar neticesinde **Belarus, Rusya ve Ukrayna** başta olmak üzere kirlenmiş bölgelerden **350.400 kişi tahliye** edilmiştir. Rusya'nın resmi verilerine göre oluşan radyoaktif serpintiden en çok etkilenen yer %60 ile Belarus olmuştur. Çernobil Nükleer Santrali günümüzde çevreye radyasyon yaymaya devam etmektedir ancak, 2016 yılında üzeri **çelik bir kalkanla kapatılmış** olup, radyasyonun havaya yayılma oranı en aza indirgenmiştir. Bu çelik kalkanın 100 yıl boyunca radyoaktif sızıntıyı engellenmesi hedeflenmektedir.

Çernobil kazasının etkilerini gösteren harita ve çizelgeler, radyoaktif serpentinin çok geniş bir alanda yayıldığı, yaşanan kazanın Avrupa devletlerinde de etkili olduğunu düşündürmekte ve bu ülkelerdeki kanser vakalarındaki artışın nedeninin **Çernobil kazası** olduğuna dair kuşklar tartışılmaya devam etmektedir. 500.000'den fazla işçi **nükleer faciaya müdahalede bulunmuş** ve büyük bir bölümü radyasyona maruz kalmıştır. Meydana gelen kaza esnasında **ölen kişilerin sayısı 93.000** civarında olmuş olaydan sonra santrali tecrite almak için kullanılan 600.000 kadar kişi maruz kaldığı radyasyon neticesinde kansere yakalanmış veya ölmüştür. Fakat bu sayı SSCB hükümeti tarafından üstü kapatılarak yalnızca 31 kişi olarak kayıtlara geçmiştir.



MUTASYON

Koronavirüsün Mutasyon Geçirmesi Nedir?

Koronavirüslerin tüm **genetik materyalleri RNA** (ribonükleik asit) adı verilen bir yapıda bulunur. RNA, DNA ile bazı benzerlikler taşır. Ancak bu ikisi aynı değildir. Koronavirüslerin yedinci çeşidi olan SARS-CoV-2 adını kendilerini sararak taç oluşturan protein kapsüllerinden alıyor. "**Corona**" Latince "**taç**" anlamına geliyor. Bu protein kapsülleri mikroskop altında **dikenlere benzeyen sivri uçlar** olarak görülüyor. Bu sivri uçlar virüsün bir canlı hücre-sine tutunmasına yardımcı oluyor. Bunların ucundaki **anahtar benzeri şekiller ise virüsün hücreye girerek çoğalmasını** sağlıyor. Kilidi açabilen yani hücre içine girmeyi başaraabilen virüsler hücre içinde genetik materyalini **kopyalamaya** ve böylece hızlı **çoğalmaya** başlıyor. Yüzlerce hatta binlerce kopyalama sırasında zaman zaman hatalar oluşuyor ve bunlar **mutasyona** neden oluyor. DNA virüslerinde mutasyon oranı daha azken, RNA virüslerinde bu oran çok artıyor. **Koronavirüsler** RNA genomlarını kopyalayarak çoğaldıklarından **yüksek oranda mutasyona uğrayabiliyor**.

Mutasyonlar **rastgele ve tesadüfen** meydana gelir. Virüsler çoğalırken ve insanlar arasında yayılırken başlarına gelen sıradan bir olaydır. Örneğin; **her yıl grip aşısı** yaptır-mamızın nedeni, grip virüslerinin **yıldan yıla değişime** uğramasıdır. Bu yılki grip virüsü muhtemelen geçen yıl dolaşan virüsle aynı yapıda değildir. Bir virüsün insanları enfekte etmeyi kolaylaştıran rastgele bir değişikliği varsa ve yayılırsa, bu tür daha yaygınlaşır. Hızlı bulaşma söz konusu olur.

Sonuç olarak, koronavirüsler dâhil **tüm virüsler zamanla değişebilir**. Virüs **mutasyona** uğradığında ve enfekte etme durumunda değişimler meydana gelir. Virüsün bir **hücreye bağlanma, o hücreye girme ve hücrede çoğalma** yeteneği etkilenebilir.

Koronavirüs Mutasyon Vakaları Nerede Görülmüştür?

İngiltere Sağlık Bakanı **Matt Hancock** 14 Aralık 2020'de, İngiltere'nin güneydoğusunda Covid-19'a neden olan bu **virüsün değişime uğradığını ve yeni bir türünün teşhis edildiğini** bildirmiştir. Yeni



tanımlanan SARS-CoV-2 türü (suş) virüsün diğer mevcut orijinal türden **daha hızlı yayıldığını da** eklemiştir.

Covid-19'a neden olan virüs, ilk olarak Çin'de kendini gösteren virüsle aynı tür değildir. Yeni bir çalışma, virüsün insanlara daha bulaşıcı hale getirecek şekilde biraz değişime uğradığını göstermiştir. Orijinal koronavirüs türü ile karşılaştırıldığında, **614G** adı verilen yeni türle enfekte olan kişiler, daha şiddetli hasta olmasa da burun ve boğazlarında daha **yüksek viral yüklerle sahip** oldukları ve daha da bulaştırıcı oldukları görülmüştür.

Chapel Hill'deki North Carolina Üniversitesi'nde epidemiyoloji, mikrobiyoloji ve immünoloji profesörü olan **Ralph Baric**, bu bulaştırıcılık-taki hızı mantıklı bulmaktadır. Yeni türün, dış kabuğunun, hücrelere kenetlenen ve onları enfekte eden bölgeleri olan '**spike**' proteinlerinde





bir değişiklik gözlenmiştir. Değişiklik onu çok **daha verimli bir avcı** haline getirmiştir. Vücutta hızlı bir şekilde hücreden hücreye geçmekte ve kendini öfkeli bir hızla çoğaltmaktadır.

Mutasyon "kötü haber" mi?

Mutasyon **virüsün doğasında** var ve bunun önüne geçmek mümkün değil. Endişelerin altında, meydana gelen mutasyonlardan hangisinin virüsü daha bulaşıcı yaptığı ve buna karşı geliştirilecek bir aşının ne kadar etkili olabileceği soruları yatıyor.

Mutasyon bir virüsü daha bulaşıcı ya da daha öldürücü yapabildiği gibi **ters yönde evrilmesine de neden olabiliyor**. Genel kanı virüsün bulaşıcılığının artmasının daha ölümcül sonuçlara neden olabileceği yönünde. Ölüm virüsün vücutta yarattığı hayati fonksiyonların olumsuz etkilenmesi nedeniyle gerçekleşebileceği gibi, sağlık hizmetlerine

olan yoğun talep sonucu zamanında ve yeterince tedavi alamamaktan da kaynaklanabiliyor. Öte yandan uzmanlar, daha **ölümcül hale gelen virüsün daha az bulaşıcı hale getirme olasılığı** olduğuna da dikkat çekiyor. Bu durumun sebepleri arasında hastalanan kişinin başka kişilerle görüşme imkânının azalması gösteriliyor.

Koronavirüs Mutasyon Güncellemesinin Mevcut Aşılar Etkisi Nedir?

Bilim dünyası ayrıca, gelecekteki tedavilerin ve mevcut aşılardan bu yeni virüse karşı nasıl etki edeceğini merak etmektedir ve bu konu hakkında araştırmalara başlanmıştır. Hem yeni hem de eski türlerde, Covid-19 enfeksiyonlarından kurtulmuş kişilerin kanından alınan **antikorları** test etmişlerdir ve bu antikorların virüsü etkisizleştirmek için ne kadar iyi çalıştığı konusunda önemli bir fark bulamamışlardır.

Bu durumda koronavirüs mutasyon geçirip, daha önceden orijinal tür sebebiyle hastalık atlatmış kişiyi enfekte ettiğinde, bu kişide mutasyonlu türe karşı da koruyuculuğun olduğu anlamına gelmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün yetkili bilim insanı **Soumya Swaminathan**, koronavirüsün son mutasyonunun mevcut aşılardan çalışmasına engel oluşturmamasının pek mümkün olmadığını söylemiştir. **Orijinal Çin koronavirüsüne dayanan aşılarda**, bu yeni türe karşı da koruyucu etki göstermektedir ve iyi bir bağışıklık tepkisi

oluşturmaktadır. Bu tüm dünya için iyi bir haberdur. Mevcut tedaviler ve önleme çabaları virüsteki bu değişiklikten çok fazla etkilenmiş gibi görünmemektedir. Ancak mutasyon yeni türlerin ne kadar hızlı ortaya çıktığını işaret etmekte ve bunlardan birinin gelecekte bir soruna yol açıp açmayacağı hakkında soru işareti oluşturmaktadır.

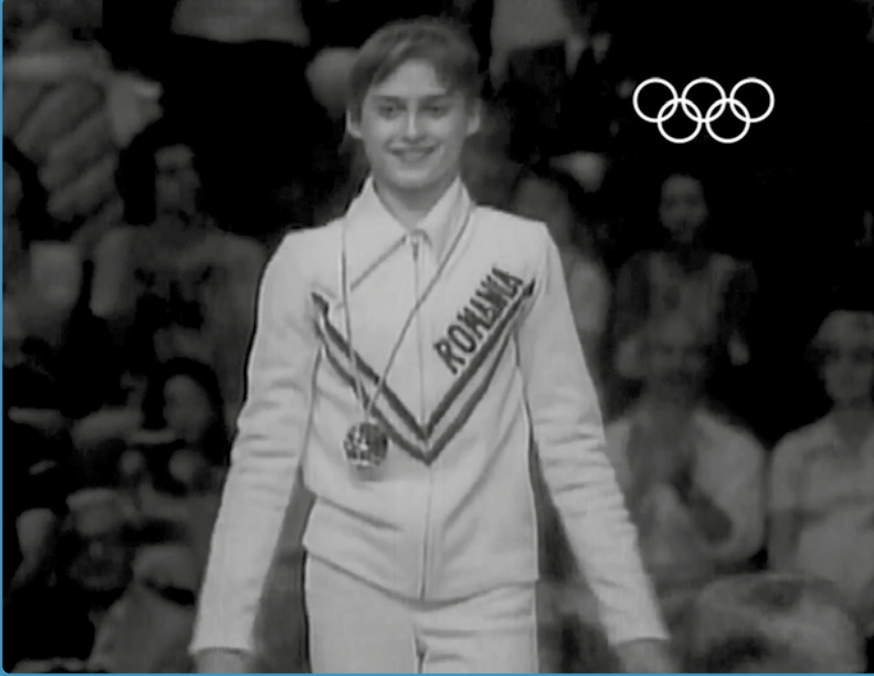
Bilim dünyasının yakından izlediği bir diğer gelişme, Danimarka ve Hollanda'daki **vizon** (*sansargiller ailesinden bir gelincik türü, kürkü için çiftliklerde yetiştirilir*) çiftliklerinde bulunan ve insanları enfekte ettiği gösterilen yeni türlerin ortaya çıkmasıdır. Bu türlerden en az birinin aşının etkisinden kurtulmasına yardımcı olacak, 'spike' proteinlerinde yeterince değişiklik geliştirmiş olabileceği söylenir. Ancak, araştırmaların henüz doğruluğu kanıtlanmamıştır. Araştırmalar doğrulanmadan endişelenmek yersizdir. Fakat ilk çalışmalar, virüsün vizonları daha etkin bir şekilde enfekte etmesine yardımcı olmak için değişmiş gibi görüldüğünü ve **aynı zamanda insanları enfekte etme yeteneğini de koruduğunu** göstermektedir. Bir virüsün, bir hayvan türünde dolaşmasına izin verecek şekilde gelişmesi, bu virüsü ortadan kaldırmanın daha zor hale geldiğini gösterir. Bu nedenle, **çiftliklerde yayılmayı kontrol etmek için** hayvanları aşılamak veya daha ileri adımlar atmak gerekebilir.

Dünyanın dört bir yanındaki bilim insanları, aşılardan hala etkili olacağını doğrulamak için laboratuvar çalışmaları yürütmektedir. Covid-19 pandemisinde mevcut aşılardan alınan önlemler ışığında sona yaklaşmaktadır. Ancak bu tedbirlerden bırakabileceğimiz anlamına gelmez. **Sosyal mesafeye, hijyene özen gösterin ve maske takmayı ihmal etmeyin**. Bunun yanında **kuru öksürük, ateş, halsizlik, kas ve eklem ağrısı, tat ve koku kaybı** gibi belirtiler gösterirseniz en yakın sağlık kuruluşuna başvurun ve ardından kendinizi izole edin.

”

Bir virüsün insanları enfekte etmeyi kolaylaştıran rastgele bir değişikliği varsa ve yayılırsa, bu tür daha yaygınlaşır. Hızlı bulaşma söz konusu olur. Sonuç olarak, koronavirüsler dâhil tüm virüsler zamanla değişebilir. Virüs mutasyona uğradığında ve enfekte etme durumunda değişimler meydana gelir.

”



Neşeli Günler filminde **Şener Şen'in** kiraathanede jilet satmaya çalışırken söylediği, hepimizin hatıralarında taze olan bir replik vardır: *"En iyi jilet budur. Dünyanın bütün meşhurları bununla tıraş oluyor. İngiltere Kralı, rahmetli başkan Kennedy, taçsız kral Pele, Backenbauer, kaleci Maier, Nadya Comaneci, Bridget Bardot, Fenerbahçeli Cemil... Hepsi şöretlerini bu bıçağa borçludur."*

İşte bugün sizlere Nadya Comaneci'yi anlatmaya çalışacağım;

Nadya, 12 Kasım 1961'de **Romanya'nın** Onesti şehrinde dünyaya gelmiştir. Comaneci, jimnastiğe evlerinin arka bahçesinde **altı yaşında** iken

başlamıştır. **Olimpiyat şampiyonu** olduğunda henüz on beş yaşında idi. Nadya, o zamana kadarki çocuk algısını kırdı. Bir çocuk dünyaya kendini hayran bıraktırdı, dillerden dillere dolaşır oldu. Öyle ki, ilerleyen yıllarda Laureus Dünya Spor Akademisi onu **"Yüzyılın en büyük atleti"** onuruna layık görmüştür.

Hababam Sınıfı filminde, beden eğitimi hocası **Badi Ekrem'in** şu meşhur, *"Ben bu sene neredeydim?"* sorusu var ya, işte **Nadya** o yıl 1976 **"Montreal Olimpiyatlarında"** tüm jüriden 10 puan üzerinden 10 tam puan alabilen ilk ve tek sporcudur. O güne kadar **kimse 10 tam puan alamaz** düşüncesi hâkim olduğu için ekrana yansıyan skor tabelasına **1.0** yazılıyor.

1996'da jimnastikçi **Bart Conner'la** evlenen Nadya, kendisini hayır işlerine adadı. Çocukları **Dylan** 2006 yılında dünyaya geldi. Engelli çocuklarla birlikte birçok spor çalışması yürüttü. Comaneci ayrıca, Bükreş'te çocuklar için düşük maliyetli ya da ücretsiz tıbbi bakım ve sosyal destek sağlayan **Nadya Comaneci Çocuk Kliniği** kliniğini kurdu.

1984 yılında Nadya'nın hayatını konu alan bir de **'NADIA'** adlı film çekilmiştir. Bu lastik çocuk, kariyerine **5 olimpiyat altını, 3 Gümüş ve 1 Bronz madalya** sigdirmiştir.

Kaynaklar: acikders.ankara.edu.tr • wikipedia.org

Nadya



14 Mayıs

Dünya Çiftçiler Günü

Tarımın ve çiftçilik mesleğinin değerinin anlaşılması açısından “**Dünya Çiftçiler Günü**” büyük önem taşımaktadır. **14 Mayıs** tarihi *Uluslararası Tarım Üreticileri Federasyonu* kurumunun kuruluş tarihidir. Kurumun isminin kısaltması **İFAB** ve ülkemizde yer alan **Türkiye Ziraat Odaları Birliği** bu kurumun bir üyesidir. 1984 tarihinden itibaren her 14 Mayıs günü, Türkiye dâhil kuruluş üye olan tüm ülkelerde “**Çiftçiler Günü**” olarak kutlanmaktadır.

Tarım, ülkeler açısından kritik öneme sahip üretim kolları arasında yer almaktadır. Yerleşik hayata geçilmesi ile birlikte tüm medeniyetler için **tarım** başlıca geçim ve üretim kaynağı, **çiftçilik** ise en temel mesleklerden bir tanesi olmuştur. Tarihten günümüze önemini koruyan tarımsal faaliyetler, değişen **teknolojik**

şartlara bağlı olarak ilerlemekte ve her geçen gün yenilikçi teknolojilerle donatılmaktadır. Sanayi devrimi sonrası **endüstriyel topluma** geçiş süreçleri farklı meslek dallarına olan ilgiyi artırmaktadır. Bu süreçler içerisinde, **çiftçilik** mesleği de popüler meslek dallarının yanında tercih edilmez duruma gelmektedir. Nüfusun çoğalması, **tarım arazilerinin miras yoluyla bölünmesi** de tarımı ve çiftçilik mesleğini etkileyen koşullar arasındadır. Bunların yanında gelişmiş ve gelişen ülkelerde **tarımda çalışanların payı da azalmaktadır**. Tarımda çalışan payının düşük olması adeta bir gelişmişlik seviyesi olarak görülmektedir. Türkiye’de de özellikle 1980’li yıllardan sonra tarımın ekonomideki payı giderek düşmektedir, bunun yanında **hizmetler sektörünün payı da giderek artmaktadır**.

Dünya Çiftçiler Günü Etkinlikleri

Türkiye’de 14 Mayıs tarihinde çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Gazetelerde, televizyonlarda ve okullarda, tarımın ve çiftçilik mesleğinin zor şartları ve **ekonomiye olan katkısı** anlatılmaktadır. Çiftçilerin çalışmalarına dikkat çekilmekte ve **tarımın önemi** vurgulanmaktadır. Hayati öneme sahip bazı tarım ürünlerinin üretim serüvenleri, hangi sektörlerde nasıl kullanıldıkları dile getirilerek bu ürünlere ayrıca dikkat çekilmektedir. Örneğin; tekstil sektörü için oldukça önemli olan **pamuk, ipek ve yün** gibi tarım ürünleri, gıda sektörü için elzem olan **buğday, arpa, çay, meyveler** vs. gibi ürünler anlatılmaktadır. Her ne kadar globalleşen dünyada farklı meslek türleri ön plana çıksa da tarım sektörü ve **çiftçilik mesleği asla ölmeyecek** ve asla ölmemesi gereken sektörler ve meslek dalları arasındadır. Hayati öneme sahip bu sektör ve meslek dalı, gereken önem verilip çağın şartları ile birleştirildiğinde ülkeler için **büyük bir kazanç ve ihracat dalı** haline gelmektedir. **Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün** şu sözü tarımın ve çiftçiliğin önemini açıklar niteliktedir: “*Türkiye’nin gerçek sahibi ve efendisi, gerçek üretici olan köylüdür.*”

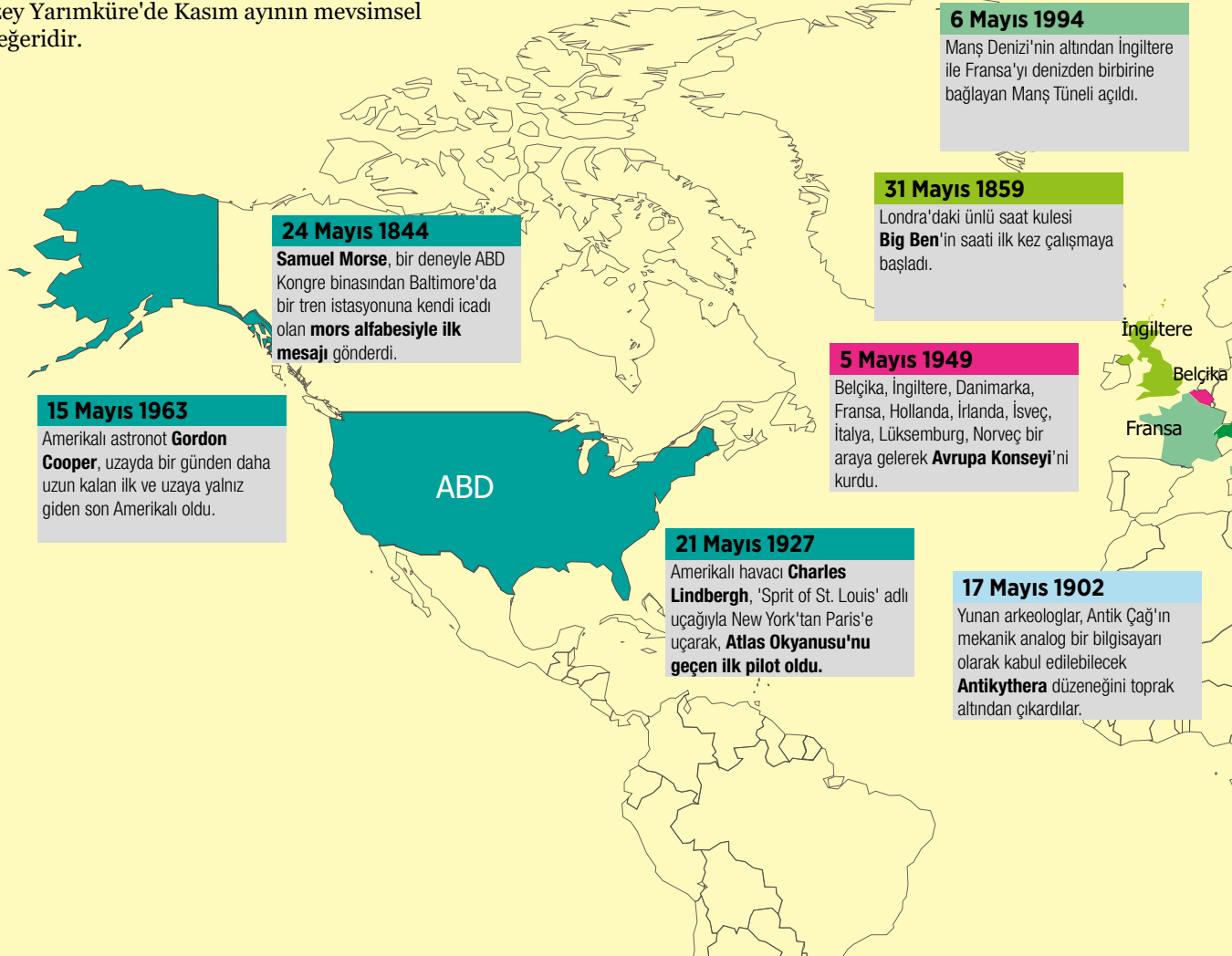
Tarımı Etkileyen Faktörler ve Çiftçiliğin Önemi

Tarımsal faaliyetlerin makineleşmesi çiftçilik mesleğini etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Her ne kadar teknoloji ilerlese de dünya ve ülkemiz gıdaya yani tarıma ve çiftçiye muhtaç durumdadır. **Dünya nüfusu** her geçen gün artmaktadır, bu artışla beraber gıda ihtiyacı da artmaktadır. Bu sebeple göz ardı edilen tarım sektörünün ve çiftçilik **mesleğinin önemi tekrar anlaşılmaktadır**.

Çiftçilerimiz sayesinde Türkiye, buğday unu ihracatında dünyada birinci, makarna ihracatında ikinci sıradadır, hayvancılık ve tarımla uğraşan çiftçilerimizin, “Dünya Çiftçiler Günü” kutluyor bereketli hasatlar diliyorum.

MAYIS

Mayıs, Gregoryen Takvimi'ne göre yılın 5. ayı olup 31 gün çeker. Mayıs, Kuzey Yarımküre'de ilkbahar ve Güney Yarımküre'de sonbahardır. Bu nedenle, Güney Yarımküre'de Mayıs ayı, Kuzey Yarımküre'de Kasım ayının mevsimsel eşdeğeridir.



15 Mayıs 1963

Amerikalı astronot **Gordon Cooper**, uzayda bir günden daha uzun kalan ilk ve uzaya yalnız giden son Amerikalı oldu.

24 Mayıs 1844

Samuel Morse, bir deneyle ABD Kongre binasından Baltimore'da bir tren istasyonuna kendi icadı olan **mors alfabesiyle ilk mesajı** gönderdi.

21 Mayıs 1927

Amerikalı havacı **Charles Lindbergh**, 'Spirit of St. Louis' adlı uçağıyla New York'tan Paris'e uçarak, **Atlas Okyanusu'nu geçen ilk pilot** oldu.

6 Mayıs 1994

Manş Denizi'nin altından İngiltere ile Fransa'yı denizden birbirine bağlayan **Manş Tüneli** açıldı.

31 Mayıs 1859

Londra'daki ünlü saat kulesi **Big Ben**'in saati ilk kez çalışmaya başladı.

5 Mayıs 1949

Belçika, İngiltere, Danimarka, Fransa, Hollanda, İrlanda, İsveç, İtalya, Lüksemburg, Norveç bir araya gelerek **Avrupa Konseyi**'ni kurdu.

17 Mayıs 1902

Yunan arkeologlar, Antik Çağ'ın mekanik analog bir bilgisayarı olarak kabul edilebilecek **Antikythera** düzeneğini toprak altından çıkardılar.



18 Mayıs 1944

Sovyetler Birliği'nde, **Kırım'da** soykırım amacı ile sürgün yapıldı. **Kırım Tatarları'nın** tamamı vatanlarından sürüldü.



Fatih Sultan Mehmed



Big Ben Saat Kulesi



Antikythera Düzeneği

Yeni Zelanda

31 Mayıs 1953

Yeni Zelandalı dağcı **Edmund Hillary** ile Nepalli **Tenzing Norgay**, dünyanın en yüksek dağı olan **Everest'e** çıkan ilk insanlar oldu.

Rusya

28 Mayıs 1992

Türkiye ile Nahçıvan Özerk Cumhuriyetini birbirine bağlayan **Ümit Köprüsü** hizmete girdi.

3 Mayıs 1907

Fenerbahçe Spor Kulübü kuruldu.

17 Mayıs 2000

Galatasaray UEFA kupasını kazandı.

29 Mayıs 1453

Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti Konstantinopolis, **Fatih Sultan Mehmed** komutasındaki Osmanlı Ordusu tarafından fethedildi.

25 Mayıs 1944

Nuri Demirağ'ın fabrikasında yapılan ilk Türk yolcu uçağı İstanbul'dan Ankara'ya uçtu.

1 Mayıs

Emek ve Dayanışma Günü

19 Mayıs 1919

Mustafa Kemal Atatürk Samsun'a çıktı.

20 Mayıs 1955

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon'da kuruldu. KTÜ, Türkiye'nin İstanbul ve Ankara illeri dışında kurulan ilk üniversitesidir.

Gençliğin Bayramı

19 MAYIS

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün gençliğe verdiği değer in önemli bir göstergesidir. 19 Mayıs, Mustafa Kemal Atatürk'ün Samsun'a çıkışıyla başlayan, Amasya, Erzurum ve Sivas'tan tüm yurda yayılan, milli Mücadele ruhunun, heyecanın ve coşkunun kaynağı olan ve özellikle Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu açısından çok önemli bir tarihtir. İşte böylesi bir dönüm noktası olan tarihin gençliğe atfedilmesi onlara olan güvenin göstergesidir.



Birinci Dünya Savaşı sonrası Osmanlı İmparatorluğu itilaf devletleriyle Mondros Ateşkes Antlaşması imzalamış ve sonucunda Osmanlı İmparatorluğunun hâkimiyeti altındaki topraklar özellikle Anadolu, **İtilaf Devletleri tarafından işgale uğramıştır**. Bu işgal girişimi düşündükleri kadar basit olmamış ve halk bütün gücüyle bu işgale karşı **direnış** göstererek mücadelesini göstermiştir. O sıralar İstanbul'da bulunan Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'da kendisine verilen görevleri yapmak üzere 16 Mayıs 1919 tarihinde Bandırma vapuruyla Samsun'a doğru hareket eder. 9. Ordu Müfettişi **Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıkışı** bağımsız Türk devleti için Anadolu'da kuruluş mücadelesinin başladığı ve **30 Ağustos 1922 yılında büyük bir zaferle** sonuçlandıracağı bir mücadelenin başlangıcı olmuştur.

Mustafa Kemal Atatürk, 19 Mayıs 1919 tarihini Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına kavuşması olarak görmüş ve bu nedenle kendisine doğum tarihini soranlara 19 Mayıs 1919 cevabını vermiştir.

Gençlik ve Spor Bayramı, ilk defa 1926 yılında "Gazi Günü" adı altında Samsun'da kutlanmış, **24 Mayıs 1935'te** Atatürk Günü adı altında resmîyet kazanmıştır. **Beşiktaş'ın girişimleriyle Fenerbahçe Stadi'nda kutlanan bu ilk 19 Mayıs, Galatasaray ve Fenerbahçe'li yüzlerce sporcunun da katılımıyla bir spor günü haline gelmiştir**. Bu organizasyondan bir süre sonra gerçekleşen Spor Kongresi'nde söz alan **Beşiktaş Kurucu Üyesi Ahmet Fetgeri Aşeni**, kutlanan Atatürk gününün tüm gençliğe mal edilebilmesi için **"19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı"** adı altında her yıl yapılmasını teklif etmiştir. Kongrede oylanan bu öneri kabul edilmiş ve Atatürk'ün de onayıyla yasalaşmıştır. 20 Haziran 1938 tarihli kanunla "Gençlik ve Spor Bayramı" olarak kutlanan bu ulusal bayramın adı 1981 yılından sonra **"Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı"** adını almıştır.

Kendilerine bu kadar çok güvenilen ve **geleceğimizin teminatı olarak görülen gençlerimizin** de bu teveccühe gerek çalışarak gerek doğru düşünerek ve iyi işler yaparak en iyi şekilde karşılık vermeleri gerekmektedir. Özellikle çocuk ve gençlerimize **zararlı alışkanlıklar, bağımlılıkla mücadele** ve ergenlik döneminin olumsuzluklarını üzerlerinden atılması konusunda destek olunmalıdır. Zararlı alışkanlıklarla, bağımlılıkla ve ergenliğin olumsuzluklarıyla mücadelede **spor gençlerin temel ihtiyaçlarına doyum sağlayacak** önemli bir etkinlik alanıdır.

Gençlerimizin yaşadığı *güven-güvensizlik, aşırı hareket-aşırı durgunluk, başarı-başarısızlık, bağımlılık-bağımsızlık, aşırı dikkat-aşırı dikkatsizlik, kırılganlık-aldırmazlık, özverili-acımasızlık* gibi çelişki ve ikilemler onların yetişkin bireyler olma sürecinde karşılaştığı temel zorluklardır. **Spor, gençlerin gücünü, yeteneklerini tanıyacakları, sınavacakları; yarışma, kazanma, kaybetme gibi konularda baş etme; yardımlaşma ve doğru iletişim kurmada yardımcı olmaktadır.** Bilimsel araştırmalar spor aktivitelerinin kalp sağlığını, vücut kitle endeksini dengelemede, kas iskelet sistemini güçlenmesinde doğrudan etki göstererek hastalanma riskini azaltmaktadır. Spor sadece bedensel rahatsızlıkları engellememekte **psikolojik bunalımı ve ruhsal sıkıntıları da yok etmektedir.** Esasen sporun en önemli katkılarının biri de **zihinsel denge** sağlamasıdır. Spor yaparken beynimiz çeşitli hormonlar salgılar. Spor sayesinde beynin sürekli aktif olması konsantrasyonu artırır ve öğrenmeyi kolaylaştırır. Yapılan araştırmalar sporun bu sayede okul başarısını artırabileceğini gösteriyor.

Teknolojinin insanoğluna faydaları sayısızdır. Fakat teknolojinin yanlış kullanılması çocuk ve gençler üzerinde başta sağlık sorunlarına ve kültürel yozlaşmaya neden olmaktadır. **Teknolojinin kontrolsüzce ve sınırsız kullanılmasının** özellikle çocuk ve gençlerde; düşünce süreç-



lerinde bozulma, sosyal gelişimde gerilik, özgüven düşüklüğü, yüksek sosyal kaygı düzeyi ve saldırganlık eğilimi gibi zararları görülmüştür. Gençlerin giderek yalnızlaştığını, yüz yüze ilişki kurmakta zorlandıklarını, zihinsel fonksiyonlarında bozulma yaşadıkları görülmektedir. Gençlerimizin bağımlılık ve kötü alışkanlıklardan uzaklaşmaları için özellikle sanal ortamdan uzaklaşarak **gerçek hayata dönüş yapmaları** gerekmektedir. Bu amaçla gençlerimizin vakitlerini internet yerine **Milli Kütüphanelerde, spor salonlarında** geçirmeleri gerekmektedir.

Özellikle Gençlik ve Spor Bakanlığımız bünyesinde açılan **Gençlik Merkezleri**, gençlerin serbest zamanlarını sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlerle değerlendirmek, bilgi ve beceri sahibi olmalarına yardımcı olmak amacı ile kurulmuştur. Gençlik merkezleri gençlerin Atatürk ilkeleri doğrultusunda; *ülkesine ve milletine yararlı, araştırıcı, yaratıcı, birleştirici, yeteneklerini geliştirmek ve toplumsal yaşama gönüllü olarak katılmalarını sağlamak, onları sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere yönlendirmek; sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlerle*

Gençlik ve Spor Bayramı, ilk defa 1926 yılında "Gazi Günü" adı altında Samsun'da kutlanmış, 24 Mayıs 1935'te Atatürk Günü adı altında resmîyet kazanmıştır. Beşiktaş'ın girişimleriyle Fenerbahçe Stadı'nda kutlanan bu ilk 19 Mayıs, Galatasaray ve Fenerbahçe'li yüzlerce sporunun da katılımıyla bir spor günü haline gelmiştir.

gençlerin ruh ve beden sağlıklarını korumak, ulusal birlik ve beraberlik duygularını güçlendirmek; gençlerin kültürel ve psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılayarak, bireysel ve toplumsal ilişkilerinde sağlıklı ve dengeli kişilik geliştirmelerine katkıda bulunmak ve onları zararlı alışkanlıklardan korumak amacıyla kurulmuştur. Gençlerimiz bu merkezlerde serbest zamanlarını geçirerek zararlı alışkanlıklar, bağımlılıkla mücadele ve ergenlik döneminin olumsuzluklarını üzerlerinden atılması hususlarında gerekli desteği bulacaklardır.

Kaynaklar

1. Gençlik ve Spor Bakanlığı
2. Halter Federasyonu
3. <https://bilimgenc.tubitak.gov.tr>
4. <https://www.turkishairlines.com/tr>

*Bütün ümidim
gençliktedir.*
K. Atatürk





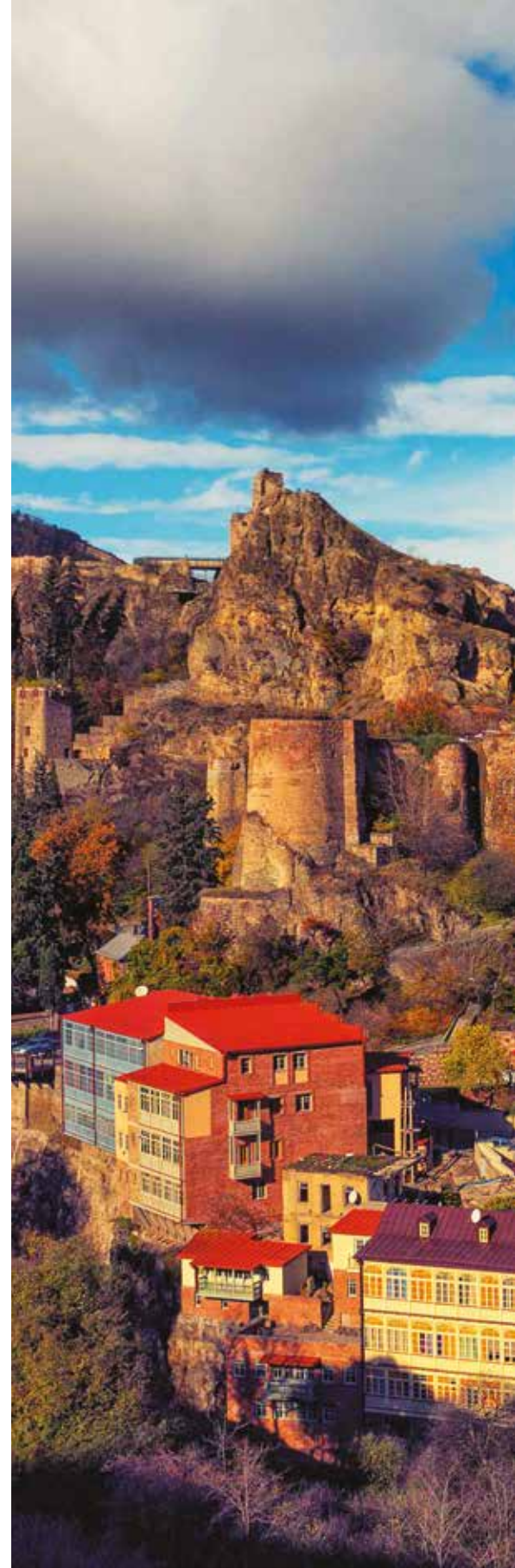


Karadeniz'in doğu kıyısında, Güney Kafkasya'da yer alan ülkedir. Eski Sovyet cumhuriyetlerinden biri olan Gürcistan'ın kuzeyinde Rusya, doğusunda Azerbaycan, güneyinde Ermenistan ve güneybatısında Türkiye yer alır. Ülkenin batı sınırını Karadeniz belirler.



Kaynaklar

1. <https://yoldaolmak.com/gurcistan-yemekleri.html>
2. https://insamer.com/tr/gurcistan_510.html
3. <https://www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/gurcistan>
4. <https://www.milliyet.com.tr/tatil/galeri/gurcistan-gezilecek-yerler-2021-gurcistan->





GÜRCİSTAN



Ülke Tarihi

Gürcistan topraklarında yapılan arkeolojik kazılarda, MÖ 6 binli yıllara tarihlenen kalıntılar bulunmuş olması, bu bölgede en az **8 bin yıldır yerleşim** olduğunu göstermektedir. İlk Gürcü kabilelerinin MÖ 12. yüzyılda bu bölgeye geldikleri tahmin edilmektedir. İlk devlet yapılanmaları MÖ 5. yüzyılda ortaya çıkarken, **İslam ordularının fethine kadar bölge yüzlerce yıl Roma ve İran imparatorlukları** arasında bir mücadele alanı olmuştur.

Henüz **Hz. Ömer devrinde** Kafkasya bölgesinde başlayan fetihlerle Gürcistan coğrafyası İslamiyet'le tanışmış ve **Emevîler döneminde** tamamen Müslümanların hâkimiyeti altına girmiştir. **Hz. Osman ve Hz. Ali döneminde İrmîniye, Emevîler döneminde El-Cezîre** valiliğine bağlanan Gürcistan'da bu süreçte çok sayıda insan Müslüman olmuştur. **7. yüzyılın sonlarından itibaren** Gürcistan, Bizans ile İslam orduları arasında bir mücadele alanına dönerken, **8. yüzyılın sonlarında Abhazya Devleti** bölgede etkili olmuştur. **Abbasîler döneminde** Tiflis'te ayrı bir emirlik kurulmuşsa da kısa ömürlü olmuş, **11. yüzyılın başlarında** Gürcistan topraklarının

bir kısmı **Bizans** hâkimiyetine girmiş, yüzyılın ikinci yarısında özellikle **Sultan Melikşah** döneminde bölgeye pek çok akınlar gerçekleştirilerek Gürcistan büyük oranda **Selçuklu kontrolü** altına alınmıştır ve bölge vergiye bağlanmıştır. Bu gelişmeler yaşanırken yüzyılın sonlarında **Gürcistan Krallığı** doğmuş ve yarım yüzyıla yakın süren mücadelenin ardından 1121'de Selçuklular bölgeden çıkartılmıştır.

12. yüzyılda altın çağını yaşayan **Gürcü Krallığı**, askeriyeden mimariye, felsefeden sanata kadar pek çok alanda zengin bir tecrübe ortaya koymayı başarmıştır. **13. yüzyılda** başlayan **Moğol istilaları** ile devlet zayıflamış ve özellikle **Timur'un saldırıları ile** tamamen parçalanmıştır. Buna karşın Moğol istilaları döneminde **1260 yılında kurulan İmereti Devleti** varlığını **Rus hâkimiyetine** kadar sürdürmüştür. **15. yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı Devleti ile Safevi Devleti** arasında kalan Gürcistan, iki büyük devletin hâkimiyet mücadelesine sahne olmuş ve bölge toprakları kısmi olarak pek çok kez el değiştirmiştir.

19. yüzyılın ilk yıllarında Çarlık Rusya'sının hâkimiyeti altına giren Gürcistan'da **1810 yılında** İmere-

ti Devletine son verilmiştir. Buna karşın **Poti ve Batum limanları** ve Gürcistan'ın güneybatısı 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşına kadar **Osmanlı toprağı** olarak kalmıştır. 1828-29 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında imzalanan **Edirne Antlaşması** ile birlikte Rusya'nın Gürcistan'daki hâkimiyeti Osmanlı Devleti tarafından da tanınmıştır (1829). Çarlık döneminde sürdürülen Ruslaştırma politikaları Gürcü halkı tarafından kabul görmemiş ve kimi muhalif unsurlar yüzyılın sonlarına doğru bağımsızlık mücadelelerine girişmiştir.

I. Dünya Savaşı sonrasında Çarlık rejiminin yıkılmasının ardından Gürcistan, **26 Mayıs 1918'de bağımsızlığını ilan etmiştir**. Bugünkü sınırlarından daha geniş bir alanı kapsayan **Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti** adlı bu devlet, yalnızca üç yıl yaşayabilmiş ve Şubat 1921'de Sovyet işgali ile SSCB'ye dâhil edilmiştir. 1936 yılına kadar Ermenistan ve Azerbaycan ile birlikte **Trans Kafkasya Sovyet Sosyalist Cumhuriyetine** dâhil olan Gürcistan, 1936 yılında Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte SSCB'nin 15 özerk bölgesinden biri haline gelmiş ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından **9 Nisan 1991'de bağımsızlığını ilan etmiştir**.



Kraliçe Tamar, ortaçağ Gürcü monarşisinin "Altın Çağı"na önderlik etti. Gürcistan'ı kendi başına yöneten ilk kadın olarak "Mepe mepeta" ("Kralların Kralı") unvanıyla anılır.



Uşguli'deki Svaneti Savunma Kuleleri

Fiziki Yapı

Gürcistan toprakları **dağlık** olup üç bölgeye ayrılır. Kuzeyde bir set gibi uzanan **Kuzey Kafkas Sıradağları**, doğuya doğru yükselen ve derin vadilerle birbirinden ayrılan bir dizi paralel dağ silsilesinden meydana gelir. Bölgenin en yüksek noktaları **Şhara** (5068 m), **Rustaveli** (4960 m), **Tetnults** (4852 m)'dir. Buzullarla kaplı dağlardan **birçok akarsu** kaynaklanır. Ülke topraklarının güneyinde ve Karadeniz'e yakın kesimde **Kolhida Ovası** yer alır. İç kısımlarda dağlarla çevrili yüksek bir plato bulunur. Bu plato **Kartli Ovası** olarak bilinir. Gürcistan topraklarının en güneyinde **Küçük Kafkaslar** sıralanır.

İklim

Kafkas Dağlarının meydana getirdiği doğal engeller kuzeydeki soğuk hava kütlelerinden Gürcistan'ı korur. Ülke bütün sene boyunca Karadeniz'den gelen **sıcak ve nemli havanın tesiri altında** kalır. Batı kesimlerinde nemli bir **astropikal deniz iklimi** hâkimdir. Doğuda ise hafif nemlilikten kuraklığa kadar değişen özelliklerde tropik altı iklim kuşakları görülür. Batıda 1000-2000 mm arasında değişen yıllık yağış ortalaması iç kesimlerde ve dağ eteklerinde 400-700 mm'ye düşer. Kışları genelde yumuşak geçer.

Doğal Kaynakları

Madenler: Gürcistan maden bakımından zengindir. Başlıca yeraltı kaynakları **kömür, manganez, petrol, doğal gaz, talk ve mermerdir**.

Bitki örtüsü ve hayvanlar: Gürcistan topraklarının **üçte biri orman** ve çalılıklarla kaplıdır. Yüksek kesimlerde **Alp tipi bitki örtüsü** hâkimdir. Ormanlarda *meşe, kestane, kayın, Kafkas köknarı, dişbudak, ihlamur, Pitsunda çamı* gibi değişik ağaçlar vardır. Gürcistan toprakları **yabani hayvan** bakımından zengindir. Ormanlarda *yaban domuzu, karaca, Kafkas geyiği, vaşak, kurt, bozayı, tilki, çakal, dağlık bölgelerde keçi, Kafkas antilobu, kartal, ormantavuşu* yaşar.



Alazani Nehri



Batum

Nüfus ve Sosyal Hayat

Gürcistan'ın nüfusu 5.5 milyon civarındadır. Nüfusun %69'unu **Gürcüler**, %9'unu **Ermeniler**, %7'sini **Ruslar**, %5'ini **Azeriler**, %3'ünü **Osetler**, %7'sini diğer milletler meydana getirir. Nüfusun büyük kesimi 1000 metrenin altında olan bölgelerde yaşar. **Başkent Tiflis'in dışında** önemli şehirleri **Kutaisi, Suhumi, Batum, Rustavi, Zugdidi ve Gori'dir**.

Gürcistan'ın Tarihi ve Turistik Yerleri

Ananuri: Gürcistan'ın başkenti olan Tiflis'te bulunan tarihi bir kaledir. Ananuri Sarp tepe üzerine inşa edilmiş olan bir kale olarak biliniyor. Kalenin tarihi oldukça eskidir. 1827 yılında yaptırılmış olan Ananuri kalesi Gürcistan'a gelen turistlerin ilk uğradığı yerlerden birisidir. Kale zaman zaman onarılmıştır. Pek çok savaşın kalıntısını barındıran bu tarihi kale günümüzde hala korunan ve restore çalışmaları devam eden bir kaledir.

Gergeti Kilisesi: Kilise, manastır ve buzul dağdan oluşan Gergeti teslis kilisesi Gürcistan'daki en eski kiliselerden biridir. Gürcistan'ın Gergeti köyünde bulunur. Ayrıca bir buzul dağının en tepesine inşa edilmiştir. 2170 rakımlı bir kilise olan Gergeti kilisesi dünyanın en yüksek yerine inşa edilmiş olan kilisedir.



Ananuri Kalesi



The Bridge Of Peace



The Bridge Of Peace



Gergeti Kilisesi

The Bridge Of Peace: The bridge of peace Gürcistan'da bulunan bir nehir üzerindedir. Nehir turistlerinde en çok tercih edilen turistik noktalardan biridir. Özellikle akşam saatlerinde bu bölgeye gelerek çok güzel vakitler geçirebilirsiniz. Işıl ışıl görsel şölenlerin ve eğlence merkezlerinin olduğu bu yer Gürcistan'ın gece hayatı kültürünü de yansıtmaktadır.



Uşba



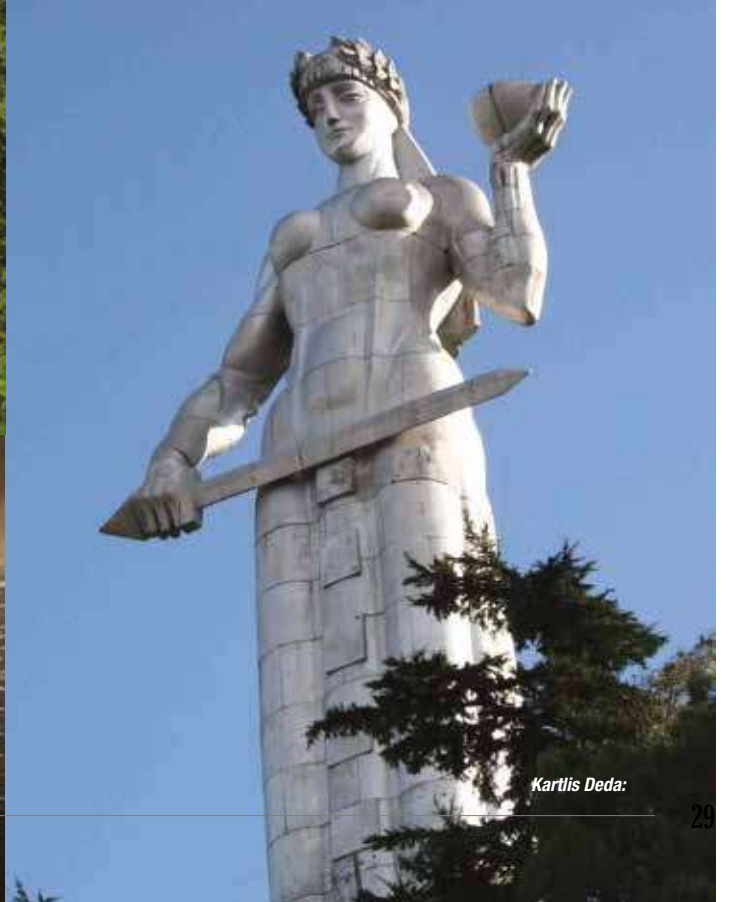
Uşba



Kartlis Deda



Gürcistan Ulusal Müzesi



Kartlis Deda:

Uşba: Gürcistan'a geldikten sonra Uşba'ya uğramadan gitmek olmaz. Uşba Kafkasların en yüksek dağlarından biridir. Uşba dağı Gürcistan ile Rusya'nın sınırını da oluşturmaktadır. Dağın tepesinin bir kısmı Gürcistan'a bir kısmı ise Rusya'ya bakmaktadır.

Kartlis Deda: Kartlis Deda Tiflis'in en popüler yerlerinden biridir. Kartlis Deda Sovyetler döneminden kalma bir eserdir. Kartlis Deda büyük bir heykelden oluşmaktadır. Özellikle tarihi heykelleri seviyorsanız bu yer tam da size göre. Gürcü heykel tıraş tarafından yapılan bu heykeller günümüzde ise turistlerin ilgi odağı haline gelmiştir.

Gürcistan Ulusal Müzesi: Müze tutkunları için Gürcistan ulusal müzesi tam da size göre. Gürcistan'daki birçok müzenin birleşiminden oluşmaktadır. Gürcistan ulusal müzesi Gürcistan'da yapılmış olan arkeolojik kazıların ve Gürcistan kültürünü yansıtan tarihi eserlerin olduğu bir müzedir. Müzeyi gezerek tarihe tanıklık edebildiğiniz gibi müze çevresinde bol bol fotoğraf çekebilirsiniz.

Gonio Kalesi: Gonio kalesi Gürcistan'da bulunan bir kaledir. Batum'un 15 kilometre güneyinde yer almaktadır. Gonio kalesi Çoruh nehrini de görmektedir. Dolayısıyla ülkemizden de geçen Çoruh nehri buraya da dökülmektedir. Roma döneminde yapılmış olan bir kale olan Gonio kalesi pek çok kişinin ziyaret ettiği bir tarihi kaledir.

Gürcistan Sanat Müzesi: Gürcistan sanat müzesi sanatseverlerin en çok ziyaret ettiği yerlerden birisidir. Ünlü ressamların ve sanatçıların eserleri yer almaktadır. Müzede yaklaşık olarak 140 bin sanat eseri yer almaktadır. Bu sanat eserlerine tanıklık edebilirsiniz. Tiflis'in Özgürlük Meydanı yakınlarında bulunur.



Gonio Kalesi



Rabati Kalesi



Gürcistan Sanat Müzesi



Özgürlük Meydanı

Özgürlük Meydanı: Gürcistan'daki en ünlü meydanlardan biridir özgürlük meydanı. Özgürlük meydanı pek çok kişinin ziyaret ettiği turistik bir bölgedir. Özgürlük meydanına gelerek ünlü mağazaları gezebilir ve burada alışveriş yapabilirsiniz. Ülkenin en ünlü meydanlarından olan özgürlük meydanı her yıl turistlerin ilgi gösterdiği bir meydandır.

Rabati Kalesi: Rabati kalesi Gürcistan'ın Ahıska şehrinde bulunur. Gürcistan'ın 9. yüzyılda yapılmış olan bir kaledir. Osmanlı döneminde kalmış olan Rabati kalesi oldukça büyük bir kaledir. Tarihi bir kale olan Rabati kalesi belirli periyotlar eşliğinde onarılmış olan bir kaledir. Gürcistan'da mutlaka görmemiz gereken yerlerin başında yer alan Rabati kalesinde tarihe tanıklık edebilirsiniz.

Gürcistan'ın Mutfak Lezzetleri

Hinkal

Gürcü mutfağının göz bebeği olan hinkal, bildiğimiz **mantıdan daha da büyük** hazırlanıyor. Türkiye'de mantı, İtalya'da ravioli, Çin'de wonton, Rusya'da pelmeni olarak karşımıza çıkan et dolgulu haşlama hamur işine Gürcistan'da hinkal deniyor. Genellikle elle yenir, sade, sarımsaklı yoğurt ve sosla hazırlanıyor.

Haçapuri

Balıkçı teknesi ile güneşin en güzel ve lezzetli tasviri Haçapuri (Khachapuri), Gürcü Mutfağı Gürcücede **haço bir tür peynir, puri ise ekmek** anlamına geliyor. Haçapuri, pişmek üzereyken fırından çıkarılıp üstüne yumurta kırılır ve 5 dakika daha fırında tutulur. Sıcak hamur mis gibi kokarken kenarlarına tereyağı sürülür. Haçapurinin unutulmaz lezzeti de buradan gelir işte, bol tereyağı ve peynir...



Harço çorbası

Et ve pirinç ile yapılan geleneksel Gürcü çorbasıdır. Gürcülerin milli çorbası olan Harço, pirinçli şehriye çorbasına benziyor ancak içinde kuşbaşı et var. Ayrıca üzerinde de maydanoza benzer kişniş otu yaprakları kullanılıyor.

Ponçiki

Donat'a benzeyen bir **tatlı** çeşidi. Ponçiki pişiye benzeyen bir çeşit tatlıdır. İçine krema veya reçel konulabilir.

Sulguni Peyniri

Batum civarında üretilen en meşhur peynirlerden biridir. İnek sütünden yapılır ve tuzsuz olduğu için gayet hafif bir tadı vardır.



Van Kalesi



Minyatür At MİDİLLİ

Midilli, belirli yapılara sahip küçük bir at ırkıdır. Midillilerin pek çok farklı türü vardır. Midilliler, atlar ile karşılaştırıldıklarında genellikle daha kalın yelelere, orantılı kısa bacaklara, geniş karınlara, ağır kemiklere, daha kalın boynulara daha kısa başlara sahiptir.

Midilliler genellikle **zeki ve dost canlısı ancak inatçı** olarak tanımlanırlar. Görünüm farklılıkları genellikle midillilerin **eğitim seviyelerinden** kaynaklanır. Eğitimsiz, deneyimsiz kişiler veya yeni başlayanlar tarafından eğitilen midilliler kötü eğitildikleri için istenilen sonucu vermeyebilirler. Çünkü midilli binicileri deneyimsiz ve gerekli özelliklerden yoksun olabilir. Uygun ve gerekli eğitimi almış midilliler, **ata binmeyi yeni öğrenen küçük çocuklar için ideal bineklere**dir. Büyük midilliler yetişkinler tarafından binilebilirler.

İlk midilliler, **farklı habitatlarda yaşayarak zamanla yapıları küçülmüş orijinal vahşi atlardan türemiştir.** Bu küçük hayvanlar, çeşitli amaçlarda kullanılmak üzere kuzey yarım-kürede **evcilleştirilmiş ve terbiye edilmişlerdir.**

Midilliler, tarihte ilk olarak *binicilik ve yük taşımacılığı, çocuk biniciliği, eğlence yarışcılığı* gibi amaçlar için kullanılmışlardır. Sanayi devrimi sonrasında, Birleşik Krallık başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesi önemli sayıda *Çukur Midillisini kömür ve birçok önemli madeni taşımak üzere* kullandı.

Pek çok incelemeye ve karşılaştırmaya göre belirlenen resmi açıklamalara göre **bir midilli, 158 cm'den daha küçük olan at ırkıdır.** Atlar daha uzun ölçülere sahiptir. (*Uluslararası binicilik federasyonu, atların kestirme ölçülerini nallarıyla 149 cm, nalsız ise 148 cm olarak tanımlar.*) Bununla birlikte midilli terimi ölçülerine ve cinsine rağmen **her küçük at için kullanılabilir.**

Midilliler **haslanmış arpa, mısır, havuç, elma, salatalık** ve öteki sebzeleri de severek yerler. Midilliler düzenli aralıklarla günde üç kez beslenir.

Midilliler, pek çok farklı alanda kullanılırlar. *Hackney Midillisi* gibi bazı türler öncelikle **koşum için** kullanılırlar. *Connemara Midillisi* ve *Avustralya Midillisi* gibi bazı türler ise öncelikle **binicilik** için kullanılır. *Welsh Midillisi* gibi diğer türler ise **hem koşum hem de binicilik** için kullanılırlar. Midilliler, avcılar tarafından çeşitli etkinlikler, koşum, binicilik gösterilerinde batı koşumları için, olimpiyat yarışları ve sıralı koşum gibi diğer amaçlar için de kullanılır.

Gündelik takiplerde **iz sürmek için** de kullanılabilmektedirler. Midilliler, terbiye edildiklerinde binicilik ve



birçok etkinliklerde, uluslararası alanlarda bile rekabet edebilirler. Çoğu katılımcı onları sadece midillilere özgü olan sınıflara koysalar da, **midilliler tam ölçülü atlarla bile rekabet halinde** olabilmektedirler.

Kendi midillilerini veya atlarını eğitmek isteyenler için Midilli kulüpleri, dünya çapındaki gençleri atlar hakkında eğitmek için çalışmalar yürütmektedirler. Dünyanın birçok bölgesinde, midilliler hala diğer birçok hayvan gibi çalıştırılmaktadırlar. Midilliler bazen bir seyahat karnavalında bazen çocukların özel partilerinde çocuklar tarafından binilirlerken görülürler. Kimi zaman midilli arabasında koşuma çekilirler. Midilliler bazen çocukların yaz kamplarında, daha büyük midilliler binicilik kamplarında yetişkinlerce kullanılmaktadır.

Midilli cinsleri, dünya üzerinde mevcut özellikle soğuk ve sert iklimlerde çalıştırılmak istenen sağlam ve çalışkan hayvanlara duyulan ihtiyaç sonucu geliştirilmişlerdir.

Midilliler genellikle büyük, küçük ve orta ölçülüler olmak üzere gruplandırılır.

Küçük midilliler: 130 cm ve altı

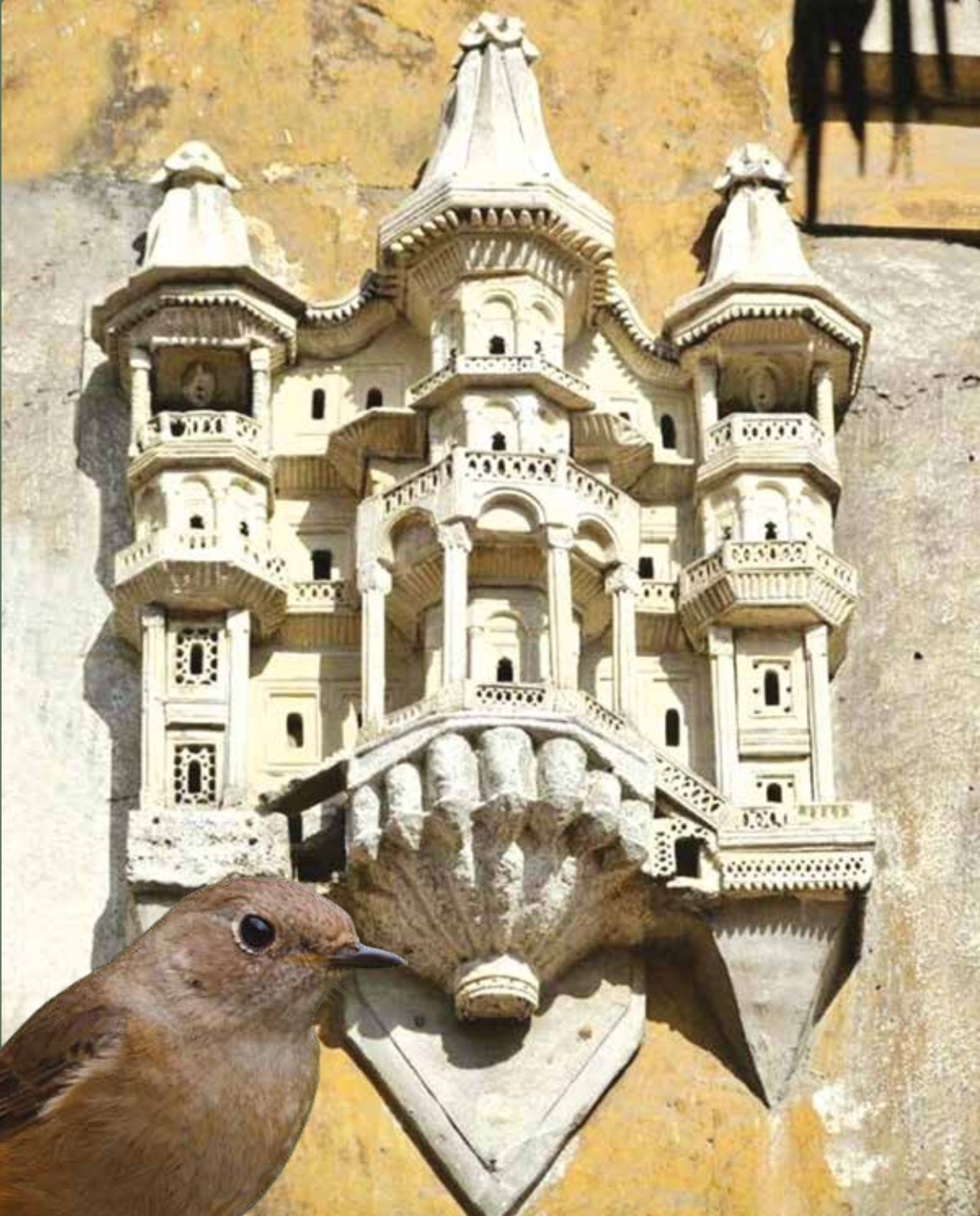
Orta boylu midilliler: 130-140 cm

Büyük midilliler: 140-147 cm

En küçük atlar, cins kuruluşları tarafından midilli yerine **minyatür atlar** diye isimlendirilir. Ama onlar küçük midillilerden de küçüklerdir. Genellikle boyun yükseklikleri 97 cm'den uzun değildir. Bununla birlikte ayrıca minyatür midilli cinsleri de bulunmaktadır.

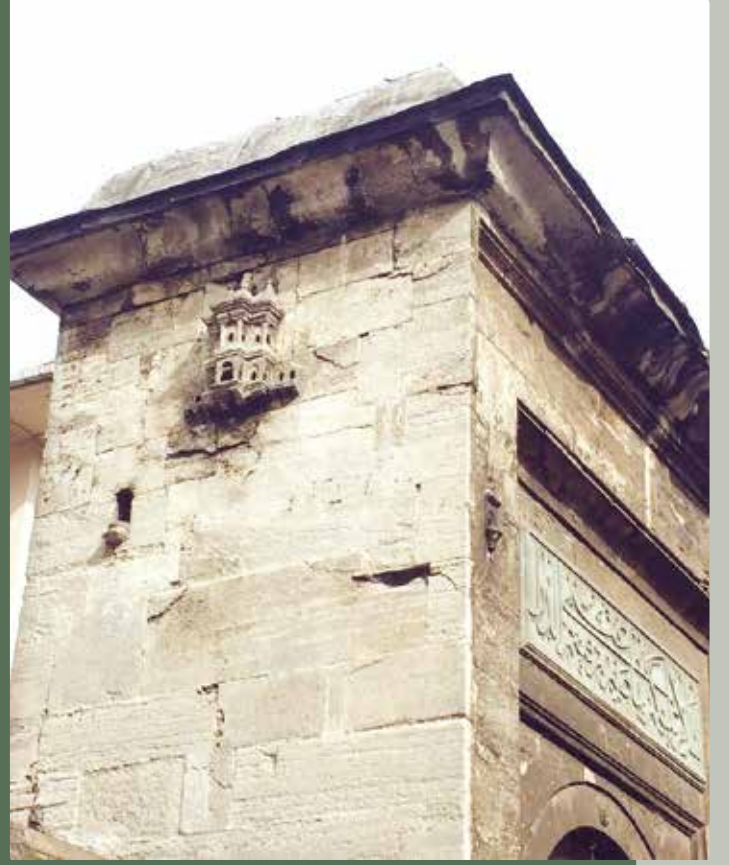
Küçük Ama Sıcacık Bir Geleneksel
Mimari Örneği

KUŞ EVLERİ



Anadolu kültüründe **kuşlar**, hep baş tacı olmuştur. Kuşlar; saygı duyulan, çekinilen, bazı türlerinin göç ederek Mekke ve Medine gibi kutsal yerlere gittiği düşünüldüğünden **kutsal görülen** hayvanlar olmuştur. Kuşa bakmanın “sevap”, kuş yuvası dağıtmanın “günah” olduğu inancı vardır. Yapılan mezarlıklarda da **kuşlar için suluklar** konulduğu gözlenir ve bu uygulamanın ölen kişinin ruhuna **hayır vesilesi** olduğuna inanılır. **Leyleklerin** uğurlu ve bereketli görüldüğü, **kumruların** sevdalıları koruduğu, **kırlangıçların** ise yuva yaptıkları evleri yangından muhafaza ettikleri gibi inanışlar da vardır.

Kuşların kutsal olarak görülmesi ile kuşlara olan sevgi ve ilgi, doğrudan **Türk mimarisine** de yansımıştır. **Kuş evleri**, kuşların şehir yaşamının bir parçası olmasını sağlayan önemli bir mimari geleneğimizdir. Kuş evleri; **serçe, kumru, güvercin** gibi kuşların **barınması** için yapıların cephelerinde yer alan yapılardır. *Aşıyan, kuş köşkleri, serçe saraylar* gibi isimlerle de bilinir. Fayda beklenmeden, **sadece kuşların barınması için** yapılmaları ile diğer yapılardan ayrılırlar.



Kuş Evleri, Türklerin Hayvan Sevgisinden Doğmuş Korunaklardır

Kuş evlerinin yapılmasında **Türklerin doğa ve hayvan sevgisi** önemli bir faktör olmuştur. Tıpkı kuş evleri gibi, **kuş sulukları ve kuş hastaneleri** gibi yapılar da hayvan severliğin göstergeleridir. **Bursa Osmangazi’de** 19. yüzyılda Osmanlı Devleti tarafından sakatlanmış ve yaralı leylekler başta olmak üzere göçmen kuşların bakımının yapılması amacıyla kurulan ve aynı zamanda **“Dünyanın ilk leylek hastanesi”** olarak da bilinen **“Gurabahane-i Laklakan”** günümüzde de sokak hayvanları hastanesi olarak hizmet vermeye devam etmektedir. Yine Üsküdar’da bulunan **“Dünyanın ilk hayvan hastanesi”** olarak da bilinen **“Kediler Hastanesi”**, Osmanlı Devleti’nin ve Türk toplumunun hayvanlara verdiği önemin en güzel örnekleri olsa gerek. Bu tür yapılar hiç şüphesiz üst düzey uygarlığın bir ürünüdür.

“Kuşlar, doğa adlı annenin güzel çalgıcılarıdır.”

(Gavin Douglas)





Kuş Evleri Türk Kültüründe Güçsüzü Koruma Güdüsüyle Yapılmıştır

Kuş evleri; insan elinin veya kedi, köpek gibi hayvanların erişemeyecekleri yükseklikteki **emniyetli yerlere, yağmur ve kardan korunmaları** için konsolların geniş saçak altlarına, duvar köşelerine ve özellikle sanatsal değer taşıyan büyük binaların **en çok güneş alan cephelerine** yapılan yapılardır.

Kuş evleri, özellikle Osmanlı coğrafyasında yaygın olarak uygulanmıştır. İnsanlara ait yapıların cephesinde yer almaları ve kuşlardan yararlanma amacı güdülmesi nedeni ile **burç, güvercinlik ve boranhanelerden** farklılaşırlar. Bir deliği anımsatacak şekilde uygulanan kuş evlerinin yanı sıra köşk, saray, camiye andıran, gösterişli ve insanların yaşadıkları binalara benzeyenleri de uygulanmıştır.

Kuş Evleri Türk-İslâm Sentezinin Bir Uzantısı Olarak, Şanlı Ceddimizin Gönül Saraylarından Kopup Gelen Bir Mimari Geleneğimizdir

Osmanlı döneminde yapılan kuş evlerinin, Türk toplumunun Orta Asya'dan getirdiği kültür ve İslamiyet'in senteziyle oluştuğu düşünülür. Yapı ile aynı tarihli kuş evlerinin yanı sıra sonradan yapıya eklenen kuş evleri de vardır. **Yapıya sonradan eklenenlerin** yapım tarihlerinin bina ile aynı olduğu kabul edilir. Çünkü kuş evlerini yapanların isimlerinin ön plana çıkması istenmediği için eserin yanında isim yer almadığı gibi, yapım tarihleri de yer almaz. Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi (1299-1451) ve Klasik Dönemine (1451-1703) ait yapılarda yer alan kuş evlerinin bir bölümü orijinal olmakla birlikte, diğerlerinin yapılara sonradan eklendikleri düşünülür. Erken tarihli olanlar **doğal afetler, iklim koşulları, binaların yıkılması** gibi nedenlerden yok olmuş olabilir. Ahşap kuş evleri de **yangınlar** nedeniyle kül olup tarihe karışmış. Geriye sadece taş binalarda bulunan bazı örnekleri kalmıştır.



Ülkemizde Edirne'den Kars'a kadar kuş evlerinin birbirinden güzel örneklerine rastlamanız mümkündür.

İlk kuş evlerinin Anadolu Selçukluları döneminde yapılmaya başlandığı hatta ilk kuş evlerinin Sivas'ta yer alan **İzzettin Keykavus Şifahanesi'nde** görüldüğü ifade edilir. Ancak, kuş evleri mimarisinin en ihtişamlı dönemi, kuşkusuz Osmanlı Devleti dönemidir. İstanbul'da bilinen en eski kuş evi ise 1504'te inşa edilen **Bali Paşa Camisi'nde** yer alıyor.

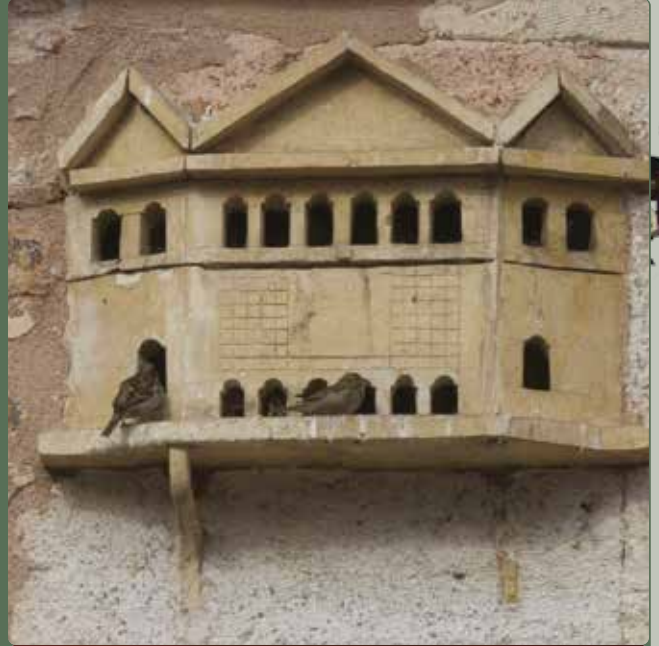
Günümüzde kuş evlerinin en nadide örneklerini;

İstanbul'da Süleymaniye, Bali Paşa, Yeni Cami, Nuruosmaniye, Fatih, Laleli, Üsküdar, Ayazma, Selimiye Camileri, Büyükçekmece Sokullu Mehmet Paşa Köprüsü, Kara Mustafa Paşa, Amcazade Hüseyin Paşa, Seyyid Hasan Paşa, Feyzullah Efendi Medreseleri, Ragıp Paşa, I. Mahmut, Şebsefa Hatun, Şah Sultan Sıbyan Mektepleri, I. Mahmut Kütüphanesi, 3. Mustafa Türbesi, Büyük Yeni Han, Çukurçeşme Hanı, Hasan Paşa Hanı, Eski Darpane, Taksim Maskemi,

Tokat ve Antakya'da Ulu Cami, Niğde Kığılı Camisi, Amasya Sultan Beyazıt Camisi, Doğu Beyazıt İshak Paşa Sarayı Camisi, Hayrabolu Çorum Mustafa Efendi Camisi, Nevşehir Damat İbrahim Paşa Kütüphanesi, Merzifon Kara Mustafa Paşa Hanı, Zile Çarşı Hamamı, Kayseri Şeyh Çeşmesi'nde görmek mümkün.

Cami, kervansaray, köprü ve çeşme gibi yapıların yanı sıra kuş evleri geleneği; **Sanliurfa, Diyarbakır ve Mardin'in** eski evlerinde de görülebilmektedir. Yöre halkının **güvercine** olan sevgisi nedeniyle hemen hemen her eski taş evin iç avluya bakan cephelelerinde pencere ve kemer aralarında güvercinlerin korunabileceği oval, yuvarlak veya köşeli boşluklar bırakılmıştır. Boşlukların etrafı taş işçiliğinin çok güzel örnekleri ile bezenmiştir. İstanbul Tophane'de bazı evlerde de bu geleneğin devamını görmek mümkündür.

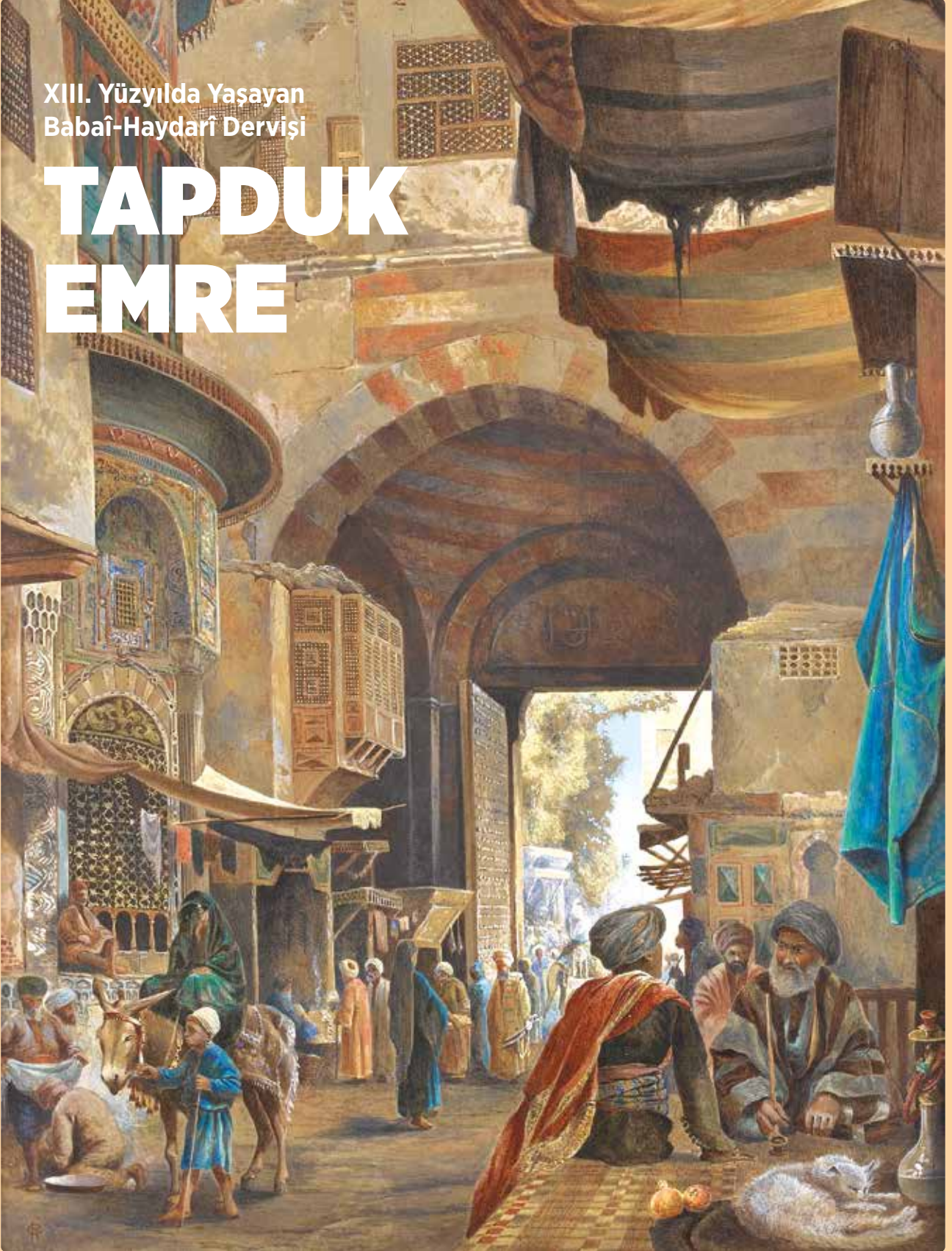
“Şehrin gürültüsü içinde yaşadıkça insana biraz sakinlik, biraz kır, bir iki kuş sesi pek hoş geliyor.” (Mehmet Rauf)



Sonuç olarak; kentleşmenin, aşırı yapılaşmanın artış göstermesine rağmen günümüzde kent kuşları hala yaşamlarına devam ediyor ve havada özgürce gezebiliyorlar. Yaşantımızın bir parçası olan, uçmaları ile gözümüze, sesleri ile kulağımıza hitap eden kuşlara insanlar tarafından sağlanacak küçük bir duyarlılık çevreye olduğu kadar insan yaşamına da değer katacaktır. Kuş evlerinin bu yoğunlukta kullanıldığı bir kültürün mirasçıları olarak, günümüz Türk tasarımcı ve sanatçıların bu konunun üstüne daha yoğun eğilmeleri, unutulmuş değerleri günlük hayatımıza tekrar sokabilmek açısından önem verilmesi gereken bir konudur.

XIII. Yüzyılda Yaşayan
Babaî-Haydarî Dervîşı

TAPDUK EMRE



Tapduk Emre, **Hoca Ahmed-i Yesevî'nin** dervişlerinden olup **Yunus Emre'nin** mürididir. Efsanevi kişiliği ve hayatı hakkında rivayetler muhtelifdir. Nerede doğduğu ve vefat ettiği, doğum ve vefat tarihleri hakkında kesin bilgilere rastlayamıyoruz. Ancak, O'nun **Selçuklu Devleti** zamanında ve hatta **Mevlâna Celaleddin** ile aynı devirde yaşadığı sanılmaktadır. Bu düşünceyi destekler mahiyette, **Yunus Emre'nin** bir şiirinde bu husus açık bir şekilde dillendirilmiştir:

“Mevlânâ
Hüdâvendigâr bize
nazar kılalı
Onun görklü nazarı
gönlümüz aynasıdır.”



Hayatı

Tapduk Emre'nin, **Horasanlı** olduğu ve kesin olmamakla birlikte XII. ile XIII. yüzyıllar arasında Orta Anadolu Bölgesinde yaşadığı bilinmektedir. 1210-1215 yılları arasında Horasanda doğduğu tahmin edilmektedir. Tapduk Emre'nin, Ahmet Yesevî'nin müridi olduğu, Orta Asya'dan **Moğol istilaları** sırasında gelerek Anadolu'da Sakarya vadisindeki, Karanlık Dere'ye (*Bugünkü Emrem Sultan Köyü*) yerleştiği bilinmektedir.

Tapduk Emre'nin ailesi hakkında verilen bilgiler menkıbevi rivayetlerle bezenmiştir. Bir kızının **Yûnus Emre** ile evlendiği rivayet edilmekteyse de bu rivayet gerek Yunus'un divanında gerekse

diğer çağdaş kaynaklarda yer almamaktadır. Ankara Nallıhan yakınındaki **Emre Sultan** köyünde mezarı bulunan **Bacı Sultan** adlı bir kızının daha olduğu nakledilir. **Abdûlbaki Gölpınarlı**, Yûnus Emre'nin Tapduk Emre'nin oğlu olabileceği ihtimaline de dikkati çeker (Yunus Emre, s. 197).

Derviş ve Mutasavvıf Tapduk Emre

Tapduk Emre, **Hacı Bektâş-ı Velî, Mevlâna** ile aynı çağda yaşamıştır. **Hacı Bektâş-ı Velî'nin** halefidir. Tapduk Emre ile ilgili bilgiler oldukça azdır. Hâlbuki **Tapduk Emre, Yunus Emre'nin hocasıdır**. Yunus Emre gibi bir büyük şahsiyeti yetiştirmiştir. Rivayetlere göre **Hacı Bektâş-ı Velî, Yunus Emre'yi yetiştirme işini özellikle Tapduk**

Emre'ye tevdi etmiştir.

Tapduk Emre'nin mensup olduğu tarikat ve müridinin kimliğine dair bilgiler de birbirinden farklıdır. **Vilâyetnâme-i Hacı Bektâş-ı Velî'de**, onu **Sarı Saltuk ve Barak Baba** ile birlikte **Hacı Bektâş-ı Velî'nin müritleri** arasında gösterilerek Bektaşî geleneğine dâhil edilir. **Vilâyetnâme'de** Tapduk Emre'nin Hacı Bektâş-ı Velî'nin üstünlüğünü tanıdığına, hatta kendisine Tapduk adının aralarındaki bir görüşme sırasında verildiğine işaret edilir.

M. Fuad Köprülü'ye göre Tapduk Emre, **Babâî** çevreleriyle yakın ilişki içerisinde bulunduğundan tıpkı şeyhi gibi bir **Türkmen babası** hüviyeti göstermektedir (*Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, s. 266).

Onun silsilesi, şeyhi Barak Baba vasıtasıyla Sarı Saltuk'a ulaşır. Barak Baba'nın bir **Haydarî dervîşi** olduğu bilinmektedir (*Ocak, Sarı Saltık, s. 76*). Bu durum Tapduk Emre'nin de bir **Babai-Haydarî** dervîşi olabileceğinin delilidir ve baba unvanını taşıması da bunu desteklemektedir. Baba unvanı onun aynı zamanda abdalân-ı Rûm zümresiyle bir ilgisinin bulunabileceğini düşündürmektedir.

Tapduk Emre ve Yunus Emre

Tapduk Emre'nin efsanevî kişiliği, mürşidi olması münasebetiyle Yunus Emre'nin şahsiyeti ile âdeta bütünleşmiştir. Yunus Emre'nin Divanı'nda **Şeyhi Tapduk Emre'ye olan derin bağlılığını ve muhabbetini** ifade eden parçalara sıklıkla rastlanması bunun en bariz misalidir:

“Âşık Yûnus girdi yola
Uğradı Tapduk Emre'ye
Haydar dem ciğer kanı ile
Vasf-ı hâlim yazar oldu
Yûnus eydür azıklıyım
Tapduk'unuz dost yüzüdü
İşte bu söze inanmayan
Bunda bulsun ettiğini”



Tapduk Emre'nin en tanınan müridi Yûnus Emre'dir. Uzun yıllar hizmetinde bulunan **Yûnus Emre O'nun görüşlerini Anadolu ve Şam'da yaymış, kendisinden saygı ve övgüyle söz etmiştir** (*Risâlat al-Nushiyya ve Dîvân, s. 48, 104, 109, 187*). Şeyhinin kapısına **kırk yıl boyunca hizmet ettiğine dair meşhur menkıbe birçok kaynakta yer almaktadır** (*Vilâyetnâme, s. 48; Lâmiî, s. 842*). **Yûnus Emre, şeyhi gibi Kalenderî-Melâmetî düşünceyi benimsemiş** (*Ocak, Kalenderîler, s. 69*), şeyhinin fikirlerini yaymaya çalıştığını ve bunu başardığını; şu mısralarıyla dile getirmiştir

“Vardığımız ellere
şol safâ gönüllere
Halka Tapduk mânisin
saçtık elhamdülillâh”

Vefatı

Fuad Köprülü, Yunus Emre'nin Dîvân'ındaki bazı şiirlerden yola çıkarak Hazreti Mevlânâ'nın ve Şeyhi Tapduk Emre'nin Yûnus Emre'den önce vefât ettiklerini, mürşidinin emriyle Şam, Antep ve Kâbe'ye gittiğini belirtmektedir:

*“Hakikat erenler, gitti
dünyadan her biri*

*Konya’da Mevlânâ
Hüdâvendigâr yatur*

*Yûnus sen de ölürsün,
kara yere girersin*

*Mürşidlerin ulu’su Emre
Sultan yatur*

*Emr-i mürşid ile oldum
Şam’a revâne*

*Ne mümkündür gide
Şam’a böyle dîvâne*

*Murâd olan Anteb imiş
çıktı beyâne*

*Yûnus bir nutuk söyledi
Anteb’de.*

Tapduk Emre’nin ölüm tarihi ve mezarının bulunduğu yer konusu da ihtilâfıdır. **Âşıkpaşazâde O’nun Yıldırım Bayezid döneminde** (1389-1402) öldüğünü söyler. Ancak Yûnus Emre’nin XIII. yüzyılın sonları ve XIV. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşadığı dikkate alındığında bir şiirinde öldüğünü haber verdiği mürşidinin XIII. yüzyılın sonlarında vefat etmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Bursa’da, Manisa’da Kula ile Salihli arasındaki Emre adlı bir köyde, Afyon-Sandıklı, Karaman, Sivas, Erzurum, Aksaray, Isparta-Keçiborlu gibi yerlerde Tapduk Emre’ye izâfe edilen mezarlar vardır. Bunlardan bazıları hem Yûnus Emre’ye hem Tapduk Emre’ye ait kabul edilmektedir. Bununla birlikte **en muteber görüş, Tapduk Emre’nin mezarının Ankara’nın Nallıhan ilçesine** bağlı Emre Sultan köyünde bulunduğu şeklindedir. Nitekim bu bilgi birçok kaynağın yanı sıra Afyonkarahisar Şer’iyye Sicilleri’nde de yer almaktadır (Öztelli, s. 52). Bu köydeki türbede ailesine mensup oldukları ileri sürülen daha pek çok kişinin mezarı vardır.



Tapduk Emre’nin ve müritleri-nin faaliyet sahasının **Anadolu coğrafyası ile sınırlı kalmayıp Balkanlar’a da ulaştığı** bazı köy adlarının onun adıyla anılmasından anlaşılmaktadır. Meselâ; Anadolu’da Aksaray ilinin merkez nahiyesine ve Edirne’nin Havsa ilçesine bağlı birer köy, ayrıca Var-na’ya bağlı bir köy *Tapduk* adını taşımaktadır. Bu bilgi, Tapduk Emre’nin sözü edilen bölgelere gittiğini doğrulamaya bile müritlerinin yayılma sahasının tahmini konusunda önem arz etmektedir.

Tapduk Emre’den İnciler

*“Seni dostundan ayıran sözü
dinleme; O sözde ziyan vardır.”*

*“Uyanma vakti geldiyse bir
uyandıran olur elbet; Kimine
Hızır, kimine uçan kuş, kimine
biten ot, kimine açan çiçek,
kimine akan su, kimine dilsiz
taş...”*

*“Tokun, açın halini unuttuğu
bir memlekette; Ne dirlik kalır,
ne birlik. O vakit biriktirme ver,
azdan az, çoktan çok ver. Rızkı
veren odur. Sakın aldanma,
kula minnet eyleme, yaratılmış
olan her canlının rızkı da yara-
tılmıştır. Amma hırsızlık edip
biriktirme! Senin değil o, bra-
kıp gittiğin nasıl senin olur? Ya
senin olmayamı biriktirmenin
sana ne faydası var? Gafil
olma, fırsatın varken ver!”*

*“Var mı öyle değirmen taşında
ezilmeden, elden ele yoğrul-*

*madan, ateşlere yanmadan
oluvermek, kolay mı öyle adam
olmak.”*

*“Bu yola akılla çıkılır, sonra
akıldan çıkılır, gönülle devam
edilir. Bu yol sıratın ince, kılıç-
tan keskince...”*

*“Meydandaki cenk ne ki,
insanın içinde verdiği savaşın
yanında...”*

*“Mademki, en kıymetli nesne
aşk. En çetin sınavsa onun ile
olsa gerek.”*

*“Sen gönlünü hakikat şelalesi-
nin altında tutmaz isen dolar
mı? Kimden akar bu hakikat
şelalesi? Ara bul bir mürşid-i
kâmil, biz ne bilelim.*

*“Usuldendir; kılavuzsuz yola
çıkan, yoldan çıkar.”*

*“Yola çıkıp varmayan, yoldan
çıkıp varan yoktur.”*

*“Aşk yoluna çıkmak ise niyetin,
vuslata ermek ise gönlündeki,
bela ile imtihan edilirsin. Biz
Çalap deriz, her daim Allah’tır
gönülde adı. Ama O’nun bir adı
da Zül Celal-i Ve’l İkrâm’dır.”*

Türk-İslam kültüründe, **Dede Korkut, Hoca Ahmet Yesevî, Mevlânâ, Tapduk Emre, Yunus Emre** gibi nice değerli gönül erleri vardır. Geçmişten günümüze, günümüzden geleceğe birer köprü olan değerli şahsiyetlerimizi değişik ve doğru kaynaklardan neslimize öğretmemiz ve kültür birliği sağla-mamız önem arz etmektedir.



Çerkezlerin Unutmadığı Tarih 21 Mayıs 1864

21 Mayıs 1864 tarihi yüzlerce yıl süren Kafkas-Rus Savaşı'nın son bulduğu, direnişin kırıldığı, zorunlu göçün başladığı, **Büyük Kafkas Sürgünü'nün simgesel tarihi**. Her yıl 21 Mayıs tarihinde Çerkesler anma programı ve eylemlerle sürgünü unutmadıklarını gösteriyorlar. Bu sürece kısaca değinmek gerekirse 1700'lü yıllara dayanan **Kafkas-Rus savaşı** 1850 yılından sonra alevlenmiş ve Kafkas halklarının mücadelesi, teknik ve askeri yetersizlik ve örgütlenmede yaşanan sebeplerin de etkisiyle aleyhlerine sonuçlanmıştır. İşte bu süreç bir anlamda **Çerkeslerin Anadolu'ya gelişinin başlangıcı** olmuştur.



Osmanlının Müslümanları sahiplenme ve dost elini uzatma politikası o günler de kendini göstermiştir. Bilimsel kaynaklardan edinilen bilgilere göre Kafkasya bölgesinden Osmanlı coğrafyasına ağırlık Anadolu olmak üzere Balkanlar ve Orta Doğu bölgesine yaklaşık **1.5-2 milyon insanın göç ettiği** bilinmektedir. Bu meşakkatli süreçte ölenlerin sayısı yaklaşık olarak 800 bin kişi olarak gösterilmektedir. Mezarları bile bulunmayan

bu insanların birçoğunun **Karadeniz'in sularında** yok olduğu, karaya ulaşanları açlık ve salgın hastalıklarla mücadele etmek zorunda kaldığı bir kısmının bu sebeplerle öldüğü ve sonrasında **yurt edinme çabalarıyla nice cefalar çektiği** tarih kayıtlarında ve o günden günümüze aktarılan sözlü ifadelerde yer almaktadır. O zamanlarda yaşanan bu felaketlerin kan donduran acılara neden olduğu aktarılmaktadır. Hatta **Rus Yüzbaşı Alexander Zyatov**, 1865 yılında bir

ifadesinde şu sözlere yer verir: “Çerkeslerin köyünü yaktık, hayvanlarını öldürdük, ekinlerinin üstünden atlarımızı sürdük. Çocuklarını acımasızca öldürdük ve Çar bize bu katliamları yaptık diye bu onur madalyasını verdi. Hangi onur? Hangi onurlu insan bunu yapar? Ben Tanrıya beni affetmesi için her gün yalvarıyorum. Onlar vatanlarını savundular ve yiğit insanlardı. Biz ise insanlıktan çıkmış birer ucubeden farksızdık. Elimizde esir düşen Çerkeslerle yan yana geldiğimizde sanki biz onların esiri gibi duruyorduk, onlar ise dimdik vakur duruşlarından taviz vermiyorlardı.” **Rus Yazar olan Y. Abramov** ise **Kafkas Dağlıları** kitabında: “O zamanlar dağlıların başına gelenleri anlatmaya sözcüklerin gücü yetmez. Binlercesi yollarda, binlercesi açlık ve sefaletten öldüler. Kıyıları ölü ve ölmek üzere olan insan doluydu. Annesinin soğumuş cesedinde süt arayan yavrular, donup öldüğü halde çocuğunu kucağından bırakmayan analar ve sırf ısınmak için sıkışarak yattıkları yerde birlikte donarak ölen gruplar, Karadeniz sahilinde olağan manzaralardı.” sözlerini aktarmıştır. Bunlar gibi çeşitli ifadeler çeşitli ağızlardan söylenmiş ve yaşanan trajedinin ne boyutta olduğu ifade edilmiştir.

Sürgün edilen **Çerkes veya Kafkas** olarak ifade edilen toplum arasında kısaca; **Abhazlar, Adigeler, Çeçenler, Dağıstanlılar, İnguşlar, Kabardeyler, Karaçay-Balkarlar, Osetler** bulunuyor. Batı Kafkasya (Abhazların, Adigelerin ve Kabardeylerin yaşadığı bölge) neredeyse tamamıyla boşaltılırken bütün Kafkasya sürgünün bir şekilde parçası olmuştur. Her ne kadar simgesel olarak 21 Mayıs 1864 tarihi savaşın son bulduğu ve sürgünün başladığı dönem kabul edilse de bu tarihten önce ve sonrasında da Anadolu başta olmak üzere **çeşitli ülkelere göçler** yaşanmıştır. Bu ülkeler arasında Bulgaristan, İsrail, Ürdün, Almanya, Amerika gösterilebilir. Anadolu’daki nüfus kadar olmasa da halen bu ülkelerde de Çerkes nüfusu bulunmaktadır.

Kafkas halklarının çilesi **21 Mayıs 1864 Sürgünü** ve insanlık dışı muamele ile gönderildikleri yerlerde son bulmamış, özellikle Balkanlara yerleştirilenler kısa bir süre sonra Osmanlı devletinin vatandaşı olarak



Sırp, Bulgarlar ve tekrar karşı karşıya geldikleri **Ruslar ile mücadele** etmişlerdir. Akabinde tarihsel süreç olarak 1920’li yıllara geldiğimizde Osmanlı devleti yıkılıp yerine yeni bir devlet olan **Türkiye Cumhuriyeti** kurulurken destansı fedakârlıklarla ülkenin kurucu unsurları arasında bulunmuşlardır. Önemli bir anekdot aktarmak gerekirse o günlerde içinde de bulunduğu zor bir süreçte Osmanlı devleti topraklarını açtığı bir milletin kendisine yaşatabileceği isyan veya ayaklanma gibi problemlerle karşılaşma kaygısı taşıdığı olsa da **Çerkes ileri gelenleri**, “*Merak etmeyin biz vatan kaybetmenin ne demek olduğunu iyi biliriz o yüzden Anadolu bizim vatanımızdır bu vatana da canımız ve kanımızla sahip çıkarız*” sözleri ile ifade etmişler ve bunun etkilerini de Kurtuluş savaşında hissettirmişlerdir. Keza bu vatan mücadelesinde **Çerkes komutanlar** savaşta önemli rol oynamışlardır. Bunlara örnek olarak; **Hüseyin Rauf Orbay, Bekir Sami Kunduk, Hakkı Behiç Bey, Emir Marşan Paşa, Albay Reşat Çiviltepe, Mehmet Rüştü Bozkurt, Çerkes Hasan** ve Maraşın düşman işgalinden kurtarılışında önemli rol oynayan **Arslanbey** sadece birkaçı olarak gösterilebilir.

21 Mayıs 1864 tarihinden bugüne kadar tam olarak 157 yıl geçmiş ise de ülkemizde her yıl 21 Mayıs tarihinde devlet büyükleri, belediyeler ve çeşitli STK’lar tarafından **acı, sürgün, soykırım olarak yad edilmekle birlikte** çeşitli etkinlikler, 21 Mayıs anıtları, 21 Mayıs hatıra ormanları gibi projelerle de bu çileyi yaşamış bir **milletin acılarına ortak** olmaktadır.



Takıntılarla Başa Çıkmanın Yolları

Birçoğumuzun günlük hayatta üstesinden gelebildiği **kaygı yüklü, zorlayıcı düşünceleri** vardır. Bu zorlu düşünceleri zihnimizde gereğinden fazla kalmasına izin vermeyecek şekilde **yönetebiliyor** ve yoğun bir kaygı duygusu yaşamadan **atlabiliyorsak**, onlarla zaten başa çıkabiliyoruz demektir.

Birçoğumuz her ne kadar fişten çektiğimizden emin olsak da dönüp **ütüye** bakmışızdır ya da evden çıkarken **suyun akıp akmadığını** tekrar tekrar **kontrol** etmişizdir. Bunlar yaygın gözlemlenebilen ve çoğunluk için kolayca zihinden atılabilen basit **kaygılardır**. Bu kaygılı düşüncelerle başa çıkabilen insanlar için evden çıkıldığında, *“ütüyü fişten bizzat çıkardım ve muslukların hepsini kontrol ettiğimden eminim”* gibi bir iç konuşma ile kalıcı bir **rahatlama** sağlanması ve günlük hayata devam edilmesi oldukça olasıdır. Ancak, bu düşüncelerle ve iç seslerle başa çıkabilmek herkes için bu kadar kolay değildir. Bazılarımız, zihne giren **kaygılı düşüncelerle** öyle yoğun bir savaşa girer ki kısa vadeli bir rahatlama hissedebilmek için ellerinden gelen her şeyi yaparlar ve şanslılarsa birkaç saat kadar endişelerinden uzaklaşırlar ancak sonrasında kaygılandırıcı **düşünceler geri gelir**. İşte bu tekrarlayan, gerçekçi olmayan ve bireyin günlük yaşamını oldukça zora sokan, sıklıkla takip eden bir **zorlanti** (*takıntı nitelikli düşünceyi dizginlemek için geliştirilmiş işlevsiz davranış*) ile izlenen düşüncele- re **takıntı** diyoruz.

Bu makalede Türkçede **takıntı ve zorlanti bozukluğu** olarak kullanılan ancak literatürdeki adıyla, yani **obsesif kompulsif bozukluk** ifadesiyle daha iyi bilinen takıntı sorunu üzerinde duruyorum. Bu sorunun altında yatan mekanizmayı ve kendi kendimize üstesinden gelebilmek için **neler yapılabileceğimize** dair teknikleri paylaşacağım. Tabii bu, bireyin her zaman kendi başına aşabileceği, basite indirgenebilecek bir zorluk değildir. Yine de sürecin altında yatan faktörleri anlamak ve iyileşmek için nasıl ilerlemek gerektiğini bilmek oldukça yardımcı olabilir.



Neden Takıntılarımız (Obsesyon) Gelişiyor ve Devam Ediyor?

Farklı insanlar, farklı konularla ilgili takıntılar geliştirebilirler. Bu genellikle bireylerin genel **hassasiyetleriyle ilişkili** olur. Örneğin; *ahlaki değerleri önemseyen birisi*, sapkın bir cinsel arzusu olup olmadığı konusunda takıntı yaşayabilir. *Dindar bir insan*, Allah'a karşı bir ayıp edip etmediği konusunda ya da ibadetini tam ve uygun bir şekilde gerçekleştirip gerçekleştirmediği konusunda takıntılar geliştirebilir. Genel olarak sahip olunan **değerlerle ilgili esnekliğin kaybedilmesi**, takıntılar geliştirmekle ilişkili gözüküyor. Ancak yine de insanların tam olarak **neden takıntılar geliştirdiğine dair net bir bulgu yok**. Sadece bazı bireylerin buna genetik ve sosyal faktörler nedeniyle daha yatkın olduğunu biliyoruz. Diğer yandan takıntılı



düşüncelerin nasıl sürdürüldüğü de biliniyor. Takıntılardan kurtulmak için en çok ihtiyaç duyduğumuz da aslında bu zihinsel olgunun varlığını nasıl koruduğunu bilmektir.

Takıntılarının ve takip eden zorlantıların neden sürdürüldüğüne dair farklı görüşler mevcut. Ancak ben bu yazıda **bilişsel davranışçı modelin görüşünü** ele alacağım. Zira en işlevsel tedavi yollarından biri de bu modele bağlı olarak gelişmiştir.

Bilişsel davranışçı modele göre takıntılarımız, aslında **hatalı ve işlevsiz düşüncelerimizden kaynaklanmaktadır**. Belirli bir durumu bizim için tehlikeli ya da zararlı olarak yorumlamak veya başkaları için meydana gelecek olası olumsuz bir sonuçtan çok yüksek oranda sorumlu olacağımıza dair düşünceler, takıntılarımızın devam etmesine neden olmaktadır. Böyle bir zorlayıcı düşünce geliştir-

diğimizde **sakinleşmek için işlevsiz başa çıkma yolları** geliştiririz. Bu başa çıkma yolları kaçınmacı ya da mücadele edici bir yol olabilir. Örneğin; bir şeyle karşılaşmamak için sürekli uzak durmaya çalışmak ya da bir şeylerin yanlış gitmediğinden emin olmak için **sürekli kontrol etmek** gibi. Ama ne yazık ki zorlantı dediğimiz bu başa çıkma yöntemleri, uzun vadede işlevsiz ve zorlayıcı düşüncelerimizin daha da güçlenmesine neden olur ve **kısır bir döngüye** girilir.

Düşüncelerin önemine değindik, birkaç örnek vererek netleştirelim. *Kalabalık alanlarda kendini teşhir etme düşüncesi* olan bir kişinin, bununla ilgili yoğun takıntı geliştirmesinin nedeni, teşhir etme düşüncesini takiben teşhir etme davranışının geleceğine inanmasıdır. Oysaki düşüncenin sadece düşünce olduğunu ve davranışların çoğu zaman kontrollü olarak gerçekleştiğini ve ahlaki normların farkında olan biri olduğunu gerçekten fark ederek içselleştirebilse, yaşadığı kaygı ve takıntı da çok daha az olacaktır.

Bir diğer örneği ise dini takıntıları olan bir birey üzerinden verelim. Bu kişi ibadet ederken aklından yalnızca saf ve temiz düşüncelerin geçmesi gerektiğine inanıyor olsun.

“

Elleri sürekli yıkamak, bazı aktiviteleri belli sayılara kadar sayarak yapmak, bir şeyin olup olmadığını sürekli kontrol etmek gibi durumları zorlantılara örnek olarak sayabiliriz.

”

Böyle bir inanç garip bir şekilde birey tarafından saf ve temiz olarak nitelendirilmeyen düşüncelerin akla daha fazla gelmesine sebep olacaktır. Oysa ki kişi, daha esnek bir düşünce geliştirebilse ve *“bir insan olarak bazen aklıma hoş olmayan düşünceler gelebilir ama bu normaldir ve ibadetim için büyük bir sorun değildir”* düşüncesini içselleştirebilse, takıntılarından da büyük oranda kurtulacaktır.

Oldukça geniş kuramlarla açıklanan takıntıları sürdürme durumunu birkaç örnek üzerinden bilişsel davranışçı modele göre açıklamaya çalıştım. Daha ayrıntılı bilgiler almak için kaynakta verdiğim kitabı okuyabilirsiniz.





Zorlantılar (Kompulsiyon) Ne İşe Yarıyor?

Sahip olduğumuz takıntılar bir noktadan sonra bizi oldukça **kaygılandırılmaya başlar** ve bu noktada bir müdahalede bulunmamız gerektiğini hissederiz. Bu müdahaleler genellikle uzun vadede işlevsiz ve takıntıyı sürdüren ancak kısa vadede rahatlama sağlayan müdahalelerdir. Bazen sahip olduğumuz takıntıyla ilişkili, bazense tamamen ilişkisiz görülebilir.

Elleri sürekli yıkamak, bazı aktiviteleri belli sayılara kadar sayarak yapmak, bir şeyin olup olmadığını sürekli kontrol etmek gibi durumları zorlantılara örnek olarak sayabiliriz.

Dışarıdan bakınca bazı aktiviteleri belli bir sayıya kadar yapmanın ya da diğer bazı zorlantıların **herhangi mantıklı bir açıklaması** yoktur. Ancak kişi bu zorlantıları gerçekleştirmede zaman, ilgili kaygısının

gerçekleşeceğine inanır ve uyguladığı ritüelleri koruyucu faktörler olarak görür.

Takıntılarla Başa Çıkmak İçin Neler Yapabiliriz?

Bir şeyi düşünmemeye çalıştığımızda onu daha çok düşünürüz. **Düşünmemeliyim** ifadesi aslında belirli bir düşünceye karşı verdiğimiz önemi göstermektedir. Bu nedenle takıntılarla mücadele ederken atılması gereken **ilk adım, altta yatan takıntılı düşüncelere veri-**

“

Kişi, düşüncenin sadece düşünce olduğunu ve davranışların çoğu zaman kontrollü olarak gerçekleştiğini ve ahlaki normların farkında olan biri olduğunu gerçekten fark ederek içselleştirebilse, yaşadığı kaygı ve takıntı da çok daha az olacaktır.

”



len önemin azaltılmasıdır. Bunu yaparken izlenmesi gereken yol ise düşüncelerin yeniden değerlendirilmesi ve bunun sistematik olarak devam ettirilmesidir.

Kalabalık bir ortamda uygunsuz bir hareket yapacağına dair takıntısı olan bir bireyi ele alalım. Bu kişinin öncelikle aktif düşüncelerini objektif olarak değerlendirmesi gerekir. Bu düşünceler muhtemelen şu şekilde olacaktır: *"Ben ahlaksız bir insan mıyım? Aklımdan böyle bir düşünce geçiyorsa demek ki bir parçam bunu gerçekten istiyor ve bu çok kötü bir şey. Bu tür şeyleri düşünmeye devam ettikçe bunun gerçekten olma olasılığı da artacaktır. Bunları düşündüğüm için kötü bir insanım."* Sonrasında takıntıyla birlikte ortaya çıkan düşüncelerin yeniden değerlendirilmesi gerekir. Bu vaka üzerinden şöyle bir yeniden değerlendirme örneği verilebilir: *"Aslında birçok şeyi iyi yapıyorum, insanların haklarına saygı göstermeye çalışıyorum ve bugüne kadar zarar vermedim. Yapmayı düşündüğüm şeyi daha önce hiç yapmadım ve*

bunu düşünmek ile yapmak arasında büyük fark var. Sadece aklımdan geçiyor olması, bunu yapacağım ve ahlaksız olduğum manasına gelmiyor. Gerçekte insanlara olan yaklaşımım, ahlakımın en önemli göstergesidir."

Sahip olunan takıntılı düşüncelerle ilgili yapılacak bu tür değerlendirmeler, **gerçekçi ve sistematik olmalıdır.** Tek başına alternatif bir şekilde düşünmeyi öğrenmek, takıntıları ortadan kaldırmak için her zaman yeterli değildir ama başlangıç için iyi bir adımdır.

Takıntılarla başa çıkmadaki **ikinci adım ise risk almayı gerektirir.** Risk almaktan kastım ise takıntıları takip eden zorlantılarımızı veya dengeleyici yöntemlerimizi yavaş yavaş devre dışı bırakmaya çalışmaktır. Bunları devre dışı bırakmazsak, takıntılarımızın aslında önemsiz ve zararsız olduğuna tam olarak inanmamız güçleşecektir.

Zorlantılarımızı ya da dengeleyici yöntemlerimizi ortadan kaldırmak için **en işlevsel yollardan biri, kendimize bir risk alma merdiveni oluşturmaktır.**

Sürekli el yıkamayı gerektiren bir takıntısı olan bireyin örneğini birlikte inceleyelim:

Yaklaşık 30 dakika boyunca el yıkamadan durmak: stres düzeyi: 30

Evdeki eşyalara dokunduktan sonra 10 dakika boyunca el yıkamadan durmak: stres düzeyi: 50

Yemek yedikten sonra ellerimi hemen yıkamamak: stres düzeyi: 70

Yemeğe ellerimi yıkamadan oturmak: stres düzeyi: 85

Tuvaletimi yaptıktan sonra ellerimi yıkamamak: stres düzeyi: 100

Böyle bir risk alma merdiveni oluşturduktan sonra, alabileceğimiz **en basit riski istikrarlı bir şekilde almayı sürdürerek başlamalıyız.** İlk

“

Bir şeyi düşünmemeye çalıştığımızda onu daha çok düşünürüz. Düşünmemeliyim ifadesi aslında belirli bir düşünceye karşı verdiğimiz önemi göstermektedir. Bu nedenle takıntılarla mücadele ederken atılması gereken ilk adım, altta yatan takıntılı düşüncelere verilen önemin azaltılmasıdır.

”

basamakta yeteri kadar iyi olduğumuza ikna olduğumuzda, ikinci basamağa geçmenin vakti gelmiş demektir. Bu basamaklar arasındaki süre birkaç haftayı bulabilir ve basamak sayısı 10 civarında olabilir.

Sonuç

Takıntılarla baş etmek her zaman tek başımıza gerçekleştirebileceğimiz bir süreç değildir. Yine de bununla ilgili bilgi sahibi olmak, konuyla ilgili daha fazla okuma yapmayı ve profesyonel destek almayı teşvik edebilir.

Takıntıları düzenleme ve bununla ilişkili kaygıları azaltma konusunda düşünceleri yeniden değerlendirme ve sistematik risk alma olarak iki aşamalı bir **terapi sürecinden** bahsedebiliriz. Bunun yanı sıra yaşamsal stres de tabii ki süreç içerisinde kontrol edilmesi gereken etkenlerden bir tanesi olacaktır. Aşağıda kaynak olarak verdiğim *"Takıntılarla Başa Çıkmak"* kitabı, okuduğunuz taktirde terapi etkisi göstermese dâhi sizi konu hakkında çok daha fazla aydınlatacak ve **çeşitli takıntı türleri** hakkında derinlemesine bilgilendirecektir. Bu yazımda, genel olarak takıntı kavramından bahsetmiş olsam da bunun özgül türleriyle ilgili edinilebilecek oldukça farklı bilgi mevcuttur. Bu nedenle başa çıkmakta zorlandığınız bir takıntı sorunuzun olduğunu düşünüyorsanız, okuma yapmayı ve **profesyonel destek almayı öneririm.**

Kaynak

Takıntılarla Başa Çıkmak: Obsesif Kompulsif Bozukluğunuzu Kontrol Altına Almanın Yolları, Christine Purdon-David A. Clark



Dilin Kadar Konuş

İnsanı geliştiren ve değiştiren yine insanın ta kendisidir. Bir insan ne kadar çok insanla **iletişim** halindeyse o kadar gelişir. Çünkü bireyler birbirlerine öğrendiklerini **aktarırlar** ve hayat verirler. Türk kültürünün bu denli zengin olmasının sebebi **Türk-ler'in** Orta Asya'dan Anadolu'ya, Avrupa'ya yaptığı **uzun yolculuktur**. Türkler, yol boyunca karşılaştıkları toplumlara hem kendi kültürünü aktarmış hem de onlardan etkilenmişlerdir.

Bundan 10 yıl kadar önce **Peru'da** dış dünyadan izole yaşayan ilkel bir kabile keşfedilmişti. Görüntülere bakılırsa insanlar çırlıçıplaktılar ve ilkel aletlerle avlanmaya çalışıyorlardı. Tahminlere göre bölgede başlayan petrol arama çalışmaları neticesinde yerliler yaşadıkları yeri değiştirmek zorunda kalmış ve görünür alanlara yerleşmişlerdi. Konuşup konuşmadıkları, dillerinin kaç sözcükten oluştuğu ya da nasıl iletişim kurduklarıysa tam bir muammaydı. Başka topluluklarla iletişim kurmadıkları için yeni üretim şekillerini öğrenememişler ve gelişmemişlerdi.

Dünya üzerinde 400 kelime-den ibaret olan **ilkel diller** vardır. O dilin konuşucuları o kadcarkı kelime ile bir hayatı nihayetlendirir. Bu gibi ilkel diller daha ziyade **Afrika'da, Güney Amerika'da veya Orta Doğu'daki kabilelerde** mevcuttur. Dili konuşan sayısı azdır ve dil o kabileye hasır. Dilin yazılı formu genellikle yoktur. Konuştukları dili başka kabileler kullanmadığı için **iletişimleri yok** denecek seviyededir. Şu halde dünya

ile iletişimlerinin olmaması da doğaldır.

Günümüz dünyası bizim için **tam bir yarış alanı**. Doğumdan itibaren inanılmaz bir hareketlilik başlıyor. Yiyeceği yemek, giyeceği kıyafet, öğreneceği diller, okuyacağı okullar, yapacağı meslek, evliliği, onun çocukları, emekliliği ve deyim yerindeyse bu hayattan edinmesi gereken pay üzerine yürütülen sonsuz sayıda fikir, yarış ve edinemedikleri için yapılan savaşlar...

Bir yanda 400 kelimelik, 500 kişi tarafından konuşulan diller; diğer tarafta 115 bin kelimelik 200 milyon kişi tarafından konuşulan bir dil. Bir dili 500 kişi konuşuyorsa fikirlerini ilk elden aktarabileceği 500 kişi var demektir. Dili 200 milyon kişi konuşunca tam bir fikir şenliği oluşur. **İnsanlık geliştikçe gelişir**. Hele bir de sözcük sayısı fazlaysa o dili kullanan insanlar muazzam bir seviyeye ulaşır. **Zira insan sözcük-**

ler marifetiyle düşünür yani ne kadar çok sözcük biliyorsa o kadar çok şey konuşur.

Henüz **robot** görmemiş bir çocuğun robot istediğini söylemesi mümkün değildir. Yahut robot görüp adını bilmeyen bir çocuğun o gördüğü şeye robot demesi de mümkün değildir. Gördüğü şeyi bildiği sözcüklerle bir dış göz olarak tasvir eder ya da kendince ona bir isim takar. **Kişi ne kadar çok uyarana maruz kalırsa o kadar çok gelişir ve değişir**. Dahası o kadar çok da değiştirir.

Günlük hayatını 200-300 kelime ile idame ettirmeye çalışan birisi ile 1000 kelime ile idame ettirmeye çalışan kişilerin hayattan aldıkları muhakkak ki bir olmayacaktır. İlki derdini, öfkesini, mutluluğunu, endişesini anlatmak için fiziki gücünü kullanmak durumundayken ikincisi bunu konuşma marifetiyle yapacaktır.





Sözcüklerle arası iyi olan insanlar diğerlerine oranla daha iyi yazardır aynı zamanda. Çünkü yazmak üst düzey **bilişsel kabiliyet** gerektirir ve bu da kişiden çok sözcük bilmesini beklemekle mümkündür.

Yaşadığı çevreden hiç çıkmamış bir insan ile dünyanın birçok yerini gezmiş olan birisi aynı değildir. **Yaşadığı yeri dünyanın tamamı sanan kişi** bunun doğru olmadığını ilk kez gördüğünde

“

Bir dili 500 kişi konuşuyorsa fikirlerini ilk elden aktarabileceği 500 kişi var demektir. Dili 200 milyon kişi konuşunca tam bir fikir şenliği oluşur. İnsanlık geliştikçe gelişir. Hele bir de sözcük sayısı fazlaysa o dili kullanan insanlar muazzam bir seviyeye ulaşır.

”

her normal şeye kuşkuyla bakar ve onların düşman olduğunu zanneder. Elini yakmasın diye ateşten çeker gibi kendisini de oradan hızla çeker. Dünyası biraz daha geniş olan kişi yenilikler karşısında biraz daha rahattır. Değişimlere açıktır.

Bazı milletlerin **dünyaya bakış açıları tek düzedir**. Bazı milletlerinse dünyayı algılayış şekli çeşitlidir. Bu milletlerin dilleri incelendiğinde görülmüştür ki, dillerindeki kısıtlılık o kişileri sadece belli şeyleri düşünmeye itmiştir. Dilleri zengin olan milletler de ise rengarenk bir toplumsal yapı vardır ve hayata farklı yönleriyle bakabilirler.

Kuzey Kore’de internet kullanılmaz. Ülkeye hasbelkader gelen birisiyle konuşmak yasaktır. Ülkeden çıkan bir daha dönemez. **Belli kurallar** vardır, onları da

zaten yönetici koymuştur ve herkes onun kurallarına kayıtsız şartsız uymakla mükelleftir. İlgüdüleri ile hareket edip kuralların dışına çıkmaya kalkarsa onu koruyacak evrensel kurallar yoktur. Lider, insanların giyim tarzlarından saç şekillerine, evlenme yaşlarından nerede yaşayacaklarına kadar her şeye karar verir. Birisi çıkıp, *“Neden bu iş şöyle değil de böyle oluyor?”* diyemez çünkü dilde tüm sözcükler **itaat** üzerinedir. Haliyle insanların itaat etmekten başka çaresi de yoktur.

Bazen içinizden adını koyamadığınız duygular geçer. Anlatamaz, bunalıma girersiniz. Söyleseniz, anlasalar her şey çözülecek. Bu nedenle dilin hayatımız içerisindeki kullanımı çok önemlidir.

Dil belki sadece üç harftir ama bize dair her şeydir.

ÇAĞRI

Değerli Okurlar, geçtiğimiz sayıda Çağrı filminin tanıtımına başlamıştık. Mayıs sayımızda da filmin bilinmeyen özelliklerinden bahsetmeye devam ediyoruz. Film, insana acizliğini, çaresizliğini hissettiren engin çöl görüntülerinin içinden adeta ab-ı hayat gibi fışkıran üç atlının, tüm insanlığın kurtuluşa ermesi için çölü yarıp ilerlemesiyle açılır. Dönemin üç büyük gücüne (*Bizans, Sasani, İskenderiye*) Peygamber tarafından yazılan Allah'ın çağrısını iletme için yola çıkmıştır bu üç atlı..

Çağrı, Hz. Muhammed'e peygamberliğin verildiği ilk günden başlayarak vefatına kadar geçen dönemin anlatıldığı bir film. İlk vahiy ile beraber başlayan süreçte Peygamber tebliğ vazifesini yerine getirirken Kureys'in ileri gelenleri ona karşı durmuşlardır. Zira başta ticari çıkarları (*putlara dayalı din ticareti sistemi*) olmak üzere toplumsal yaşamlarının (*kadın-erkek ilişkileri, kölelerin statüleri vs.*) bu yeni dinin getirdiklerinden son derece olumsuz etkilenmesini düşünmektedirler. Diğer taraftan akrabalarından bir kısmı ile çoğunluğu Mekke'nin yoksulları ve köleleri olmak üzere çok az kişi de Peygamberin yanında yer alır. Kureys'in güçlü karakterlerinin hain planlarına, rüşvetlerine, boykotlarına, işkencelerine, savaşlarına hâsılı tüm kötülüklerine rağmen Hz. Muhammed, bir avuç inananayla çıktığı zorlu yolculuğuna büyüyerek devam etmiş ve çağrısını her yere ulaştırmayı başarmıştır. Ve bugün minarelerden okunan ezanlar şahittir ki İslam dünyaya yayılmıştır.



Daha öncede belirtildiği gibi filmde hiçbir şekilde ne Peygamberin ne ailesinin ne de dört halifenin görüntülerine ve seslerine yer verilmez. **Anthony Quinn'in** canlandığı ve Peygamberin amcası olan **Hz. Hamza** üzerinden İslamiyet'in doğuşu ve yayılışı anlatılır. Ayrıca **Zeyd, Bilal, Cafer, Ammar** gibi sahabeler de filmde öne çıkarılarak İslam'ın anlatılmasında yararlanılmış karakterlerdir. Filmin sınırlandırılmış bu iyi karakterlerine karşılık İslam'a ve Müslümanlara karşı mücadele eden **Ebu Süfyan** ve karısı **Hind, Ebu Cehil, Ebu Leheb, Utbe** gibi kötüler hiçbir keşinti olmadan tüm kötülükleriyle perdede görürüz.

Filmin anlatımıyla ilgili olarak da iki hususa değinmek istiyorum. İlk olarak anlatıma bir bütün olarak bakıldığında filmin, İncil'den ya da Tevrat'tan bir kısmı perdeye aktarılan Hollywood filmlerinden ciddi bir şekilde ayrıldığı görülmektedir. Şöyle ki, bahsi geçen tür filmlerde görkemli sahnelerle özellikle mucizelere vurgu yapılan anlatımların aksine Çağrı'da bir tane bile **mucize görmeyiz**. Habeşistan Necası'sı ile Cafer'in konuşmasında da dile getirildiği gibi en büyük mucizenin Kur'an olduğuna vurgu yapılarak filmde **'mesaj'** her şeyin önüne geçer; filmin isminin bile...

İkinci olarak ise başta **Hz. Hamza** olmak üzere sahabeden çok az kişi üzerinden bir anlatım yolunun izlenmesidir. Bunun yanlış algılara neden olabileceği söz konusudur. Örneğin; İslam'ın doğuşunda ve yayılmasında bütün yükü, yalnızca perdede görebildiğimiz **sahabelerin** sırtlandığını düşündürebilecek olması gibi. Filmde başrole vurgu o kadar yüksek oluyor ki filme örneğin; **"Hz. Hamza'nın Hayatı"** ismi verilse çok da yadırganmayacaktır herhalde. İşin ilginç yanı Hz. Hamza filmin ancak yarısında görünür. Ama filmin başından itibaren en kritik yerlerde en hayati rolleri üstlenir ve şehadetinden kısa bir süre sonra da (*örneğin Hendek Savaşı gösterilmeden*) film biter.

Bu kritiklerin ikisinin de belirli durumların kaçınılmaz sonuçları olduğunu düşünüyorum. İlkinde görülen Hollywood ile büyümüş, Amerika'da eğitim almış bir yönetmenin, adeta Batıya, **'bir dini anlatırken film nasıl çekilir?'**in dersini veriş, Hollywood'la hesaplaşmasıdır. İkincisinde ise karşımıza çıkan, İslami hassasiyetlere uyma kaygısıyla karakter yelpazesinin daraltılmasının sonucudur.

Dikkat çekici olduğuna kanaat ettiğim ikinci husus filmde ele alınan konulardır. Filmde **dayanışma, kardeşlik, barış, sabır** gibi konular İslam ile çok güzel harmanlanıp seyirciye sunulmuştur. Müslümanların **Mekke'de** İslam'ı ilk defa ilan etme girişimlerinde toplu linçe tabi tutulduklarındaki kenetlenişleri, Medine'de Ensar ve Muhacirin kardeşliği, bıçak kemiğe dayanana kadar Müslümanların savaştan kaçınmaları ya da **Uhud hadisesi** sonrası Müslümanların gösterdiği sabır bunlara örnek olarak verilebilir. Özellikle **maddi olanı geriye atıp insanlığı yücelterek kadın-erkek eşitliği, yoksulun zengin tarafından ezilmesinin yanlışlığı, kölelerin maruz kaldığı muamelelerin kötülüğü** gibi toplumsal koşullara vurgu yaparak İslam'ın kelimenin tam anlamıyla bir devrim olduğunu göstermesi yine son derece önemli görünmektedir.

Ancak tüm bunlar işlenirken öyle bir tablo çizilir ki yaşanan tüm zorlukları Müslümanlar metanetle karşılarlar ve kendi aralarında hiçbir sorun yaşamazlar. Bir tarih incelemesine girmeden şöyle diyebiliriz ki örneğin; Ensar ve Muhacir arasında bazen gerginliklerin olduğu fakat Peygamberin bunlara dâhiyane çözümler getirdiği bilinir. Yani onlar da insanlar ve onlar da kendi aralarında bazı sorunlar yaşamışlar. Fakat Batı'ya bir şeyler anlatma kaygısının sonucu olsa gerek perdede idealize edilmiş, sorunsuz bir Müslüman topluluğu gösterilmiştir. Batı ile ilgili duyulan kaygıya başka bir örnek de **Hendek Savaşı'nın** bu açıdan okunması olabilir. Filmde yer verilmeyen Hendek Savaşı, bir yönüyle Yahudilerle ilgilidir. Savunmanın başarıyla sağlanmasından sonra Peygamberin siyasi ve askeri bir öngörü ile Medine'deki otoriteyi yeniden tesis etmek için Yahudilere yaklaşımını -hele de filmin çekildiği dönemlerde Filistin sorunu şiddetle devam ederken- perdeye aktarmak, sanırım Batı'nın hiç de hoşuna gitmeyecektir.

"Batıya hoş görünmek adına bazı olumsuzlukların üzeri örtülmüştür." ya da *"Bazı değerlerden tavizler verilmiştir."* demek filme yapılabilecek belki de en büyük haksızlıktır. Filmde yapılmaya çalışılan şey bellidir: İslam'ın özüne dair İslam tarihinden seçkileri dünyaya anlatmak.

Son olarak, Mustafa Akkad'ı benim nazarımda çok büyük bir yönetmen yapan hususa değinmek istiyorum: **Hz. Muhammed'in bulunduğu sahnelerin çekimi...** Buraya kadar anlatılanlardan şunu fark etmeliyiz ki Akkad, ne Batıyı ürkütmek istemiştir ne de İslam dünyasını incitmek istemiştir. İkisine de bir şeyler anlatmayı o kadar dert edinmiştir ki, iki ayrı dünya için iki ayrı filmi birden çekmek gibi son derece zahmetli bir işe girişmiştir. Ancak bu iki film temelde sadece dil ile birbirinden ayrılır. Başka bir durum söz konusu değildir. Örneğin; Batı için peygamberlerin ya da önemli dini karakterlerin görselleriyle ilgili herhangi bir kısıtlama yoktur. İkonograflardan resimlere, heykellerden günümüz sinemasına birçok sanat dalında bunun örneklerini görebiliriz. Fakat aynı durum İslam için mevzu bahis dâhi olamaz. Hal böyle olunca her ne kadar esas mesele Batı ile köprü kurmak olsa da İslami değerlerden taviz verilmesi düşünülemez.

Akkad da böyle yaptı ve **Hz. Muhammed ile ilgili sahnelerin üzerine özenle düşündü**. Kanimca özgün bir yönetmen tam da böyle durumlarda bulunduğu özgün çözümlerle kendisini gösterir. Örneğin; sinemada Hristiyanlık anlatımları, resim sanatında olduğu gibi kutsal kişileri doğaüstü bir ışık ile tasvir ederler. Bunu örnek almak belki söz konusu duruma kaba bir çözüm olabilir. Ama Akkad, görüntüye **POV (Point of View)** tekniğiyle sese de sadece Hz. Muhammed'in bulunduğu sahnelere özgü bir müzikle çözüm bulmuştur. **POV, kameranın kahramanın bakış açısına geçtiği bir tekniktir.** Yani biz Hz. Muhammed'in kendisini değil, kendisinin gözünden dünyayı görürüz. Ayrıca Hz. Muhammed'in bulunacağı ve bulunduğu sahnelerde Maurice Jarre'in insanı derinden etkileyen müziğiyle seyircide, Peygamberin teşrif edeceği ya da Peygamberin sahnede bulunduğu bilinci oluşturulur. **Diyaloglar** da

ise karakterler kameraya karşı konuşurlar. Seyirci, karakterin konuşmasından Hz. Muhammed'in konuşmalarını ve cevaplarını anlar. Yani tahmin edileceği üzere burada oyunculuk çok önemli olmaktadır. Maalesef bu noktada tüm oyuncuların Anthony Quinn kadar başarılı olduğunu söyleyemeyeceğim. Özellikle **Bedr Savaşı** öncesinde Peygamberle savaşın gerekliliği hakkında yaptığı konuşma, çocukluğumdan beri beni derinden etkilemiştir ve bu sahneyi her seferinde hayranlıkla izlerim.

Akkad'ın kullandığı yöntem ve teknik sadece Hz. Muhammed'in gösterilmesi sorunu çözülmekle kalmaz bunun da ötesinde olayları Peygamberin gözlerinden görmemizi sağlayarak bir nebze de olsun **onu anlama imkânı** sunar. Yine bu tekniğin etkisiyle bir ölçüde gerçekçilik sağlar (kişilerle yüz yüze gelinir, putların yıkılışına şahit olunur vs.) ve filmin genel anlatısına uygun olarak mucizelere değil gerçek dünyaya odaklanılır.

Akkad'ın, yapımcılığını üstlendiği **Halloween** serisi dışında kendisinin yönetmenlik koltuğuna oturduğu ya da oturmayı düşündüğü bütün filmler bir şekilde İslam'la ilgiliydi. Ölümünden önce kafasında iki büyük proje bulunmaktaydı. Bunlardan biri **İstanbul'un fethiydi** ama Türkiye'de bu projeyi sahiplenenler, maddi destekleri ve beklentileriyle (düşük bütçeli bir TV filmi) onu hayal kırıklığına uğrattılar. Diğeri ise başrolünde Sean Connery'i görmek istediği **Selahaddin Eyyubi** ile ilgili bir film. 2005 yılında bu filmi çekmeye karar verdiği **Ürdün'de** bombalı bir saldırıda kızıyla birlikte yaşamını yitirdi.

Akkad, derdi İslam'ı sinema ile anlatmak olan bir insandı ve kendine özgü sinema stiliyle çektiği Çağrı filmiyle Batı ile İslam arasında farklı bir alanda, beyazperdede, sinema sanatı vasıtasıyla ilk köprüyü kurma şerefine nail oldu. Film hakkında gerek Batıda gerek İslam dünyasında yapılan olumsuz eleştiriler hiçbir geçerlilik kazanamadı ve yok olup gitti. Film, Batıda yüzlerce insanın kalbinin İslam'a ısınmasına, **İslam'ın özündeki güzelliklerle tanışmasına vesile oldu.** İslam dünyasında ise seyircinin tüm kalbiyle sahiplendiği, sinemacının rehber edinin ilham aldığı bir film oldu. Akkad'ın filmi çekerken İslami değerlere gösterdiği hassasiyet ise bırakın aşılmayı henüz yakalanamadı bile.

Hiz. Muhammed'in hayatını ve İslam'ın doğuşunu anlatan bu filmin müziklerini Fransız müzisyen Maurice Jarre, İngiliz filarmoni orkestrası ile birlikte cölde bir çadırda tek başına 2 ay kalarak yapmıştır. Bu film için Suriyeli yönetmen Mustafa Akkad, Maurice Jarre'ye yeni çekeceği Çağrı filminin müziklerini kendisinin yapmasını teklif edince, Jarre cölün atmosferini ruhunun derinliklerinde hissetmesi gerektiğini ve bu yüzden kendisinden başka hiç kimsenin olmayacağı, son derece sessiz bir mekân ayarlaması gerektiğini bunun yanında İslam tarihini anlatan kitapları da kendisine getirtmesini istemişti. Maurice Jarre, bu film müziği ile Akademi Ödülleri'ne aday gösterilmiştir. Filmin ekibinde 28 farklı milletten insan görev almış ve film 12 dile çevrilmiştir.

90'LAR ROCK MÜZİK

Kimi **Bulutsuzluk Özlemi** konserlerinde haykırırcasına *"Sözlerimi geri alamam ne olursa olsun yaşamaya mecbursun"* dedi, kimiye **Moğollara** eşlik ederek, *"Dinleyiverin gayri"* dedi. Bazıları **Volvox** grubundan tanıdığı **Şebnem Ferah'ın** ilk albümü *'Kadın'* evire çevire dinlerken bazıları da yine aynı grubun üyesi **Özlem Tekin'le**, *"Aşk her şeyi affeder mi?"* diye sordu. Bir kısmımız **Teoman'ın** *'Ne Ekmek Ne Su'* isimli klibini hayranlıkla izlerken kimileri **Ünlü'nün**, *'Son defa'* isimli ilginç klibini izledi. Evet, **90'lar Türk Rock** müziğinden bahsediyoruz.

Ülkemizde **Grizu, Kesmeşeker, Mavisakal, Mor ve Ötesi** gibi bir elin parmağını geçmeyecek sayıda grupla 'Türk Rock Müziği'nin temellerinin atıldığı dönemdir 90'lı yıllar. Türk Rock Müziği'nin, Türk Pop Müziği gibi zirve yaşadığı yıllar olarak da bilinir... Öyle ki, sadece ülkemizde değil dünyada da rock müzik özelinde önemli gelişmelerle tarihe geçendir 90'lar.

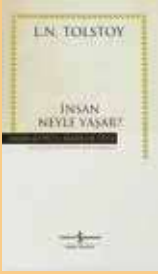
Guns'n Roses, Bryan Adams, Metallica, Iron Maiden ve Rolling Stones gibi devlerin efsane konserlerini, rock dinleyicilerinin canlı olarak izleme şansı bulduğu dönemdir 90'lı yıllar. Aynı zamanda; küreselleşmenin hızlandığı, kitle iletişim araçlarının yaygınlaştığı ve çeşitlendiği bu şekilde bilgiye ulaşmanın kolay olduğu, bunun da müziğin yeni trendler sağlamasını oldukça kolaylaştırdığı dönemdir. Bu durum da **Anadolu Rock'ı** yeniden popülerleştirip, bu türün neferlerine **Haluk Levent, Kırac** gibi isimleri ekleyerek bu kuşak gençlerini kendi topraklarının kültürüyle tanıştırmıştır. Kısacası geleneksel ezgilerin ülkede yükselmeye ve her gencin ağzından duyulmaya başlaması da yine bu döneme tekabül etmiştir.

Güven Erkin Erkal'ın dediği gibi, *"İlginç yıllardır şu doksanlar ama ben iyi ki yaşamışım."* Yerli gruplar ve müzisyenlerin efsane albümleri o dönemi yaşayan ben ve benim gibi birçok rock severin tadı damağında kalan lezzetlerinden. Güzel bir **rock** şöleniydi **yeniden yaşanılması...** Esen kalın.



İNSAN NEYLE YAŞAR

L.N TOLSTOY // Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018



“İnsan Neyle Yaşar?” ünlü düşünür ve yazar Tolstoy’un okuyucunun manevî dünyasına hitap eden en önemli eserlerinden biridir. **Nasıl iyi insan olunur?** sorusuna, insan doğasındaki iyilikle kötülüğü, bencillikle paylaşımcılığı irdeleyerek, herkese rehber olacak bir yanıt verir: **“Sevgi.”** Soğuk bir kış günü sokakta tuhaf bir adama rastlayan yoksul ayakkabı ustası **Semyon**, kim olduğunu ve nereden geldiğini açıklamayı reddeden adama yardım ederken kendisinin ve ailesinin kaderini değiştirecek bir seçim yaptığının farkında olmasa da, insanı insan yapan nitelikleri yücelterek yeni bir ahlak anlayışını ortaya koyar. Tolstoy’un

bu eseri, **insanın dünyaya geliş amacı** ve hayattaki önceliklerine, birleştirici güç olan sevgiye, insanın özünde var olan iyiliğe, açgözlülük ve tok gözlülüğe, hırsa dair içerdiği essiz hikâyelerle kendinize dışarıdan bakabilmenizi sağlıyor. Her biri sizi ayrı diyarlara götürecek; aklınızı, ruhunuzu ve kalbinizi besleyecek, kimi zaman sizi vicdanınızla baş başa bırakacak kimi zaman içinizdeki kilitlenmiş kapıları açıp karşınızdaki komşunuzun kapısını çalmanıza vesile olacak. Zihnimizin uzanamadığı kuytu köşelere sokulmak için ruhumuzu ve kalbimizi el feneri yapacağımız, bize değerlerimizi yeniden hatırlatacak ve kazandırdıkları ömür boyu unutulmayacak bir şaheser.

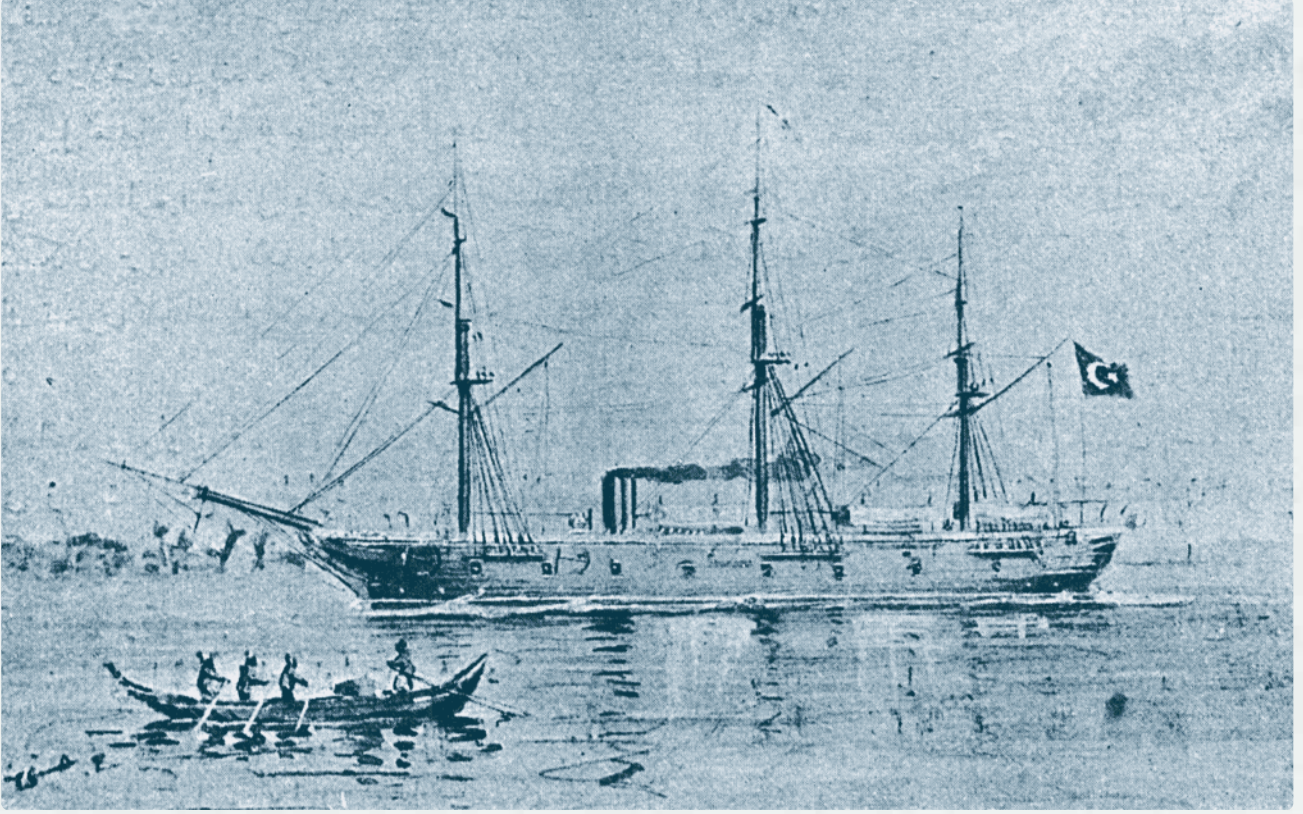
DIRILIŞ

Turgut ÖZAKMAN // Bilgi Yayınevi, 2014



Çanakkale Savaşı hiç böyle yazılmamıştı. Tarihin en eski milletlerinden biri, ateşten geçerek, kan içinde bir daha uyumamak, benliğini unutmamak, kandırılmamak, **sömürülmemek, ezilmemek, ölmek üzere** çığlık çığlığa diriliyordu. 60 dakikada ölüm, yıkım, kıyım kustular. Asker korunmak için toprağa girdi, karıştı, toprak oldu sanki. Bombardıman sona erdi. İngiliz birlikleri batı ve orta kesime, Fransızlar doğu kesime taarruza kalktılar. Askerler, savaşmak için taşın ve toprağın altından ölümler canlanır, ruhlar ete kemiğe bürünür gibi doğrulular. Ürpertici bir

andı. Bu küçük kuvvet, uzun süngüleriyle İngiliz taburunu karşıladı, kendinden üstün birliği dağıttı, sağ kalanları Sığındere ağzına kadar kovaladı. Çanakkale Savaşı, hiçbir devletin, hiçbir ordunun, hiçbir silahın **yurt sevgisinden ve milli onurdan daha güçlü** olmadığını, olmayacağını öğretmekteydi.



Ertuğrul Firkateyni

“Ertuğrul Firkateynin Bombay’a gelişi Hindistan’ın Müslüman halkı üzerinde geniş bir tesir bırakmış; bu halk, din kardeşlerini büyük bir içtenlikle bağrına basmıştır. Cuma günü gemi mürettebatından 150 kadar asker ve subay gayet temiz giyinmiş oldukları hâlde Cuma namazını eda etmek üzere camilere gitmişler ve yolda kalabalık bir halk kitlesi tarafından saygıyla selamlanmışlardır.”

(Advocate of India–29 Ekim 1889)

19. yüzyıl dünya tarihinde büyük değişimlerin yaşandığı bir yüzyıl idi. Sanayi devriminin vermiş olduğu ekonomik güçlerle zenginleşen batılı devletler **Uzakdoğu** coğrafyasında kendine yeni sömürgeler arayışı içinde idi. Maalesef ki bu sömürgelerin içinde yaşayan **halkın büyük çoğunluğu Müslümanlardı.**

1876 yılında tahta 34 yaşında çıkan **II. Abdülhamid**, saltanatının ilk yıllarında çok büyük sıkıntılarla boğuştu. Engellemediği **Osmanlı-Rus savaşından**, toprak kayıpları en aza indirgenerek çıktı. Uluslararası

siyasi bir deha olan Sultan II. Abdülhamid artık yavaş yavaş dizginleri eline almaya başlamıştı. Osmanlı siyasetini Avrupa içlerinden Asya’ya kadar uzatıyor, dünya siyasi sahnesinde kartlar yeniden açıyordu. Mükemmel bir haberleşme ağı ve İstihbarat Teşkilatı kuran II. Abdülhamid, Osmanlı Devletini o beklediği ihtişamlı günlerine götürmek için durmaksızın çalışıyordu.

Sultan II. Abdülhamid Uzakdoğu’ya ayrı bir önem veriyordu. Batılı güçler bu bölgeyi kendi sömürgeleri haline getirmeye çalışıyorlardı. Büyük

maddi zenginliklerin olduğu bu bölge yabancı devletlerin ve birçok ajanın kapışma alanıydı. **Sultan II. Abdülhamid’in Uzakdoğu Müslümanları ile yakın bir diyalogu vardı.** Birçok seçkin Osmanlı âlimini bu bölgelere yollamıştı.

Sultan II. Abdülhamid Japonya’ya ayrı bir önem veriyor ve ilişkilerin güçlenmesi ve gelişmesi için büyük bir çaba sarf ediyordu. Tam o sıralarda **Japon Prensi Komatsu İstanbul’a geldi.** Sultan II. Abdülhamid tarafından büyük bir hürmetle karşılandı. Japon Prensi İstanbul’da çok iyi ağırlandı ve çok faydalı görüşmeler yapıldı. Japon Prensi ülkesine döndüğünde gördüğü ilgiden ve faydalı görüşmelerden büyük bir övgü ile bahsetti. Japonya Devleti Sultan II. Abdülhamid’e **büyük Krizantem Nişanı** verdi. Bunun üzerine gelişen ve sıcaklaşan ikili ülke ilişkilerinde yeni bir dönem başladı. Abdülhamid Han Japonya’ya devlet nişanı verilmesine ve çeşitli hediyeler yollanmasına karar verdi ve bunun içinde **Ertuğrul Firkateyni’nin Japonya’ya gönderilmesi** kararlaştırıldı.

Ertuğrul Firkateyni, 14 Temmuz 1889'da 61'i subay ve memur, 548'i er ve erbaş olmak üzere 609 kişilik mürettebatıyla **Uzakdoğu yolculuğuna başladı**. Firkateyn, uğradığı yerlerde büyük bir coşkuyla karşılandı ve Başkente, yolculuk hakkındaki ardi ardına raporlar gönderildi. Ertuğrul, yola çıktığı günlerden itibaren yurt içinde ve yurt dışında büyük ilgi görmüş ve birçok habere konu olmuştur.

Ertuğrul Firkateyni sadece Japonya'ya gitmekle görevli değildi. **Amiral Osman Paşa** kumandasındaki Ertuğrul Firkateyni Müslüman topraklara uğrayacak, oradaki Müslümanlarla görüşecekti ve siyaset sahnesinde Osmanlı Devletinin de olduğunu tüm dünyaya gösterecekti.

İstanbul'dan başlayan yolculukta ilk talihsizlik **Süveyş Kanalında** yaşandı. Ertuğrul Firkateyninin makinelerinde olan bozukluk bir haftalık çalışmanın ardından ancak tamir edildi. Bu sırada seferden vazgeçilmesi, Ertuğrul Firkateyninin geri çağırılması bile düşünülmüştü. Ama yaşanan talihsizlik kısa sürede halledildi ve Ertuğrul Firkateyni okyanusun serin sularında yolculuğuna devam etti.

Ertuğrul Firkateyni Japonya Seferi esnasında **Bombay, Singapur, Kolombo ve Hon Kong** gibi önemli ve büyük şehirlere uğradı. Buralarda yaşayan halk Ertuğrul Firkateynine büyük saygı gösterdi. Bu bölgelerde bayrağımızın dalgalanması burada yaşayan Müslümanlara da büyük moral ve motivasyon verdi.

Ertuğrul Firkateyni olumsuz hava koşulları nedeniyle yaklaşık olarak dört ay boyunca **Singapur limanında** demirli kaldı. Bu uzun bekleyiş esnasında birçok Müslüman topluluklar, Ertuğrul'u ziyaret etmişler ve gemideki kahraman denizcilerimize moral vermişlerdir. Ertuğrul Firkateyninin bu bölgede Türk bayrağını dalgalandırması ve denizcilerimize yerel halkın büyük ilgisi batı dünyasını telaşlandırmış ve Osmanlı Devletinin Uzakdoğu'ya açılması dünya siyaset sahnesinde yeni planların yapılmasına neden olmuştur.

Ertuğrul Firkateyni uzunca bir bekleyişin ardından yola çıkarak **Japonya kara sularına girdi ve 7 Haziran 1890'da Yokohoma** limanına demirledi. Sahilde top atışları ve Japon halkının tezahüratları ile karşılanan Ertuğrul Firkateyni büyük ilgi gördü. Bizzat **Japon İmparatoru Meeji** tarafından ağırlandan Amiral Osman

Paşa, **Osmanlı Devlet Nişanı** ve çeşitli hediyeleri İmparatora sundu. Türk-Japon dostluğunun temelleri böylece atılmış oldu. 3 ay boyunca mükemmel bir şekilde misafir edilen denizcilerimiz için artık dönüş vakti gelmişti.

15 Eylül 1890 günü Ertuğrul Firkateyni İstanbul'a dönüş için limandan ayrıldı. Maalesef ki olumsuz hava koşulları ve büyük bir fırtına Ertuğrul Firkateynimizi beşik gibi sallıyordu. Dağ gibi yükselen dalgalar ve inanılmaz fırtına gemimizi kayalıklara doğru sürüklüyordu. Başta Amiral Osman Paşa olmak üzere tüm neferlerimiz insanüstü çaba ile gemiyi ayakta tutmaya çalışıyordu. Maalesef 16 Eylül 1890 günü akşam 21.00'da **Funakara kayalıklarına çarpan gemimiz** ortadan ikiye ayrılarak battı. Kaptan Amiral Osman Paşa olmak üzere 527 Kahraman denizcimiz şehit oldu. 69 kahraman denizcimiz sağ olarak kurtuldu.

Ertuğrul Firkateyni iki ülke ilişkilerine yaptığı büyük katkı ve kahraman askerlerimizin gemimizi kurtarmak için canlarını hiçe sayarak kendilerini feda etmesiyle tarihimizdeki yerini aldı. Vatan dan çok uzakta ama vatan için şehit olan askerlerimiz bugün Japonya topraklarında, şehitliğimizde ebedi istirahatgahında bulunmaktadır. Ertuğrul Firkateyninin dramatik bir şekilde batmasından sonra Japon halkı kurtulan denizcilerimize iyileşene kadar çok iyi baktılar. Bizzat Japonya Devleti sağ kurtulan askerlerimizi İstanbul'a kadar getirdi. İki ülke arasında bugün de çok iyi olan bu ilişkilerin temeli o günlerde atıldı.

Tarihimizin arka sokaklarında kalmış bugün belki de birçoğumuzun unuttuğu büyük kahramanlar ve olaylar vardır. Asıl olan tarihimize, bu kahramanlarınıza bakıp yarınımızı şekillendirmektir. Unutulmamalıdır ki hiçbir şey geçmişten bağımsız değildir ve gerçek zafer unutanların değil hatırlayanlardır.





Sovyet coğrafyasında yaşayan, Rus olmayan diğer ulusları, "Sovyet Halkı Oluşturma" adı altında Ruslaştırılmaya çalışılan bu dönemde söz konusu politikanın psikolojik alt yapısını oluşturmak için Ruslaşmak ve Rusça konuşmak, "medeni olmak, entelektüel olmak ya da şehirleşmiş olmak" gibi

kavramlarla özdeş tutulmuştu. Bu nedenle medeni olmak ya da yüksek kabul görmek isteyen insanlar, çabucak bu oyuna gelmişlerdi. Bu oyunun farkında olup tepki gösteren aydınlar ise ya sürgüne ya da ölüme gönderilerek susturulmuştu. Sovyetler Birliği rejimini yerleştirdikten ve Rus olmayan

diğer uluslar üzerindeki hâkimiyetini sağladıktan sonra Ruslar dışındaki diğer halkların ulus duygularını yok etmek ve Ruslaştırmak politikasının bir uzantısı olarak tehcir ve nüfus mübadelesi yoluna gitmişlerdi. Limanda bulunan yüzlerce insan korku içinde bekleyiyordu. İçlerinden bazıları

kalmak istediler ve Bolşevik nutukçuların saflarında yer aldılar. Bu birkaç saatlik temas, gelen yolculara birkaç asırlık hakikatleri öğretmeye yetti. Bolşevik denilen bu ayak takımının vahşet ve belaları o kadar haddini aşmıştı ki düşünmesi bile tüyleri ürpertiordu. Adam öldürmek, âdet haline gelmişti. Ele geçen zabitler, zengin ve ruhanî sınıf ya telef edilmiş veya akla gelmedik birçok mezalim ve vahşete uğratılmıştı.

Sivastopol'de bir günde 150 zabitin kurşuna dizildikten sonra ayaklarına demir bağlanarak denize atıldıklarını, o vahşetleri yapanların bizzat kendilerinden dinlediler. Kırım'ın zengin eşrafından şehit edilenlerin adedi yüzlere ulaşmıştı. Bolşeviklerle yedi gün devam eden Yalta'da torpido muhribinin mermilerinden kurtulmak için dağlara kaçan birçok İslâm kadınları, zavallı yavrucakları kucaklarında olduğu halde donarak ölmüşlerdi. Erzurum tarafından firar ederek Kırım'a gelen Ermeni çetelerinin döküntülerinin de yaptıkları vahşeti, genç kadınların ırz ve namuslarına taarruzlarını dinledikçe insanlığından utanıyordu Ferzin.

Sivastopol rıhtımında toplanan kalabalığın içinde babasının yanında, fırında çalışan Alyona'yı gördü. Heyecanla yanına koştu ve Türkçe seslendi:

"Alyona, senin ne işin var burada?" Ferzin'in geldiğini gören Alyona, büyük bir heyecanla ona sarıldı. Gözlerinden yaşlar akıyordu:

"Sen ne zaman geldin?" diye sordu. Ferzin kızın ellerini avuçlarının arasına aldı, bakışlarını üstüne dikti:

"Her yerde isyan hareketleri, Moskova'da ortalık karışık... Borya'yı alıp götürdüler ve bir daha da eve dönmedi. Sokaklarda insanlar öldürülüyor. Ailemi görmek istiyorum fakat buna

izin vermiyorlar. Benim mutlaka burada kalmam lazım, burada toplanan insanları ülke dışına, sürgüne gönderiyorlar..."

Alyona üzgündü. Ferzin'e ailesinin Çeka Rus ajanları tarafından Bolşevik isyancıları kışkırtmasıyla öldürüldüğünü anlatmak zorunda kaldı:

"Sana anlatacaklarım var, lütfen metanetli olmaya çalış ve beni iyi dinle. Çar II. Nikolay ve ailesinin öldürülmesiyle Bolşevik isyankârlar iyice raydan çıktı. Elllerinde sopalar ve silahlarla fırını bastılar. İçlerinden çoğu bizim yörede oturan Ermenilerdi ve babanın da bir Türk olduğunu biliyorlardı. Onu götürmek istediler. Annen karşı çıkınca önce anneni, sonra babanı oracıkta öldürdüler. Mallarını yağmaladılar. Ben, olanları kapı aralığından sessizce izledim. Saklandım, beni görmediler..." Ferzin duyduklarına inanmıyordu, bir anda gözleri karardı, dünyası alt üst oldu. Gözyaşları sicim gibi yerlere aktı. Büyük bir hevesle geldiği güzel topraklarını yağmalanmış, kana bulanmış halde gördü. Gözlerinde yaş, göğsünde intikam ateşleri yanıyordu.

I. Dünya Savaşı sırasında Rusya'da Türk askeri esirlerinden başka bir de sivil Türk esirleri vardı. Savaştan önce Karadeniz sahili ahalisinden ve başlıca Trabzon ve Rize çevresinden olmak üzere binlerce kişi Novorossiysk, Odesa ve diğer Rus şehirlerinde çalışıyordu. Bunlar ticaret, pastacılık, tütün ameleliği ve başka türlü işlerle meşgul olmakta idiler, fırınlar adeta bunların inhisarı altında idi. Limanlardaki iskelelerde ağır iş yapanlar da çoktu. Bunlardan başka birçok Türk amele si de türlü Rus şehirlerinde çalışmaktaydı. Ayrıca başta Batum ve Odesa olmak üzere Türkiye'den kaçan ve İttihat ve terakki rejimine karşı duran bir miktar siyasi mülteci de Rusya'da bulunmaktaydı.

Ferzin'in babası da yıllar evvel Sivastopol'a gelmiş, Rus annesini görünce âşık olmuş, evlenip bu liman şehrine yerleşmişti. Kendi fırınlarını açıp işlerini büyüttmüşler, Sivastopol'un sayılı zenginleri arasına girmişlerdi. Biricik kızları Ferzin müziği seviyordu. Onun iyi bir eğitim görmesi için Çarlık Müzik Akademisi'nde Viyolonsel eğitimi alması için Moskova'ya dayısı Borya'nın yanına yollamışlardı.

Balkan Harbi, ardından Birinci Cihan Harbi çıkınca anavatanına dönmek imkânı bulamayan veya dönmek istemeyen Türk tebaası, Ruslar tarafından enterne edildiler ve ayrı kamplara sevk edildiler. Bunların büyük bir kısmı Moskova'nın güneyinde Kaluga şehrindeki kampa nakledildiler. Sivil Türk esirlerinin çoğu Orenburg'a yakın Uralsk'taki kampa gönderildiler. Ayrıca Ardahan, Kars ve Batum sancakları ve işgal altındaki diğer Türk şehirlerindeki Müslüman ahaliden Ruslar nezdinde şüpheli addedilenler de iç Rusya'ya, Uralsk'a ve Sibiry'a sevk edilmişti. İstila edilen mahallerin kadın ve kız çocuklarını tanassur ettirmek (Hristiyanlaştırmak) için Rusya'ya getiriyorlardı.

Ferzin ve Alyona kendi aralarında konuşurlarken onların konuşmalarına misafir olan temiz kıyafetli bir adam yanlarına yanaştı. Ferzin'e bakıp:

"Benim adım Şeref. İstmeden konuşmalarınıza kulak misafiri oldum. Ailenizin başına gelenlerden dolayı çok üzüldüm," dedi. Ferzin gözyaşlarına engel olamadı.

Esir olduktan sonra Rusya'ya sevk edilen, esir kampından bir yolunu bulup kaçarak Sivastopol'e gelen, otuz küsur yaşlarında, esmer tenli, uzun boylu, şakaklarına hafif ak düşmüş sivil giyimli bir Türk subayı idi Şeref Bey. Ferzin'i teselli etmek için kendi başına gelenleri anlatmaya başladı...

Osmanlı'da Bir Padişah Divanı

Divan-ı Hümayun

Bürokrasi ve idari teşkilatın temelini sağlam bir şekilde oluşturan devletlerin her zaman daha uzun ömürlü olduğu görülmüştür. Türk-İslam devletlerinin tarih boyunca sahip oldukları bu teşkilatlı yapı devletin, idari, iktisadi ve sosyal alanda otoritesini korumasını sağlamıştır.



Osmanlı Devletinde “Padişah divanı” olarak nitelendirilen ve devlet işlerinin görüşüldüğü en önemli yüksek **karar organı** olan Divan-ı Hümayun’un kuruluşu **Orhan Bey** zamanında gerçekleşmiştir. **Yıldırım Bayezid** zamanında ise bizzat kendisinin başkanlık etmesi ile divan her gün toplanmış ve halkın şikâyetlerini dinleyip davalarını takip etmiştir. Bu divan sistemi ise “Divan-ı Hümayun” adıyla anılan divanın ilk şeklidir. Devletin büyümesi ile müesseselerin oluşması ve üye sayılarının artması sonucu divanda bu doğrultuda gelişmesini sürdürmüştür. Böylece **divan sistemi, II. Murad zamanına kadar gelişimini devam ettirmiştir**. Daha sonra klasik

yapısına ulaşması ile kurumsallaşan bu sistem, zaman içerisinde **Fatih Sultan Mehmed’in** düzenlemesi ile işleyişinde ve görevlerinde farklılar yapılmıştır. Bu sebep ile padişahın yerine divana **başkanlık etme görevi veziriazama** geçmiştir. Yine de burada görevli bürokratlar hükümdarın otoritesini her zaman hissetmiştir. Divan-ı Hümayun müessesinde devletin idari işlerinin görüşülmesi, bunun yanında halkın davalarına bakılması söz konusu idi. Yıllar içinde sürekli değişime uğrayan bu müessese **kabine sisteminin getirilmesi ile** önemini kaybetmiştir. Ama yine de devletin ömrünün son yıllarına kadar varlığını sürdürdüğünü görmekteyiz.

Divan Kelimesinin Kökeni

“Divân” kelimesinin kökeni ile ilgili Arapça veya Farsça olduğuna dair farklı görüşler bulunmaktadır. *Divan* kelimesinin **devlet teşkilatı** anlamında terim olarak kullanılması ile ilgili iki rivayet bulunmaktadır. Hemen hemen bütün kaynaklarda yer alan ve bu rivayetin birincisi olan **Sasani hükümdarı Enürşirvan**, sarayında bulunan kâtiplerinin kendi kendilerine hesap yapıp sayı saydıklarını görünce onlara “*divane*” (*deli*) demiştir. Daha sonra *divane* kelimesinin sonunda bulunan “*he*” harfi kolaylık olsun diye kaldırılmıştır. Zaman içerisinde ise bu kelime **kâtiplerin görev yaptıkları yer** anlamında kullanılmaya başlanmıştır. İkinci rivayet ise şöyle aktarılmaktadır; *divan* kelimesi Farsça’da “*şeytanlar*” anlamına gelmektedir. Bu yüzden **kâtiplerin devlet işlerini iyi bilmelerini**, her şeye kolayca hâkim olabilmeleri ve zor hesapları bile kolaylıkla yapabilmeleri nedeniyle bu isim verilmiştir. Böylece zamanla **görev yaptıkları yer** olarak kullanılmaya başlanmıştır.

İslam Dünyasında Divan Teşkilatı

Divan, İslam dünyasında **Müslüman devletlerde** idari, askeri, mali konudaki resmi işlerin istişare edilerek bir karara bağlandığı **meclis ve dairelere verilen isimdir**. Bu hizmet verilirken kullanılan defterlere de divan defterleri denilmektedir.

Osmanlı Devleti’nin merkezîyetçilikle yönetilmesinin zemininde Divan-ı Hümayun ve burada görev yapan makam sahipleri bulunmaktadır. Padişah ve devlet görevlileri önemli kararları burada alırlardı.

Hız. Ömer halifeliği döneminde elde ettiği *fev gelirlerini* dağıtmak amacıyla oluşturduğu teşkilat sonucu yaygın olarak bu kelime kullanılmaya başlandı. **Emeviler, Abbasiler, Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devletinde** çeşitli hizmetler veren devlet işlerinin yerine getirilmesinde kullanılan müesseselerinin ismi olmuştur. İslam dünyasında divan teşkilatının kuruluşu Hız. Ömer zamanına dayanıldığı bilinmektedir. Kuruluş zamanı ise **hicretin 15. ve 20. yılları** olarak verilmektedir.

Osmanlı Devletinde Divan Sisteminin Oluşturulması

Osmanlı Devletinde devlet işlerinin görüşülmesi için kurulan divan sistemi Türk-İslam devletlerinden aktarılmış bir müessese bütünüdür. Hız. Ömer zamanından bu yana Emeviler, Abbasiler ve Selçuklulardan Osmanlıya yansımıştır. Böylece Osmanlı Devletinde de **bürokrasinin temelini Divan-ı Hümayun** oluşturmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin merkeziyetçilikle yönetilmesinin zemininde Divan-ı Hümayun ve burada görev yapan makam sahipleri bulunmaktadır. Padişah ve devlet görevlileri önemli kararları burada alırlardı.

Divan-ı Hümayun, Padişah dışında **devletin en önemli yetki organıdır**. Osmanlı Devleti'nde divan sistemi **Orhan Bey** zamanında kurulmuştur. **Yıldırım Bayezid** zamanında ise divan kurulunun her gün toplandığına dair bilgilere rastlanmaktadır.

Fatih Sultan Mehmed döneminde ise her gün divan toplanmış olup, padişahta bu divana eşlik etmiştir. Böylece Divan-ı Hümayun da bu süreç içerisinde şekillendiği söylenebilir. **Fatih Sultan Mehmed'in** Kanunnamesinde **divan oturumları bir kurala bağlanmış olup, tam teşkilatlı bir yapıya kavuşturulmuştur**. Divan-ı Hümayun her gün padişahın başkanlığında sabah namazından sonra toplanıp, öğlene kadar devam ettiği daha sonra ise yemek yenilerek oturumun sona erdiği bilinmektedir. Bu toplantıda idari-örfi mese-



leler **veziriazam**, arazi işleri **nişancı**, şer'i ve hukuki davaları **kazasker**, mali işler de **defterdarlar** tarafından görülmekteydi. Fatih Sultan Mehmed daha sonra padişahın divana eşlik etmesini ve de toplantı sonrası yemek yeme usulünü kaldırmıştır. Divan-ı Hümayun 16. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nde padişahın sonra en önemli karar organı haline gelmiştir. Daha sonra elde bulunan bu yetkileri tedricen **"Divân-ı Âsâfî"** ya da **"İkinci Divanı"** adı verilen veziriazamın divanına geçmeye başlamıştır. **Sultan II. Mahmud**, devlet teşkilatında yaptığı reformlar sonucunda bu iki divan da işlevini kaybetmiştir. Böylece divan sistemi yerini yeni oluşturulan **kabineye** bırakmıştır. Nitekim Divan-ı Hümayun hukuki ve siyasi işlevi bulunmasa da devletin yıkılışına kadar devam etmiştir.

Divan-ı Hümayun'un üyeleri arasında ilk sırada **veziriazam** gelmektedir. Hemen arkasından sayıları üç ile yedi arasında değişmekte olan **"Kubbealtı vezirleri"** gelir. Rumeli ve Anadolu **kazaskerleri**, **nişancı** ile Rumeli ve Anadolu **defterdarlarından** oluşmaktadır. Bu üyelere ilave olarak vezirlik rütbesi alan **yenicheri ağası** ve **kaptan-ı derya** da asli üyeler arasında yer almaktadır. Asli üyeler arasında bulunmamasına rağmen **reisülküttâb** toplantılarda önemli görevler üstlenmekteydi. **Tezkireciler**, **çavuşbaşı** ve alt düzey-

deki görevliler de yardımcı hizmetler görmek amacıyla hazır bulunurlardı. Vazifeleri olmamakla beraber hükümet merkezinde **vezir payeli yöneticiler** ve **mâzul beylerbeyi** de toplantıya katılmak zorundalardı.

Divan-ı Hümayun toplantıları padişahın bulunduğu yerde yapıldı. Bu toplantılar genellikle **Topkapı Sarayının ikinci avlusunda**, harem dairesinin yanında bulunan kubbealtında yapıldı. Fatih Sultan Mehmed döneminden itibaren başlayan bu uygulamaya göre padişah toplantı salonuna açılan kafesli bir pencere ya da perde ardından toplantıları bizzat takip ederdi. Kurulda çıkan kararların yazılması, ilgili yerlere gönderilmesi ve arşivlemek için işleri yürüten bürokratik teşkilat bulunmaktaydı. Bu birim Divan-ı Hümayun kalemlerinden olan **reisülküttâb** tarafından idare edilirdi. 16. yüzyılda Divan-ı Hümayun haftada dört ya da beş gün mutlaka toplanırdı. 17. yüzyılın başlarında haftada ikiye inen bu toplantılar 18. yüzyıldan sonra iyice azalmaya başladı.

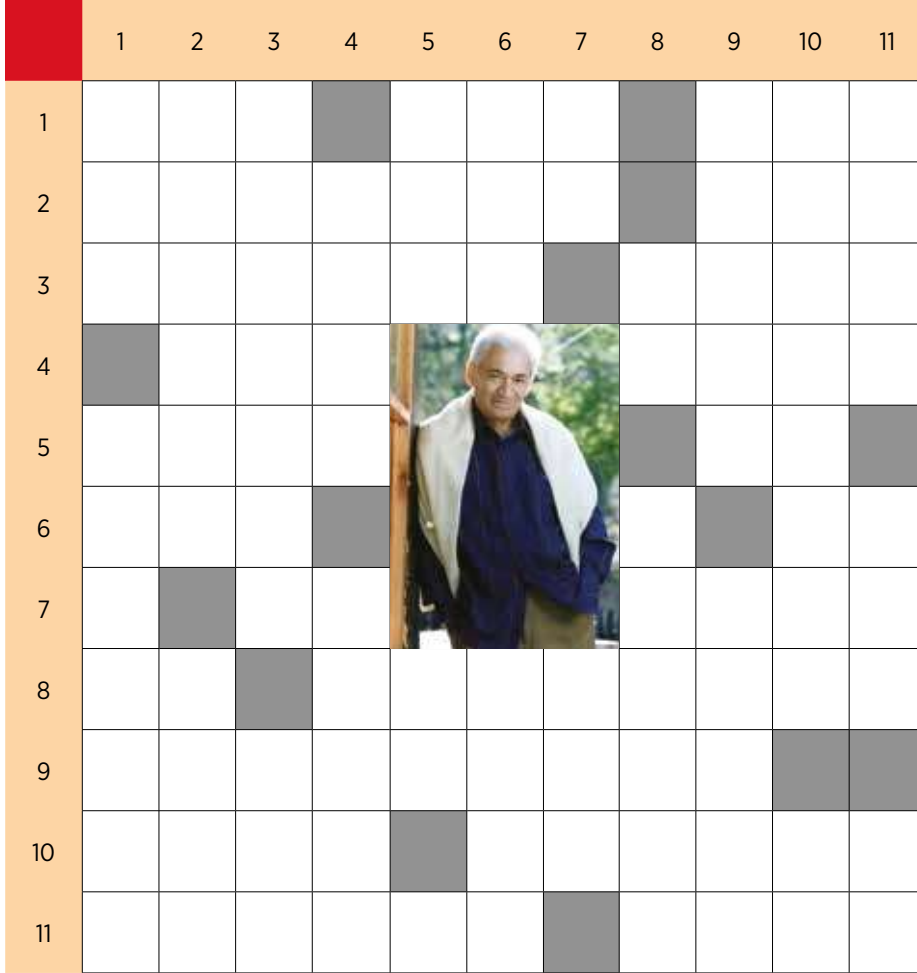
Kaynaklar

1. Aydoğan Yolyapan, "Osmanlı Devletinde Askeri Yargının Gelişimi", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 3, S.10, s.145
2. Ahmet Mumcu, "Divan-ı Hümayun", *DİA*, C. 9, TDV Yayınları, İstanbul 1994, s.430-432
3. Mustafa Fayda, "Atâ", *DİA*, C. 4, TDV Yayınları, İstanbul 1991, s.33-34
4. Ahışahı, Recep, "Divan-ı Hümayun Teşkilatı", *Osmanlı VI. Teşkilât*, (edt. Kemal Çiçek, Cem Oğuz), Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s.24



- B** en infaz korumayım!
- E** lim tevazu
- N** ezaket ölçüm
- İ** stişare yüreğim
- N** amertlik uzağım
- F** itratım cesaretim
- A** lçak gönüllülük seviyem
- Z** orluk sınavım
- K** anaatim kararlılığım
- O** lduğum yer başlangıcım
- R** eferansım inancım
- U** mut vazgeçilmezim
- M** ertlik karakterim
- A** klım dengem
- Y** aşantım fedakarlık
- İ** lmanlık disiplinim
- M** erhamet zekatımdır

KARE BULMACA



SOLDAN SAĞA

1. Mitolojik bir çalgı - Kayak - Bayağı, basit
2. Raylar arasındaki ahşap destek parçaları - Soluk, nefes
3. Maskeli balolarda giyilen, önu açık, kukuletalı uzun giysi - Tür, çeşit
4. (Tersi) Bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü - Genellikle elektrik yükü biriktirme işlemi
5. Birçok kişi, düz çizgi durumunda sıra olmak, düzgün sıra oluşturmak - Soru sözü
6. Eski bir uygarlık - Bir nota
7. Sodyumun simgesi - Avrupa kıtasının Akdeniz'e uzanan üç yarımadasından biri
8. Bir cetvel - Su ya da herhangi bir sıvı koymak için yapılmış, şişkin karınlı, dar ağızlı büyük şişe
9. Masa başında uydurulup gerçekmiş gibi yayımlanan yalan haber
10. Havanın sıvı durumuna getirilmesiyle elde edilerek ışık araçlarında kullanılan kimyasal bir element - Erzurum'un bir ilçesi
11. Genellikle tek parçalı kadın giysisi - Daha önce alınmış bir şeyi geri verme

YUKARIDAN AŞAĞI

1. Limited şirket - Hasta olanların yatırılarak tedavilerinin yapıldığı sağlık kurumu
2. Tirajikomik olay - Ruhça ve vücutça sağlıklı, sağlık içinde olan
3. 11 ayın sultanı - Dikişte büzülmenin, kabarıklığın olduğu yer
4. Dümeni ortaya alarak gemiyi bulunduğu doğrultuda yürütme - Birinci ilimiz
5. İkinci tekil şahıs zamiri - Utanma duygusu, edep
6. Danimarka'da otel, pansiyon ve hanlar için kullanılan tabir - Davulcunun güftesi
7. Duman lekesi - Babacan, mert kimse
8. Hayat yolu arkadaşı - Kazanç ereğiyle yürütülen her türlü alım satım etkinliğini ilgilendiren
9. Ertuğran (Şenses) soyadlı, "Neden saçların beyazlamış arkadaş, sana da benim gibi çektiren mi var..." mısralarıyla hatırladığımız ünlü şarkıcımız - Üzerinde renkli biçimler, motifler bulunan pamuklu kumaş
10. Ertesi zamana (gün, ay, yıl) kalan maddi değer, bakiye için kullanılan muhasebe terimi - İsim
11. Hafızalarda kalan görünüş, durum, hâl-Anlatana göre belli bir uzaklıkta bulunan yer - 5NİK'nin ilk sorusu

SUDOKU

	9		2					
8		6		5		7		
		4	3	1	6			
	4	9						
7								4
						9	5	
			7	3	9	8		
		5		2		4		3
					1		9	

A

		6		9	7			
	4	5						3
3			8					
4						9		
	9		2		5		7	
		1						8
					2			4
8						6	3	
			9	4		5		

B

				7			4	
		6	2					5
		2				6	3	
	8		4				7	3
				2				
6	5				7		9	
	3	5				4		
7					9	8		
	6			8				

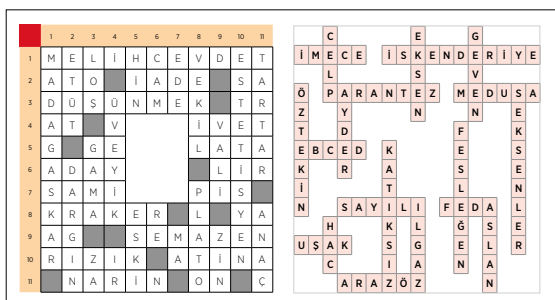
C

SARMAL BULMACA



1. 17. yüzyılda yaşamış ünlü Türk bestekar, şair ve hattat
2. Ramazan ayında camilerin minareleri arasına asılan ışıklı yazılar
3. Gün doğmadan önce oruca hazırlık yapılan vakit
4. Ramazan ayı içinde yoksullara vermesi dince buyurulan miktarı belirli sadaka
5. Bir ilimiz
6. Ramazan ayına özgü sünnet namaz
7. Sahur, imsak ve diğer namaz vakitlerini gösteren Ramazan'a özgü çizelge
8. Ramazan'da davulcunun söylediği
9. Çorak, yağışsız
10. Bin yıldan hayırlı olan gece
11. Bir kadın ismi
12. Bir şeyin gerçekleşmesini ya da gelmesini heyecanla beklemek, "Yolunu"
13. Mimar Sinan'ın ustalık eseri
14. Ramazan'a özgü süt ve gül suyuyla yapılan, nar ile servis edilen bir tatlı
15. Mavi harelili elaya benzer göz rengi
16. Oruç açma vakti
17. Canlılık, duygu, his
18. İslamiyetin 5 şartından biri
19. İslamiyette kabirde sorguya çekecek meleklerden biri
20. Halk dilinde amca

Nisan Ayı Çözümleri



6	5	7	4	8	9	3	1	2
9	1	2	7	6	3	4	8	5
3	8	4	2	5	1	6	7	9
7	3	5	8	4	2	1	9	6
2	9	8	6	1	5	7	3	4
4	6	1	3	9	7	2	5	8
1	4	6	5	3	8	9	2	7
8	2	3	9	7	4	5	6	1
5	7	9	1	2	6	8	4	3

A

6	5	3	9	4	2	7	8	1
2	1	9	3	8	7	5	6	4
7	4	8	5	6	1	9	3	2
3	2	1	7	5	6	8	4	9
8	6	4	1	3	9	2	5	7
9	7	5	8	2	4	3	1	6
1	3	7	6	9	5	4	2	8
5	9	2	4	1	8	6	7	3
4	8	6	2	7	3	1	9	5

B

3	1	2	9	7	5	6	4	8
9	4	5	6	8	2	7	1	3
7	8	6	4	1	3	5	2	9
2	3	1	8	4	6	9	7	5
8	9	7	2	5	1	3	6	4
6	5	4	7	3	9	1	8	2
4	2	9	3	6	7	8	5	1
5	7	8	1	9	4	2	3	6
1	6	3	5	2	8	4	9	7

C

DEĞER

Ramazan Bayramınız

KUTLU OLSUN



DEGER

ISSN 2687-3656
9 772687 365604 89

www.cte.adalet.gov.tr